

**LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE
COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
"PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE
ORIGINE ELENĂ"**

**ISSN 3153 – 4201
ISSN-L 3153 – 4201**

**BRĂILA
Nr. 1/2026
August 2026**

**LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
"PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"**

COLEGIUL REDACȚIONAL:

**Formator Haraga Laura
Prof. Dumitriu Anamaria
Prof. Aramă Lavinia
Prof. Băjenică Gianina
Prof. Bădără Dana-Violeta
Prof. Gheorghișor Camelia**

EDITOR: Prof. Manea Silvia

ADRESA REDACȚIEI:

**ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ION BĂNCILĂ”
Str. Școlilor nr. 46, loc. Brăila, jud. Brăila**

ISSN 3153 – 4201

ISSN-L 3153 – 4201

BRĂILA

Nr. 1/2026

August 2026

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

NOTĂ: Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine în exclusivitate autorilor.

CUPRINS

1.	Rolul comunității grecești în viața culturală a Brăilei - Prof. Bazon Diana, Școala Gimnazială „Mihu Dragomir”	5
2.	Contribuția lui George Cavadia la viața culturală a Brăilei - Prof. Gianina Băjenică, Școala Gimnazială “Mihai Viteazul” , Brăila	13
3.	Radu Portocală – promotor al interculturalității și patrimoniului brăilean - Prof. Bertescu Manuela-Mirela, Colegiul Național Pedagogic „D.P.Perpessicius” Brăila, Prof. Cîrîc Geanina-Mariana, Colegiul Tehnic „Costin D. Nenițescu” Brăila	17
4.	Biserica Greacă din Brăila, simbol al multiculturalității brăilene - Prof. Negulescu Asimina, Școala Gimnazială „Ion Băncilă”	20
5.	Insula grecească de la Brăila. Povestea familiei Lykiardopol între comerț, tradiții și memorie - Prof. Socol Daniela, Școala Gimnazială „Alexandru Ioan Cuza” Brăila	27
6.	Influența comunității elene asupra dezvoltării orașului Brăila - Prof. Lazăr Violeta, Școala Gimnazială „A. S. Pușkin” structura Școala Gimnazială „George Coșbuc”, Brăila	29
7.	Valorile „trec peste nemărginirea timpului” - Prof. Popa Mărioara, Școala Gimnazială„Ion Băncilă”	32
8.	Anton Dumitriu- spirit enciclopedic al matematicii și filosofiei românești - Prof. Chirica Neluța, Școala Gimnazială „Ion Băncilă” Brăila	34
9.	Iannis Xenakis - Prof. Nicoleta Mocanu, Școala Profesională “Anastase Simu” Cireșu	37
10.	Nicu Alifantis – personalitate elenă a județului Brăila - Prof. înv. primar Scară Adelina-Elena, Prof. înv. primar Băjenaru Carmen-Mihaela, Școala Gimnazială „Ion Băncilă” Brăila	41
11.	Edmond Nicolau. Personalitate a Patrimoniului Universal, Național și Local - Prof. Toncea Cristian, Colegiul Național “Nicolae Bălcescu”	44
12.	Panait Istrati – punte interculturală între Brăila și lumea elenă - Prof. Luminița Mocanu, Colegiul Național ”Nicolae Bălcescu”	49
13.	Personalități de origine elenă din Brăila – repere culturale, economice și spirituale - Prof. Tudose Ionica-Oana, Școala Gimnazială Cazasu, Brăila	51
14.	Personalități brăilene de origine elenă - Hariclea Darclee - Prof. Mustață Camelia, Școala Gimnazială ” Ion Băncilă ” , Brăila	55
15.	Personalități brăilene de origine elenă - Iannis Xenakis -Prof. Nemțisor Mihaela, Școala Gimnazială “Mihai Viteazul” Brăila	57

**LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
"PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"**

16.	Jean Moscopol (1903 – 1981) - Prof. Bădără Dana-Violeta, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Brăila	63
17.	Maria Filotti(1883-1956) - Prof. Dumitriu Anamaria, prof. Aramă Lavinia, Școala Gimnazială ”Ion Băncilă” Brăila	67
18.	Panait Istrati, frumosul nebun al marilor orașe sau Omul revoltat - Prof. Camelia Gheorghisor, prof. Steluța Răsvan, Liceul cu Program Sportiv, Brăila	71
19.	Comunitatea elenă - impactul asupra urbei brăilene- contribuții, Ioan Moscu - Prof. Munteanu Daniela, Școala Gimnazială „ Ion Băncilă” Brăila	77
20.	Nicolae Carandino - simbol al demnității umane - Prof. Manea Silvia, Școala Gimnazială ”Ion Băncilă” Brăila	83
21	Ecouri Elene pe Strada Rubinelor - Nikos Kazantzakis - Prof. înv. Primar Daniela Surdu, Școala Gimnazială „Vlaicu Vodă”, Structura „Aurel Vlaicu”	87

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

ROLUL COMUNITĂȚII GRECEȘTI ÎN VIAȚA CULTURALĂ A BRĂILEI

Prof. Bazon Diana

Școala Gimnazială „Mihu Dragomir”

În 1828, după pacea de la Adrianopol, Brăila revenea la Țara Românească după o lungă perioadă de stăpânire otomană. Orașul atrăgea un mozaic de etnii care vor contribui, alături de populația majoritară română, la înflorirea sa economică și culturală, rezultând un mediu cosmopolit cu oportunități vaste. Printre etniile care fac din Brăila propriul cămin se numără și grecii, care vor constitui o comunitate numeroasă, numărând la recensământul din 1891 4238 de persoane, ajungând în 1932 la 5000, conform Oficiului Stării Civile al orașului (e drept că s-au vehiculat cifre mult mai mari de locuitori greci – 10.000, chiar). Îi regăsim aici încă din 1838 când lua naștere o deputație a comercianților, cuprinzând patru membri, din care trei erau greci și unul bulgar. Grecii din Brăila aveau profesii diverse, toate legate de comerț: armatori, negustori, agenți comerciali, lucrători în comerț, meșteșugari, navigatori, aducând o majoră contribuție la înflorirea economică a orașului. Însă, dincolo de aportul economic, aceștia au avut un rol marcant și în dezvoltarea culturală a așezării unde s-au stabilit. Domeniile culturale unde regăsim o activitate efervescentă sunt teatrul, muzica, publicistica, literatura, activitate favorizată de existența a numeroase societăți culturale, tipografii, biblioteci. Ne vom opri asupra acestei activități culturale începând cu mijlocul secolului al XIX-lea și terminând cu primele două decenii ale secolului al XX-lea, o abordare pe o perioadă mai îndelungată de timp necesitând o lucrare mult mai amplă.

Dacă ne oprim asupra domeniului teatral, putem observa că membrii comunității grecești din Brăila (sau a coloniei grecești, cum apare menționată în documentele vremii) au oferit, să spunem, atât partea logistică (săli de spectacole), cât și oportunitatea colaborării cu trupe teatrale elene ce vor organiza reprezentații în oraș, mai ales în limba greacă. Printre sălile de spectacole cu activitate vastă putem menționa „Teatrul Iconomu Caiaffa”, „Sala Rally”, „Teatrul Passalacqua”. Prima locație era, de fapt un salon în casele negustorești ale lui Iconomu, aflându-se în fundătura Străzii Teatrului, denumire

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

foarte sugestivă, de altfel. Sala oferea doar 150-200 de locuri, insuficiente pentru cei care veneau să vadă reprezentațiile lui Matei Millo și Iorgu Caragiale. În 1862, din păcate, casele deja nu mai existau.

Dacă primul stabiliment își va înceta activitatea la un moment dat, celelalte două săli de spectacole cu proprietari greci vor continua să găzduiască diverse manifestări artistice. Sala Rally, proprietatea familiei Rally (Ianachi, Demostene și Costachi), inițial cu funcționalitate de han, devenit hotel, va prelua și funcția de lăcaș al culturii. Construcția data din 1849-1850, iar după unele surse, chiar din 1840. Este distrusă în incendiul de la 21 august 1859, izbucnit în casele vecinului Herșcu Moscovici. Paguba se ridică la 24.000 de galbeni. Proprietarii Ianachi, Demostene și George Rally l-au reconstruit pe vechea temelie în 1862. Problemele semnalate în 1859, 1863 și 1872 privind rezistența anumitor părți ale construcției face ca proprietarii să întreprindă lucrări de consolidare cu armături de fier și grinzi. Totuși, în 1885, clădirea era deja deteriorată și necesita, din nou, reparații capitale. Anul următor se desfășoară ample lucrări de consolidare și modernizare. În urma acestor lucrări, complexul cuprindea o sală de teatru renumită în tot orașul, un teatru de vară, restaurant cu terasă, cofetărie, saloane de bal, club comercial, sală de jocuri. Primește o nouă denumire – Hotel Rally. Rezultă un edificiu monumental, care aproape ruinase frații Rally. Înglodați în datorii, aceștia decid vânzarea lui. În 1900, clădirea scoasă la licitație este adjudecată de Dumitru Ionescu pentru suma de 985.000 lei. În privința capacității, la 1925, sala teatrului avea 16 loji, 372 locuri la parter, 250 locuri la galerie. Ulterior, din motive de siguranță a spectatorilor, galeria este înlocuită cu un balcon cu 100 de locuri. Denumirea acestei instituții culturale a cunoscut, de-a lungul timpului, modificări: *Teatrul Rally*, *Teatrul Regal* (1878), *Teatrul Comunal* (1919), *Teatrul de stat Brăila-Galați* (1949), *Teatrul ”Maria Filotti”* (1969).

Construit mai târziu, din inițiativa lui Menelas Passalacqua, *Teatrul Passalacqua*, era localizat pe Strada Galați, la numărul 10. Orașul se îmbogățește cu o nouă sală de spectacole. Clădirea se regăsea în triunghiul format de Strada Teatrului și Strada Golești. Data inaugurării sale – 4 decembrie 1910. Era ”un teatru construit după toate cerințele moderne, similar celor mai mari teatre din străinătate (...), un teatru ca o bombonieră”. Va fi ”deschis”, practic publicului cu ocazia spectacolelor date de Compania Dramatică Davilla. Pe frontispiciul său apărea numele și anul inaugurării construcției: Teatrul Passalacqua, 1910, încadrate de două litere. Menelas Passalacqua locuia pe Strada Golești colț Cu Strada C.A.Rosetti, fiind proprietar al mai multor imobile. Arena Passalacqua era anterioară teatrului și se afla vis-à-vis de acesta, pe Strada Galați. Aici țineau reprezentații ale trupelor de comedie, spectacole de cinema, de circ, etc. Teatrul avea 18 loji, 198 locuri la parter, 100 de locuri la etaj, 200 la galerie. Mircea

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Vasiliu descria sala de spectacole a Teatrului Passalacqua astfel: "Sala de spectacole avea un parter amenajat cu scaune, iar pe lateral se aflau la primul nivel separeurile loggiilor, elegante și capitonate cu pluș vișiniu. Venea, apoi, balconul, dotat tot cu scaune, iar mai sus galeria, ultimul nivel. Tot interiorul cinematografului era ornat cu basoreliefuri și cu stucaturi aurii, iluminatul fiind asigurat de aplique forjate, montate pe balustradele laterale ale loggiilor, ale balconului și ale galeriei, precum și de un imens candelabru din bronz forjat, atârnat în lanțuri de tavanul sălii de spectacole. Sala era deosebit de frumoasă, de primitoare și de bun gust...". A fost, în cele din urmă, demolat în perioada comunistă pe motiv că edificiul este șubred, în locul său construindu-se actualul Cinema Central (nefuncțional astăzi, de altfel).

Prin intermedierea unor membri de marcă ai comunității grecești și a asociațiilor culturale locale, orașul găzduiește numeroase spectacole ale unor trupe de teatru elene, la care se adaugă și activitatea unei trupe locale (teatrul junilor greci din Brăila) care dădea reprezentații mai ales în scop de binefacere. Între 1865-1914 evenimentele teatrale ce vizau comunitatea greacă sunt deosebit de numeroase. Ne oprim doar asupra unora dintre ele. În 1865 Pericle Pestemalgioglu cerea aprobarea Prefecturii pentru a se juca în limba greacă la Sala Rally piesa *Babylonia* pusă în scenă de teatrul junilor greci din Brăila, eveniment ce are loc la 18 ianuarie 1866. Spectacole ale acestei trupe au loc și în anii 1867, 1873, 1895. După 1870 turneele unor trupe venite din Grecia devin o constantă în viața culturală locală, de organizarea spectacolelor de teatru, în majoritate desfășurate la Sala Rally, ocupându-se diverse asociații. În 1873, trupa de teatru greacă condusă de Temistocles Verani, venind de la Constantinopol, dă spectacole în limba elenă. În 1876, Societatea dramatică elenă „Orfeus” condusă de S.Peridos dă și ea reprezentații în oraș. În 1888, se înregistra succesul trupei Panellinion condusă de Alexiadis. În 1887, se afla la Brăila trupa de teatru a lui Mihail Dareios. În același an teatrul grec „Neos Menandros” dă în Sala Rally, în scop filantropic un spectacol în limba greacă. În 1888 este primit călduros la Sala Rally dramaturgul Constantinos S. Parvelisa cărui piesă *Fratele îndrăgostit* este pusă în scenă. Trupa Tavularis dă și ea spectacole în oraș combinând teatrul cu muzica. Între 1881-1882 această trupă susține spectacole de binefacere pentru școlile de fete și băieți din oraș, donând jumătate din încasări. În 1886 se aflau la Brăila trei trupe de teatru grecesc: „Neos Menandros”, trupa lui G.Pandopoulos, trupa lui Sfikas. În 1890 directorul trupei dramatice Karaghiannis mulțumește în presă grecilor din Brăila și Galați pentru sprijin. Între 1895-1901 vin în oraș trupa „Tespis” a lui Xenofon Isaia, trupa lui Paraschevopulos, trupa Cardovilli. În 1903 trupa lui Paraschevopulos dă spectacol de adio sub patronajul filantropului Conte

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Camil de Roma, ocazie cu care ziarul *Egalitatea Brăilei* scria la 29 martie că „în sală au fost prezente toate familiile de elită ce compun colonia greacă din orașul nostru precum și cele mai marcante persoane din comerț și proprietari”. Și aceste evenimente sunt doar o mică parte din activitatea teatrală ce a implicat comunitatea greacă, fapt ce dovedește o anumită preferință pentru arta dramatică, însă să nu uităm că teatrul însuși s-a născut în Grecia antică.

Nu doar teatrul a avut parte de sprijinul grecilor brăileni, în acest sens un exemplu elocvent este contribuția lui George Cavadia la activitatea Societății filarmonice „Lyra”. Încă de la 29 septembrie 1883, la inițiativa lui Petrică Jean, A.Bini, Th. Drossino, A.Brayda se forma un comitet provizoriu. Întâlnirea membrilor se produce la 3/15 octombrie 1883 în sala Societății „Diana”. Petrică Jean era desemnat director și capelmaistru al Societății filarmonice. Din comitet făceau parte Adolfo Bini – președinte, Sofocle Petzalis – președinte de onoare, animator al vieții muzicale brăilene, L.Mendelbaum – secretar, Th.Drossino – casier și N.Conlopithari – consilier. Ca la orice societate, sunt redactate statute și regulamente. Ele se refereau la condițiile admiterii și retragerii din Societate, modalitatea conducerii sale, atribuțiile adunării generale, verificarea persoanelor care solicitau să devină membri ai societății. Obiectivul principal al societății era să deschidă o școală de muzică în care să învețe muzica vocală și instrumentală copiii brăilenilor. Primul director al școlii, profesor de muzică și violoncelist, a fost Petrică Jean. Școala, cu un pronunțat caracter filarmonic, avea, de asemenea, o secție de teatru unde se predă dramă, comedie, dicție și istoria teatrului la români. Societatea a înființat un cor, o orchestră simfonică și două cvartete de coarde. La 17 februarie 1884 avea loc primul concert al orchestrei simfonice „Lyra” în sala Weibl, devenită ulterior Luvru. La 15 septembrie 1909, societatea este reorganizată, avându-l, din acest moment, ca președinte pe George Cavadia.

În timpul Primului Război Mondial, societatea este nevoită să-și întrerupă activitatea. Anul 1919 aduce o nouă reorganizare, o renaștere pe baze moderne a Societății filarmonice „Lyra”. Adunarea generală pentru reluarea activității societății se întrunește la 15/28 septembrie 1919 la sala Primăriei. Ideea reorganizării aparținea profesorului de muzică al Liceului „N.Bălcescu” de la acea vreme – Jean Andrian. Sub direcția acestuia, academia de muzică a societății ia avânt. În 1923 se fac demersuri pentru obținerea calității de persoană morală și juridică a societății. Printr-o lege votată în Senat, publicată în „Monitorul oficial” la 29 iunie 1923, societatea devenea persoană juridică. Alături de George Cavadia, Jean Andrian reorganiza conservatorul de muzică al societății, transformându-l într-o școală de specialitate cu lecții de canto, teorie muzicală, muzică instrumentală. Această academie de muzică avea

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

cinci clase de pian, nouă clase de vioară, o clasă de violoncel, o clasă de flaut, trei clase de canto, o clasă de teorie muzicală, o clasă de declamație. Printre profesorii academiei de muzică se numărau: Umberto Manao – canto, Berthe Papanti și Thalia Dimopol – pian, C.Drăgulescu, Eugen Simion, Zefir Caribian – vioară, Petrică Jean – violoncel, Jean Andrian – flaut, Vintilă Voiculescu – teorie muzicală. Mulți dintre elevii "Lyrei" devin mari artiști ai scenei românești: dirijorul Cristofor Barbantis, tenorul George Davidescu, tenorul Dumitru Popa, violonistul Lucian Stanciu, dirijorul Traian Mihăilescu, etc. În 1926 moare George Cavadia, președintele societății "Lyra", funcția sa fiind preluată de Liviu Macedonescu, profesor și animator al vieții cultural-artistice din Brăila.

Activitatea prodigioasă a societății i-a determinat pe membrii ei să facă demersuri pentru a ridica un local propriu. Conducerea societății decide, în aceste condiții, să înainteze Primăriei o petiție (nr.553/1923) prin care solicita un teren în vederea construirii unei clădiri proprii. Cererea era semnată de președintele de la acea vreme – George Cavadia. Comisia interimară a Primăriei (vicepreședintele și cei 11 membri) se întrunește la 10 ianuarie 1923, sub președinția lui Radu Portocală. Se ceda gratuit societății terenul viran în suprafață de 1416 m.p., proprietatea comunei, donația Dumitru Ionescu, pe Strada Cojocari, fosta Grădină Paradis. Se preciza foarte clar: "cesiunea terenului s-a făcut în vederea construirii unei clădiri care să servească drept local pentru întreținerea Academiei de Muzică, teren pe care, între timp, s-a construit acest local".

Clădirea se va ridica în perioada 1924-1926 sub supravegherea arhitectului Săvulescu, cu fonduri obținute din donații și de la autoritățile locale. La 4 iunie 1924, serviciul tehnic al Primăriei realiza un raport (nr.1127) căruia îi atașa cinci chitanțe în sumă de 1260 lei și o factură de 650 lei (total – 1910 lei), reprezentând cheltuieli făcute la construirea tribunei și decorarea localului Societății "Lyra" cu ocazia punerii "pietrei fundamentale". Primarul Radu Portocală decidea, în acest caz, ordonanțarea devizului. Din 1924 până în 1938, Primăria a dat 1.439.000 lei pentru ridicarea clădirii și susținerea societății. De altfel, anterior, societatea beneficiase de subvenții din partea Primăriei, așa cum o dovedește documentul din 22 iunie 1921 privind suma de 10.000 de lei prevăzută în bugetul pe anul 1920-1921. În timpul lucrărilor la noul local, Primăria a contribuit cu 500.000 lei, Prefectura, cu 100.000 lei, George Cavadia cu 1.000.000 lei la care va adăuga ca donație un pian de concert și 200 de scaune. Muzica era, prin urmare, parte importantă a vieții culturale, locuitorii constituind un public receptiv la evenimentele simfonice. Pe lângă activitatea prodigioasă a Societății Lyra, merită menționată și activitatea Corului Bisericii Elene, reorganizat și condus aproximativ 10 ani de Jean Andrian. Se adaugă numeroase

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

spectacole dedicate comunității grecești a orașului, printre care putem aminti pe cel din 1911 al unei trupe lirice din Grecia în care se remarcă tenorul Hatziloucas și basul Vlahopoulos, iar în 1914 se remarcă trupa de operetă a lui Papaianu.

În organizarea diferitelor evenimente artistice se evidențiază societatea culturală Enosis, însă aceasta nu a fost singura societate din oraș. Printre cele care desfășoară o activitate culturală intensă putem aminti: „Asociația filologică elenă din Brăila”, înființată la 1870 și finanțată de guvernul grec și din donații, „Asociația elenă a filomuzei din Brăila”, înființată în 1869 și care susținea material școlile de fete, „Asociația filarmonică elenă”, înființată în 1870, condusă de o eforie formată din Sofocles Petzalis, Ioannis Theofilatos, Nicolaos Vamvas, Nicolaos Trekkas, T.Rubinis. Această ultimă societate se pare că a creat Corul Bisericii Grecești.

Nu putem lăsa nemenționat faptul că și existența bibliotecii comunale, cunoscută azi ca *Biblioteca Județeană "Panait Istrati"* se datorează în parte unora dintre grecii de seamă ai orașului. Crearea ei a fost o inițiativă particulară a unor inimoși profesori ai Gimnaziului Real din oraș, sprijiniți de cunoscuți oameni de cultură ai orașului. Directorul Gimnaziului de la vremea respectivă, Atanasie Popescu, dorește înființarea unei biblioteci și a unui muzeu științific, întrunind în acest scop conferința profesorilor liceului pentru a le face această propunere. Din cei 10 profesori ai școlii, doar opt sunt prezenți: Atanasie Popescu, Ștefan Hepites, Ion Guliotti, Zatanache Deimeze, Iordan Demetriu, Ion Corneliu Tacit, Marin Guzianu, Dragomir Constantinescu. Profesorii prezenți la conferință primesc cu entuziasm propunerea directorului gimnaziului. Este ales, cu această ocazie, un comitet format din cinci persoane: Constantin C.Hepites (farmacist), Ieronim Gold (avocat), Christache Suliotti (doctor în litere și filosofie), Ștefan C.Hepites (doctor în matematică și fizică), Zamfir C.Zamfirache (fost profesor). Prima ședință a comitetului a avut pe ordinea de zi votarea statutelor redactate de Atanasie Popescu. De la 11 noiembrie 1880 se lansează apeluri către brăileni și oameni de cultură din țară pentru subscripții constând în bani, cărți, material științific pentru dotarea bibliotecii și a muzeului. La 3 ianuarie 1881, este votat și proiectul de regulament. Se constituie un comitet administrativ al bibliotecii și al muzeului științific separat de comitetul de inițiativă, fiind compus din: Radu S.Campiniu (președinte), Ștefan C.Hepites și Ieronim Gold (reprezentanți ai comitetului de inițiativă), Atanasie Popescu și Ion Guliotti (profesori ai gimnaziului), Cosma Moșescu (reprezentant al corpului didactic din învățământul primar). La 11 februarie 1881, noile instituții de cultură sunt deschise publicului. Decretul regal nr.2134 din 23 august 1881 autoriza "deschiderea și funcționarea în Urbea Brăila, a bibliotecii publice și a muzeului

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

științific, fondat din inițiativă privată după statutele și regulamentul întocmit de comitetul ad-hoc, sub președinția d-lui C.C.Hepites”.

Viața culturală a fost îmbogățită de existența tipografiilor care nu doar că aveau proprietari greci, dar editau cărți în limba greacă. La 22 aprilie 1854, cârmuirea județului Brăila adresa o înștiințare către Maghiistratul orașului cu referire la cererea a doi cetățeni de a înființa o tipografie la Brăila. Era vorba despre Dimitrie Samolada și N.Tarifalis, care intenționau să scoată un jurnal național, politic, comercial. Tipografia a funcționat între 1854 și 1858 și din activitatea sa se remarcă buletinul comercial ”Prețurile curgătoare” (listă completată lunar cu prețurile produselor aflate la vânzare pe piața Brăilei). La 1861 se naște Tipografia ”Unirea”, inițial numită Tipografia Pericle M.Pestemalgioglu și Ilie Boerescu. Avea două prese și trei lucrători. Contractul dintre cei doi ia sfârșit la 1868. Ilie Boerescu devine unic proprietar după ce plătește datoriile contractate de asociatul său căruia îi impune să nu deschidă o altă tipografie. Simbolul tipografiei era un fluture, care va fi preluat ulterior de Pestemalgioglu. Tipografia ”Triangulu” (Trigonon) a avut o activitate bogată, fiind nu de puține ori confundată cu ”Unirea”. Timp de doi ani, nu a fost făcut public numele proprietarului – Pericle M.Pestemalgioglu. Aici apar peste 20 de cărți în greacă, română, franceză, un periodic în limba bulgară. Lucrările publicate erau scrieri filologice, literare și istorice aparținând unor autori importanți (G.Baronzi, Kleante Papazoglu, Anghelache Savici), cărți cu caracter didactic ale profesorilor I.C.Lerescu, Cosma Moșescu. O altă tipografie – ”Dacia”, era, de fapt, o modalitate folosită de Pestemalgioglu de a acoperi numele tipografiei ”Unirea”, cumpărată de la Dimitrie Brăileanu, în 1872. La această efemeră tipografie apar două manuale ale lui Cosma Moșescu (teologie) și periodicul ”Biblioteca populară”. În 1873 Pestemalgioglu înființa Tipo-Litografia ”Pericle M.Pestemalgioglu”. Aduce la această tipografie, tocmai de la Viena, instalații, făcând datorii foarte mari (1875-1882). Între 1880 și 1881 își deschide o sucursală la Constanța. Deși proprietarul moare în 1902, Tipo-Litografia sa va funcționa până în 1915, când va fi vândută la licitație publică. Ea a deținut supremația în istoria tiparului brăilean prin numărul publicațiilor: 150 de cărți și aproximativ 85 de periodice, dar și prin calitatea execuției grafice. În 1887 primea medalia de aur pentru lucrările trimise la Expoziția Agricolă. Prin activitatea politică, culturală, comercială reflectată în periodice și lucrări din domenii diverse, tipografiile au contribuit substanțial la dezvoltarea vieții culturale din Brăila prin informațiile în cantitate apreciabilă pe care le difuzau în rândul cetățenilor. Existența lor era și o necesitate, dar și o dovadă clară de orgoliu local. Calitatea activității acestor tipografii se reflectă în premiile și medaliile obținute la diferite expoziții din branșă.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Putem adăuga evident și câteva din ziarele publicate în limba greacă: *Apoikos* (1887), *Colonistul* (1887), *Convorbiri* (1872-1893), *Cuvântul Liber* (1895-1904).

Ce am cuprins în prezenta lucrare este doar un crâmpci din ceea ce a însemnat contribuția comunității grecești în viața culturală a orașului. Această contribuție reflectă mândria grecilor brăileni de a fi parte activă a dezvoltării comunității locale. Colonia greacă din Brăila acelor vremuri a dat urbei ce i-a adoptat oameni de marcă: prefecți (George Baronzi), primari (Radu Portocală, de exemplu), întreprinzători cu statut socio-economic înalt (familiile Embiricos, Lykiardopol, Melissaratos, Moscu, Portocală), oameni de cultură (scriitori, publiciști, artiști) - prea mulți pentru a fi enumerați aici -, filantropi (Hrisant Penatis, George Cavadia). Perioada de glorie a orașului nostru se datorează în mare măsură și contribuției grecilor brăileni. Această activitate, care a cunoscut și perioade de înflorire, dar și perioade mai puțin favorabile, continuă și astăzi atrăgând din ce în ce mai mulți tineri, chiar dacă numărul membrilor comunității nu mai atinge cifrele de altădată.

Bibliografie:

1. *Brăila – file de istorie. Documente privind istoria orașului 1919-1944*, vol.II, București, 1989
2. *Documente privind istoria orașului Brăila 1831-1918*, vol.I, București, 1975
3. Anghel, Dumitru, *Brăila muzicală*, Ed, Centrului de Creație, Brăila, 2005
4. Buculei, Toader, Procopie, Octavian, *Biblioteca județeană "Panait Istrati" Brăila 1881-1981*, Brăila, 1982
5. Drăghici, Rodica, Bounegru, Stanca, *Tipografii brăilene (1838-1944)*, Brăila, 2001
6. Enescu, Lucian, *O scurtă privire asupra învățământului muzical organizat în Brăila*, în *Zilele culturii brăilene (3-10 octombrie 1971). Comunicări și referate*, Brăila, 1973
7. Filip, Cristian, *Comunitatea greacă de la Brăila 1864-1900*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, 2004
8. Gorincu, Gh., *Pagini memorabile din trecutul Brăilei*, Ed. Luca, Brăila, 2016
9. Iavorschi, Gheorghe, *Momente din istoria Brăilei*, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și patrimoniu cultural Național Brăila, Ed. Olimpiada, Brăila, 2003
10. Munteanu, Ioan, *Piața Traian. Emblema Brăilei moderne*, Ed. Ex Libris, Brăila, 2007
11. Munteanu, Ioan, *Stradele Brăilei, vol.II, Calea Galați. Împăratul Traian. Calea Călărași. General Eremia Grigorescu. Școlilor*, Ed. ExLibris, Brăila, 2009

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

12. Stoica, Maria, *Brăila. Memoria orașului*, Ed. Istros, Brăila, 2009
13. Teodorescu, Maria Elena, *Teatru la Brăila, vol.I 1832-1915*, Ed. Opinia, Brăila, 1999
14. Teodorescu, Nicu, *Misiunea a fost îndeplinită*, vol.2, Ed. Opinia, Brăila, 2006
15. Teodorescu, Nicu, *Jean Andrian*, Ed. Opinia, Brăila, 2012

CONTRIBUȚIA LUI GEORGE CAVADIA LA VIAȚA CULTURALĂ A BRĂILEI

Prof. Gianina Băjenică

Școala Gimnazială "Mihai Viteazul", Brăila

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Brăila era considerată unul dintre cele mai dezvoltate centre culturale și comerciale ale României. Orașul era cunoscut pentru viața sa artistică intensă, fiind supranumit „orașul cu 2.000 de pianе”, datorită interesului crescut pentru muzică și educație artistică. În acest mediu cultural s-a format și și-a desfășurat activitatea George Cavadia, una dintre personalitățile importante ale vieții muzicale românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Chiar dacă numele său nu este la fel de cunoscut precum al altor compozitori ai epocii, contribuția sa la dezvoltarea culturii muzicale, în special în Brăila, a avut un impact semnificativ. Prin activitatea artistică și prin sprijinul acordat tinerilor muzicieni, George Cavadia a influențat dezvoltarea mediului cultural brăilean.

Născut în anul 1858, în Macedonia, într-o familie de aromâni, George Cavadia s-a stabilit încă din copilărie la Brăila, oraș care avea să devină centrul activității sale culturale. Familia acestuia i-a susținut înclinațiile artistice încă din copilărie: a urmat lecții de pian și de canto, cu tenorul italian Luigi

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

Ademollo. Deși nu a urmat studii muzicale academice complete, s-a format în mare parte autodidact, studiind pianul și canto-ul. A fost cunoscut atât ca bariton și compozitor, cât și ca susținător al vieții artistice locale.

Cavadia s-a remarcat prin sprijinul oferit tinerelor talente muzicale, contribuind la formarea și afirmarea unor artiști importanți ai vremii. Printre aceștia se numără soprana Hariclea Darclee, una dintre cele mai apreciate artiste lirice române. Acesta i-a remarcat talentul și a încurajat-o să studieze canto, considerând că vocea sa merită valorificată pe marile scene lirice. (Nicu Teodorescu, *Hariclea Darclee*) Tot Cavadia a sprijinit integrarea artistei în cercurile culturale ale vremii și a organizat serate muzicale în casa sa, unde participau numeroși iubitori ai artei. Legătura dintre compozitor și Hariclea Darclee a fost consolidată, se pare, de originile grecești ale cântăreței.

De asemenea, el a sprijinit financiar activitatea societăților muzicale din Brăila, participând la achiziționarea de instrumente și la susținerea artiștilor locali.

Prin demersurile făcute din postura de președinte al societății, a fondat, în cadrul Primăriei, un serviciu cu două instituții muzicale: fanfară și orchestră simfonică. “Fanfara cânta de trei ori pe săptămână în parcurile și piețele orașului, iar orchestra simfonică concerta săptămânal”.(<https://descoperabraila.ro/oameni/personalitati/george-cavadia-mentorul-spiritual-al-cantaretei-hariclea-darclee>)

Creația muzicală a lui George Cavadia aparține în principal muzicii vocale, în special liedului și romanței, genuri foarte populare în acea perioadă. Lucrările sale se remarcă prin expresivitate și accesibilitate, fiind apreciate de publicul larg. În calitate de interpret, a susținut numeroase concerte atât în țară, cât și în străinătate, efectuând turnee în state precum Franța, Italia și Spania.

George Cavadia nu s-a remarcat doar prin contribuția sa la dezvoltarea vieții muzicale brăilene, ci și prin prezența activă în cercurile aristocratice și culturale ale Bucureștiului din perioada 1880–1884. În februarie 1883, artistul a susținut un spectacol pe scena Teatrului Național din București, eveniment la care a participat și familia regală. În cadrul recitalului, a fost acompaniat la pian de prințesa Bibescu și a interpretat lucrări precum „Santa Maria” de Gabriel Fauré, romanța proprie „Unde ești?” și „Epistola” de George Ventura.

Vocea sa impresionantă, caracterizată printr-o întindere vocală deosebită, de la registrul grav al basului până la cel de tenor, i-a adus aprecierea publicului și a criticilor muzicali ai vremii. George

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Cavadia a concertat atât în țară, cât și în importante centre culturale europene precum Napoli, Paris, Madrid sau Nisa. Talentul său artistic a fost adesea comparat de cronicarii epocii cu cel al unor mari interpreți ai scenei lirice internaționale, precum Enrico Caruso și Enrico Tamberlick. George Cavadia a fost considerat unul dintre cei mai apreciați compozitori de romane ai epocii. Creațiile sale au fost interpretate atât de artistul însuși, cât și de numeroși lăutari și interpreți populari, contribuind la răspândirea renumelui său dincolo de granițele Vechiului Regat, în regiuni precum Bucovina, Basarabia și Ardealul. Romane precum „Unde ești?”, „Două roze”, „Alintă”, „Despărțirea”, „Dă-mi pace”, „Dor de răzbunare”, „Adio”, „Visul” sau „Te iubesc” i-au adus o mare popularitate și au rămas printre cele mai reprezentative creații ale acestui gen muzical atât de îndrăgit de public.

Una dintre cele mai importante contribuții ale sale a fost implicarea în dezvoltarea Societății Muzicale „Lyra” din Brăila, instituție care a avut un rol esențial în promovarea educației muzicale. Societatea Filarmonică „Lyra”, înființată în anul 1883, a reprezentat una dintre cele mai importante instituții culturale din Brăila iar sub conducerea lui George Cavadia, aceasta a organizat concerte, recitaluri și activități educative care au contribuit la dezvoltarea muzicii culte în oraș. Astfel, instituția a avut un rol esențial în formarea publicului și în susținerea tinerilor artiști. Cavadia „a avut grijă ca din averea sa să înzestreze orașul Brăila cu mijloacele necesare” pentru construirea și susținerea Palatului „Lyra”, considerat un adevărat centru al muzicii brăilene. Clădirea găzduia Conservatorul de Muzică, corul și orchestra simfonică ale Societății Filarmonice „Lyra”, instituție al cărei fondator a fost încă din anul 1883. (G. Gr. Poslușnicu, *Istoria muzicii la români*)

Activitatea acestei societăți a contribuit la consolidarea reputației Brăilei ca important centru cultural. În același timp, George Cavadia organiza în locuința sa întâlniri și saloane artistice la care participau muzicieni și oameni de cultură ai epocii.

Palatul „Lyra”, ridicat în anul 1924 de Societatea Filarmonică „Lyra”, reprezintă astăzi un important monument istoric al Brăilei.

Proiectul a fost realizat de arhitectul Florea Stănculescu, iar construcția a fost finalizată în 1926, cu sprijin financiar oferit de George Cavadia. În perioada celui de-Al Doilea Război Mondial și în anii care au urmat, activitatea societății a fost grav afectată de contextul politic și social. Naționalizarea clădirii, plecarea unor profesori și artiști importanți, precum și arestarea unor membri ai conducerii au dus la încetarea activității societății muzicale. (<https://palatul-lyra.ro>)

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În anul 1974, doctorul Nicu Teodorescu, împreună cu Andrei Heinl și Petrișor Beșchea, dirijori ai corului bărbătesc „Armonia”, au inițiat demersurile pentru reînființarea societății. În perioada comunistă, clădirea a funcționat ca cinematograful sub denumirea „Cinema Lira”, iar în 2006 a fost retrocedată Societății Filarmonice „Lyra”. În prezent, Filarmonica „Lyra – George Cavadia” continuă tradiția muzicală începută de societatea fondată în secolul al XIX-lea. Instituția organizează concerte, recitaluri și activități culturale dedicate publicului brăilean și tinerilor muzicieni, contribuind la păstrarea moștenirii culturale lăsate de George Cavadia.

Moștenirea culturală a lui George Cavadia continuă să fie prezentă în viața artistică a Brăilei. Numele său este asociat cu dezvoltarea tradiției muzicale locale și cu susținerea culturii în această zonă. Casa Cavadia rămâne, de asemenea, un simbol al contribuției familiei sale la evoluția culturală și socială a orașului.

Activitatea lui George Cavadia nu s-a limitat doar la domeniul muzical. El a fost și un important proprietar agricol, administrând terenuri și implicându-se în activități economice specifice perioadei. Resursele financiare de care dispunea i-au permis să susțină artiști, societăți muzicale și evenimente culturale, devenind astfel un adevărat mecena al Brăilei. În același timp, a ocupat funcția de consul al Spaniei la Brăila, fapt ce demonstrează poziția sa importantă în societatea vremii și relațiile sale cu mediul diplomatic și comercial internațional. Această funcție avea o mare valoare simbolică într-un oraș-port cosmopolit precum Brăila, unde activitatea comercială și schimburile culturale erau foarte intense.

A murit la Paris pe 18 ianuarie 1926, fiind ulterior reînhumat la Brăila. Potrivit lui Ioan Munteanu, „George Cavadia, important reprezentant al vieții muzicale brăilene, a murit la Paris în anul 1926, fiind ulterior reînhumat în Cimitirul «Sfântul Constantin» din Brăila”. (Ioan Munteanu, Cimitirul Sf. Constantin din Brăila, 2017)

Prin Hotărârea Consiliului Local Municipal nr.171 din 30 iulie 2004, George Cavadia a fost declarat, post-mortem, *Cetatean de Onoare al Brailei*. În anul 2016, Consiliul Județean Brăila a botezat Filarmonica Lyra cu numele lui George Cavadia, ca un omagiu adus celui care a fost fondatorul Societății Filarmonice Lyra.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

Bibliografie:

- Munteanu, Ioan – *Cimitirul Sf. Constantin din Brăila*, Editura Proilavia, Brăila, 2017
- Anghel, Dumitru – *Cetățeni de Onoare ai Brăilei*, Editura ExLibris, Brăila, 2004
- Monografii ale municipiului Brăila
- *Un Grec, Doi Greci, Trei Greci... Brăila. Reactivarea memoriei culturale a orașului Brăila. Cazul Comunității Grecești*, Muzeul Brailei, Editura Istros, Braila, 2009.
- Poslusnicu, Mihail Gr - *Istoria muzicii la români*, Editura [Grafoart](#), București, 2024.

Webografie:

Site-ul Filarmonica Lyra – George Cavadia

<https://vatra-mcp.ro/artisti-si-patrimoniu/palate-romanesti/braila/>

<https://www.virtualtravelguide.ro/ro/post/5513-casa-cavadia>

<https://palatul-lyra.ro>

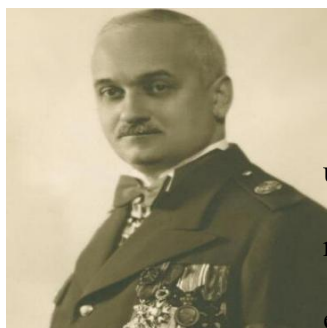
Articole:

- *George Cavadia – compozitor și cântăreț*, <https://brailapebune.net>
- *Se împlinesc 80 de ani de la moartea compozitorului George Cavadia*, <https://obiectivbr.ro>
- *George Cavadia, mentorul spiritual al cântăreței Haricléa Darclée*, <https://descoperabraila.ro/>

RADU PORTOCALĂ – PROMOTOR AL INTERCULTURALITĂȚII ȘI PATRIMONIULUI BRĂILEAN

Prof. Bertescu Manuela-Mirela, Colegiul Național Pedagogic „D.P.Perpessicius” Brăila

Prof. Cîrîc Geanina-Mariana, Colegiul Tehnic „Costin D. Nenițescu” Brăila

Brăila, oraș-port la Dunăre, s-a afirmat de-a lungul secolelor XIX–XX ca unul dintre cele mai cosmopolite centre urbane ale României. Situată la confluența rutelor comerciale dintre Orient și Occident, Brăila a fost un loc în care comunități elene, evreiești, armene, lipovene și turce au conviețuit pașnic, oferind un exemplu

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

de pluralism cultural avant la lettre. În acest context de diversitate, familia Portocală, de origine greacă, s-a integrat în viața locală contribuind la dezvoltarea economică și intelectuală a urbei.

Radu Portocală reprezintă una dintre personalitățile importante ale Brăilei interbelice, remarcându-se prin activitatea sa politică, juridică și culturală. Provenind dintr-o familie de origine elenă stabilită în România încă din secolul al XIX-lea, Portocală a devenit un simbol al interculturalității specifice orașului Brăila, spațiu cosmopolit unde conviețuiau români, greci, evrei, armeni și alte comunități etnice. Activitatea sa publică demonstrează modul în care valorile culturale diverse pot contribui la dezvoltarea patrimoniului local și național.

Brăila a fost, încă din perioada modernă, un important centru comercial și multicultural al României. Comunitatea greacă a avut un rol esențial în dezvoltarea economică și culturală a orașului, iar familia Portocală s-a integrat perfect în acest context. Potrivit surselor istorice, familia Portocală provenea din Insulele Ioniene și s-a stabilit în România înainte de anul 1800.

Tatăl său, Miltiade Portocală, a fost director al Băncii Naționale din Brăila, iar mama sa, Amalia Djuvara, provenea dintr-o familie cu tradiții politice și culturale importante. Această moștenire multiculturală a contribuit la formarea unei personalități deschise către dialog intercultural și către valorile europene.

Radu Portocală s-a născut la Brăila la 12 august 1888 și a urmat studiile la Liceul „Nicolae Bălcescu” din oraș, continuând apoi cu Dreptul și Filosofia la Universitatea din București. În timpul studenției s-a remarcat prin activitatea sa organizatorică și patriotică, fiind președinte al Uniunii Studenților Români și organizator al primului Congres al studenților români de pretutindeni, desfășurat în 1909. Acest congres a reunit studenți români din diverse provincii istorice și din marile centre universitare europene, promovând ideea unității culturale și naționale. Prin această inițiativă, Portocală a contribuit la consolidarea legăturilor culturale dintre românii aflați în spații diferite, susținând totodată valorile dialogului intercultural.

Activitatea sa profesională a fost strâns legată de Brăila și de specificul cosmopolit al orașului-port. Ca avocat specializat în drept maritim și fluvial, Radu Portocală a avut o contribuție importantă la dezvoltarea juridică și economică a portului brăilean, unul dintre cele mai importante din România interbelică. De asemenea, a devenit decan al Baroului Brăila și ulterior decan onorific pe viață.

Funcțiile sale demonstrează prestigiul profesional și implicarea în modernizarea administrației și a vieții publice locale. În perioada în care a fost primar al Brăilei (1922–1925), Portocală a inițiat

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

importante reforme administrative și urbanistice. El a susținut modernizarea orașului și dezvoltarea infrastructurii, contribuind la conservarea statutului Brăilei de centru comercial și cultural european. Prin activitatea sa administrativă, a promovat valorile patrimoniului local și ideea unei societăți moderne bazate pe cooperare între diferite comunități etnice și sociale.

Un aspect esențial al personalității lui Radu Portocală îl reprezintă atitudinea sa democratică și umanistă. În perioada regimului legionar, acesta a apărut în instanță numeroși cetățeni evrei persecutați de legislația antisemită, refuzând să primească onorarii pentru activitatea sa. Documentele vremii îl descriu drept unul dintre puținii avocați care au avut curajul să combată public teoriile rasiale și discriminarea. Această atitudine demonstrează respectul său pentru valorile umane universale și pentru diversitatea culturală și etnică. Prin faptele sale, Portocală a contribuit la apărarea principiilor toleranței și interculturalității într-o perioadă marcată de extremism și intoleranță.

În plan politic, Radu Portocală a ocupat funcții importante în guvernele liberale conduse de Gheorghe Tătărăscu, fiind subsecretar de stat și ministru fără portofoliu. A participat la elaborarea unei importante reforme administrative – „Legea funcționarilor publici” –, menită să modernizeze administrația românească. Prin activitatea sa politică, a susținut apropierea României de valorile europene și democratice, contribuind la consolidarea patrimoniului instituțional al statului român.

După instaurarea regimului comunist, destinul lui Radu Portocală a devenit tragic. Arestat prima oară în 1948, este deținut timp de 9 luni la închisoarea Văcărești, timp în care i se înscenează un proces de sabotaj. Condamnat, intenționează recurs pe care și-l pledează singur și este scos din cauză. Eliberat de numai câteva luni, bolnav, este din nou arestat în noaptea de 5/6 mai 1950, Noaptea demnitarilor, și transportat împreună cu „lotul foștilor demnitari” în închisoarea de la Sighet, unde a murit în anul 1952. Soarta sa reflectă drama multor intelectuali și oameni politici români care au apărut valorile democrației și libertății. Astăzi, memoria sa face parte din patrimoniul istoric și moral al României.

Importanța lui Radu Portocală pentru promovarea interculturalității derivă din întreaga sa activitate publică și profesională. Originea sa elenă și integrarea în societatea românească demonstrează contribuția comunităților etnice la dezvoltarea identității naționale. Brăila, oraș multicultural prin excelență, a oferit cadrul în care astfel de personalități au putut promova dialogul între culturi și respectul pentru diversitate. Prin activitatea sa juridică, politică și umanitară, Portocală a susținut valorile toleranței, ale demnității umane și ale colaborării între comunități.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În concluzie, Radu Portocală reprezintă un model de personalitate brăileană care a contribuit la valorificarea patrimoniului local și național prin activitatea sa politică, administrativă și culturală. Originea sa greacă, educația europeană și implicarea în viața publică românească au făcut din el un simbol al interculturalității și al dialogului între popoare. Prin apărarea valorilor democratice și a drepturilor omului, el rămâne o figură importantă a patrimoniului moral și cultural românesc. Posteritatea l-a reabilitat pe acest mare om politic brăilean, iar acum i se recunosc meritele, așa cum i s-au recunoscut și pe timpul vieții, înainte de comunism. A fost Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul, distins cu Steaua României, Coroana României, Ofițer al "Legiunii de Onoare" (Franța), Cavaler al Ordinului "George I" (Grecia), Cavaler al Ordinului "Coroana Italiei".

Bibliografie:

Baroul Brăila – Radu Portocală

Brăila Portal – Istoricul Brăilei, episodul XCVI

Wikipedia Franceză – Radu Portocala

Biblioteca Digitală – referințe biografice despre Radu Portocală

Biserica Greacă din Brăila, simbol al multiculturalității brăilene

Prof. NEGULESCU ASIMINA, Școala Gimnazială „Ion Băncilă”

Brăila... ce nume minunat! Ce cetate veche, ce istorie! ...parcă prea puțin știută de noi, ... noi brăilenii de astăzi.

De o iei la pas pe străzile Brăilei și privești cu atenție tot ce te înconjoară, e imposibil să nu-ți șoptească vreo clădire, o stradă, o denumire, ... o piatră, să îți amintească o onoare uitată de a fi fiu al unui oraș foarte interesant, cu un trecut remarcabil. Un oraș al multiculturalității, al oamenilor care au știut și încă știu să se împace, să trăiască frumos, chiar dacă nu toți sunt români de-ai locului. Multe comunități de oameni minunați și-au găsit locul în mozaicul etnic brăilean, alcătuit din ruși lipoveni,

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

romi, greci, evrei, maghiari, armeni, turci, germani, ucraineni, bulgari, italieni. Elementul elen este fundamental prin contribuția pe care grecii au avut-o, în special în perioada interbelică, la prosperitatea orașului și portului dunărean. Toți au găsit locul prielnic de a-și dezvolta traiul în micul, dar bogatul oraș de pe malul Dunării. Nu vom poposi aici decât asupra comunității grecești de la Brăila.

De la 1538, an în care orașul cade sub stăpânire otomană, la Brăila se întemeiază o Mitropolie – a Proilaviei – după numele grecesc al orașului, care a jucat un rol excepțional în istoria Brăilei și a tuturor ținuturilor creștine ocupate de turci la nord de Dunăre sau de Dobrogea și a durat până în 1829 când, prin tratatul de la Adrianopol, kazaua Brăilei s-a desființat. Imediat după eliberarea de sub turci în 1829, alături de elementul românesc, se constată așezarea la Brăila a multor familii de greci, ei ocupându-se în special cu negoțul, conform tradiției. În marea lor majoritate grecii din Braila proveneau din Kefalonia și [Itachi](#) - identificând orașul acesta cu Argostoli - capitala insulei Kefalonia.

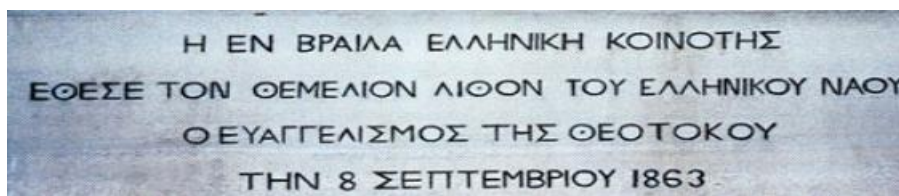
Comunitatea greacă din Braila s-a înființat la 18 Februarie 1863, prin votul a 315 greci ce s-au întrunit la Clubul lui Ioannis Rallis. Persoanele marcante ale comunității grecești au înființat o epitropie compusă din: Gheorghios Vouru, Ioannis Farangas, Gheorghios Avasiotis, Sterghie Botaris, Dimitrie Karousos, Sterghie Kaloudis, Dimitrie Kavadias, Lazar Sclias, Ioannis Maris, Dimitrie Trimaldis, Gheorghios Economu și Nicolae Logadis. Aceasta epitropie a ales ca președinte pe marele comerciant Gheorghios Avasiotis, pe care străinii îl numeau „Roi du Danube”. În aceasta ședință s-a hotărât construirea unei biserici, unde Sfânta Liturghie să se săvârșească în limba greacă și desfășurarea unei colecte între membrii comunității în acest scop, fapt ce s-a și săvârșit. Donații în bani au oferit de asemeni și alte comunități grecești din România. La 26 Februarie 1863, epitropia comunității grecești a trimis un memoriu domnitorului României, Alexandru I. Cuza (1859-1866), în care îi cereau permisiunea construirii *unei biserici a comunității, închinată Bunei Vestiri*, pentru care au depus zece mii fiorini de aur.

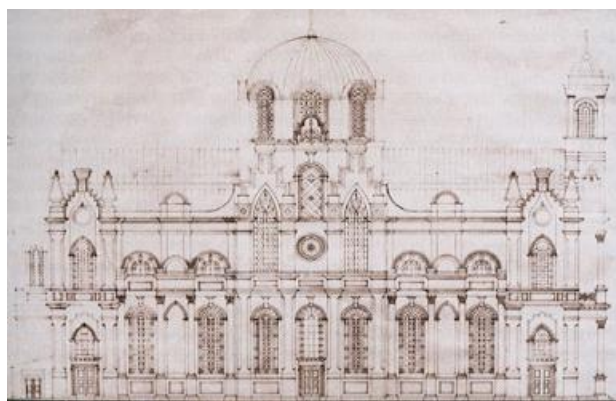
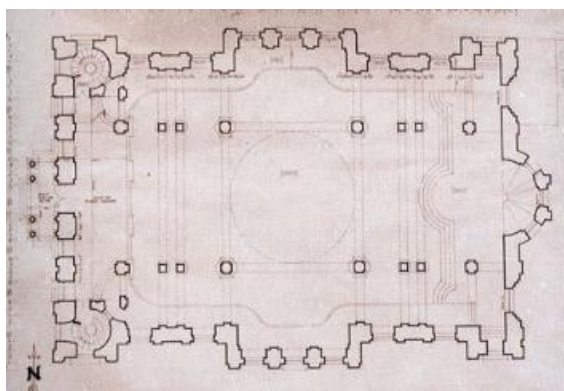
LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

La 13 Aprilie 1863, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Cristian Tell, în urma intervenției prefectului Brăilei, Gheorghe Iorgulescu, a ordonat Consiliului Municipiului Brăila să acorde comunității grecești o biserică care să funcționeze în limba greacă, deoarece dintre cele o mie șase sute de vapoare care veneau anual în oraș jumătate erau grecești.

Permisuniunea a fost dată în cele din urmă la 15 Mai 1863, de către domnitorul României, Al. I. Cuza, și astfel, la data de 8 Septembrie, a aceluiași an a avut loc slujba de punere a pietrei de temelie. La 1863, în timpul lucrărilor de punere a temeliei bisericii, unul dintre ctitori a avut un vis, ce a avut ca rezultat descoperirea unui izvor natural, cu proprietati vindecatoare de ziua Izvorului Tămăduirii. Pe fațada criptei, unde se găsește izvorul, există următoarea inscripție pe care citim: „Comunitatea Greacă din Brăila a așezat piatra de temelie a Bisericii Grecești „Buna Vestire”, la 8 Septembrie 1863."

Dar să vedem mai departe istoria acestui minunat edificiu! Până la ridicarea clădirii, grecii din zonă frecventau bisericile românești, după care au construit un mic paraclis din lemn, unde se oficia în limba greacă.

Planul monumentalei biserici de astăzi a fost realizat de arhitectul Avraam Ioanidis din Brussa, cu sprijinul financiar al comunității elene din orașul de pe Dunăre. Construirea lăcașului de cult, cu hramul „Buna Vestire”, pe Calea Călărașilor, la numărul 3 (fosta stradă Nicolae Filipescu), a început în 1863 și a durat nouă ani. A fost ridicată în stil bizantin, cu **trei altare**, o cupolă rotundă și planul în formă de cruce cu două turlă. Fațada însă beneficiază de influențe antice grecești și renașcentiste, cu o

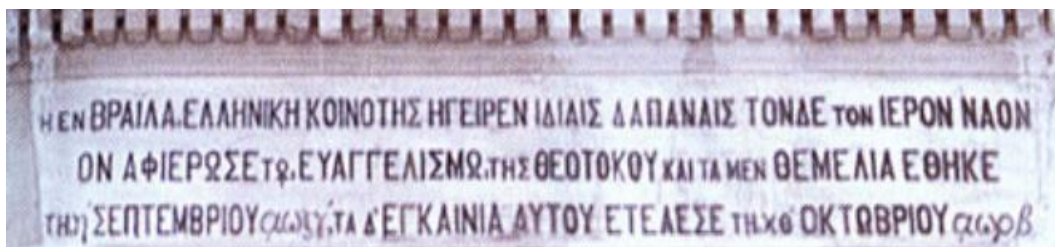
LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

clopotniță înaltă, care a fost construită de către meșterul Constantinos Nicolau, la 13 August 1872. Altarul principal poartă hramul „Buna Vestire”, altarul de Nord poartă hramul „Sfântului Gherasim de Kefalonia” și cel de Sud, cu hramul „Sfântul Nicolae”.

Clădirea are dimensiuni generoase: o lungime de peste 43 de metri și o lățime de 21,5 metri. Ioannidis a fost și antreprenorul bisericii. Materialele de construcție au fost procurate din străinătate, iar lucrările s-au făcut în mare măsură cu meșteri italieni celebri. Astfel, putem aminti pe sculptorul Ferdinando Iasevoli, care a făcut capitellurile și decorațiunile interioare ale bisericii. Împreună cu Iasevoli au lucrat și alți meșteri italieni, după cum reiese din faptul că la 24 Iunie 1870 roagă comunitatea să gazduiască familia Giovani. După moartea lui Iasevoli în 1872, lucrările au fost terminate de către ucenicul lui, Gioachimo Brolca.

După ce cupola bisericii s-a prăbușit în 1868, reconstituirea acesteia s-a făcut de către Oscar Schwab, arhitectul german al Comisiei Europene a Dunării și ajutorul lui Adolph Schuman, ce își aveau biroul la Galați. Clopotnița clădirii, dotată cu un ceas elvețian și cu un clopot mare, a fost deteriorată de cutremurul din 1940 și apoi consolidată, același impact avându-l și seismul din 1977. La data respectivă, arhitectul șef din acea perioadă a recomandat demolarea totală a bisericii, însă demersurile făcute de preotul paroh de atunci, Dorin Bănuț, a salvat edificiul.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Construirea bisericii s-a terminat la 1 Octombrie 1872, iar târnosirea s-a oficiat cu mare fast la 29 a aceleiași luni, în prezența episcopului Dunării de Jos Melchisedec (1864-1879), a preoților bisericii Grigorie Gogos și Savas Iosifidis, a mulțimii și a epitropilor de atunci: Mihail Rodocanakis, G. A. Economou și G. A. Antipas, precum și a unui număr mare de persoane. Ceva asemănător s-a construit în aceeași perioadă la Constantinopol. Este vorba de Biserica Greacă „Sfânta Treime” din Taxim (1867-1880), lucrare a arhitectului Vasilios Ioannidis. Arhitectul Vasilios Ioannidis, ce a proiectat biserica Sfintei Treimi (1867-1880) din Taxim, nu este exclus să fi fost înrudit cu Avraam Ioannidis. Biserica este cea mai mare construcție post-bizantină din Constantinopol și prezintă elemente arhitectonice asemănătoare cu biserica din Brăila (1863-1872). Până și astăzi legăturile Episcopiei Dunării de Jos cu Patriarhia Ecumenică și cu Biserica Ortodoxă a Greciei sunt foarte strânse. Colaborarea este diversă prin nenumărate vizite anuale de ambele părți.

Biserica impresionează prin vitralii valoroase și este împodobită cu picturi interioare realizate în 1890 de marele Gheorghe Tătărescu în altar și la cupolă. Ulterior, în alte două etape, sunt pictate naosul (de către Constantinos Livadas Liochis în 1901), și pronaosul de Dimitrie Belizarie, prietenul lui Arthur Verona, în 1946. Catapeteasma este împodobită cu foiță de aur de către artiștii aduși din Constantinopol de comunitatea greacă. Picturile de pe catapeteasmă au fost realizate succesiv de mai mulți pictori: Matache Orășeanu, Ioan Abescu și Vasile Robea. Candelabrul din cristal aflat la intrarea în biserică a fost adus de corăbierii greci de la Murano. În lăcaș mai sunt alte cinci candelabre mai mici, realizate din cristal de Bohemia. Din numărul mare de icoane portabile care sunt agățate pe pereții laterali ai naosului și ai sfântului altar, cea mai însemnată și valoroasă este icoana Maicii Domnului Odighitria cu iconostas, donație a marelui comerciant de cereale Ioannis D. Rallis, ce își avea rădăcini în Bizanț.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Așa cum am amintit mai sus, sub altarul paraclisului Sfântului Gherasim, la 15 metri adâncime, cu ocazia realizării fundației, a fost descoperit un izvor. Tradiția spune că, în ziua în care se prăznuiește „Izvorul Tămăduirii”, apa se transformă în agheasmă și țâșnește de sub altar. La acest izvor se săvârșesc minuni după Paști, vineri, de sărbătoarea Izvorului Tămăduirii. În fiecare an, slujba agheasmei este săvârșită cu mare cucernicie de către episcopul Dunării de Jos, când se adună mulțime de pelerini din toată țara și nu numai, ca să primească din apa sfințită. Potrivit tradiției, femeile vopsesc sute de ouă și prepară 1.500 de sarmale pentru cei care vor asista la slujba de vineri. Pentru cei care nu se pot deplasa, preoții merg să le ducă sticle cu aghiazmă în cămine de bătrâni, spitale și penitenciare.

Un alt aspect inedit, ce merită amintit aici și completează tabloul și atmosfera Brăilei în acele timpuri, este faptul că, în anul 1899, Primaria Brailei în înțelegere cu comunitatea greacă a hotărât să folosească clopotnița Bisericii Grecești „Buna Vestire” ca foișor de foc, deoarece era cea mai înaltă clădire din oraș. Clopotnița era în legătură telefonică cu serviciul de pompieri, și pentru a se stinge incendiile la timp, funcționa ca observator zi și noapte. În timpul primului război mondial, școala de băieți, construită în anul 1902 în curtea bisericii, a fost folosită din noiembrie 1916 pentru internarea răniților de război.

Dacă în secolul trecut, pe lângă biserică exista această școală de băieți, astăzi locașul mai are doar o cantină socială -Centrul filantropic „Sfântul Fanurie“, în cadrul căruia 20 de persoane cu venituri reduse dintre enoriași, singure, neglijate sau în pericol de a fi abandonate, primesc sprijin material, asistență și, ocazional, hrană caldă.

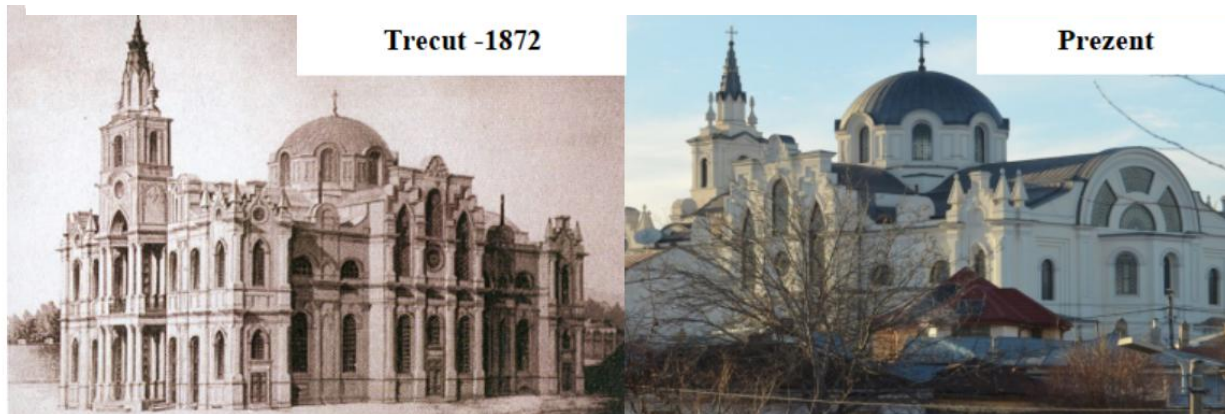
Deși construită de comunitatea greacă, biserica a aparținut totdeauna statului român. Prin urmare, în 1974, conform deciziei Episcopiei Buzăului, Biserica Greacă devine biserică parohială, cu denumirea de Parohia „Buna Vestire”, slujba efectuându-se în limba română.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Biserica, monument istoric, intră în 2018 într-un amplu proces de restaurare. Parohia româno-elenă a reușit, cu sprijinul Arhiepiscopiei, să acceseze un proiect european de 5 milioane de euro, lucrările fiind în prezent în mare parte finalizate. Pictura, cu o suprafață de 3000 mp, este în curs de restaurare, lucrările fiind conduse de pictorul restaurator Sandu Stoleru. Pentru doritori, accesarea link-ului https://youtu.be/8EUcWI4wH5M?si=pcfoolQh1Dn_m5LK ne poartă la imagini din timpul renovării, iar linkul <https://youtube.com/shorts/oeVd8yPAvjE?si=T1KI63Lcpmz02dN3> ne oferă imagini actuale, cu măreția bisericii după renovare.

Privind asupra acestei scurte treceri în revistă a paginilor de istorie brăileană și, mai ales, a istoriei monumentalei Biserici Grecești, înțelegem de ce aceasta, alături de alte lăcașuri de cult semnificative pentru cultura și spiritualitatea ortodoxă românească, au fost nominalizate la *Destinația Anului 2026*. Lăcașul de cult emblematic pentru orașul de la Dunăre a fost nominalizat la categoria „Sanctuale ale Istoriei – obiective de patrimoniu istoric și spiritual ce pun în valoare arhitectura, tradițiile și moștenirea trecutului”. Alături de Biserica Greacă, la același concurs au fost nominalizate Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae” din Densuș, mănăstirile cu fortificații din Iași, Mănăstirile Neamț, Pantocrator (Drăgănești-Vlașca) și Voroneț. Totodată, pe lista de nominalizări la *Destinația Anului 2026*, s-au aflat Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” – Vâlcea, Cetatea de Scaun a Sucevei, Ansamblul monumental Curtea Domnească din Târgoviște și multe alte obiective culturale.

Să ne bucurăm așadar de orașul nostru, de frumusețile sale naturale, arhitecturale, culturale, fără a uita că suntem datori să ne cunoaștem trecutul și, mai ales, să-l predăm corect urmașilor noștri, căci

„tradiția nu înseamnă să păstrezi cenușa, ci să transmiți flacăra mai departe.” – Jean Jaurès

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

BIBLIOGRAFIE:

- **CÂNDEA, Prof. univ. dr. IONEL** directorul Muzeului Brăilei, Grecii la Brăila, [site-ul](#) Muzeului Brăilei „Carol I”
- **MARIA STOICA** - *Brăila, memoria orașului. Imaginea unui oraș românesc din secolul al XIX-lea*, Brăila, 2009
- **IONEL ALEXANDRU** - *Bisericile Brăilei*, Brăila, 2009
- **MUNTEANU, IOAN**, *Comunitatea elenă din Brăila: file de istorie*. Această lucrare oferă o perspectivă amplă asupra armatorilor greci, a Bisericii Grecești și a vieții culturale a comunității.
- **CURELARU, PR. VICENȚIU**, *Istoria Bisericii Grecești „Buna Vestire” Brăila*.
- **Muzeul Brăilei „Carol I”**: Documentează detaliat fondurile de arhivă Bibliografie Muzeul Brăilei, punând la dispoziție izvoare inedite și studii despre Monumentul Lunii Aprilie - Biserica Greacă.
- **Institutul de Cercetare pentru Minorități Naționale (ISPMN)**: Puteți consulta rapoartele privind viața culturală și Renașterea Comunității Elene din Brăila care a gravitat în jurul Bisericii.
- **Reviste Academice**: Pentru o analiză tehnică a clădirii, consultați studiul *Biserica greacă cu hramul „Buna Vestire” - un monument istoric...* publicat în Biblioteca Digitală IBN.
- **FOTOGRAFII**: din mediul on-line.

„Insula grecească de la Brăila. Povestea familiei Lykiardopol între comerț, tradiții și memorie”

Prof. Socol Daniela

Școala Gimnazială „Alexandru Ioan Cuza” Brăila

Introducere

Brăila secolului al XIX-lea și începutului de secol XX a fost unul dintre cele mai importante porturi dunărene ale României, un adevărat centru cosmopolit în care comunitatea greacă a jucat un rol economic și cultural esențial. Printre familiile care au marcat istoria orașului se remarcă Familia **Lykiardopol**, originară din Kefalonia (Insulele Ionice). Ascensiunea, contribuțiile și moștenirea acestei familii ilustrează perfect traiectoria grecilor brăileni: de la negustori ambițioși la industriași influenți, păstrători ai tradițiilor elene.

Ascensiunea economică

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Familia Lykiardopol s-a stabilit la Brăila după 1830, atrași de regimul de porto-franc și de oportunitățile comerțului cu cereale. Au excelat atât în navigație și comerț, cât și în industria morăritului. În 1912 au construit **Moara Lykiardopol**, amplasată lângă docuri, dotată cu tehnologie austriacă și germană de ultimă generație. Cu o putere de 1350 CP, moara putea prelucra 24 de vagoane de făină în 24 de ore, fiind una dintre cele mai moderne și mari unități din sud-estul Europei.

Familia a investit și în fabrici de paste făinoase și biscuiți, printre care **Fabrica Ancora** (inițiată de gemenii Polydor și Eros Lykiardopol pe Bulevardul Al. I. Cuza). Spiru Lykiardopol a continuat ascensiunea în perioada interbelică. Succesul lor s-a bazat pe spirit antreprenorial, rețele familiale și adaptabilitate la piața europeană.

Contribuții sociale, culturale și arhitecturale

Dincolo de afaceri, familia Lykiardopol s-a implicat activ în viața comunității elene: susținerea Bisericii „Buna Vestire”, a școlii grecești și a societăților culturale (inclusiv Clubul Parnassos). Au făcut parte din protipendada Brăilei, adoptând un stil de viață elegant, cu educație aleasă pentru copii și participare la baluri și evenimente caritabile.

Un documentar realizat de **Muzeul Brăilei în 1997**, intitulat „*Case vechi și familii din Brăila. Familia Lykiardopol*”, subliniază moștenirea lor arhitecturală și culturală, evidențiind casele elegante și rolul jucat în modernizarea orașului.

Bucătăria și tradițiile grecești

Bucătăria reprezenta un pilon al identității familiale. Bunicile și mamele transmiteau rețete originale din Kefalonia:

- **Avgolemono** (supă de pasăre cu orez, ou și lămâie)
- **Karidopita, baclava, milopita**
- **Scordalea** (obligatorie de Florii)
- Miel fript sau **kokoretsi** la Paște
- Zacuscă grecească cu foi de dafin și ulei de măsline

Tradițiile includeau slujbe la biserica greacă, baluri cu muzică și dansuri elene, petreceri cu spart farfurii, cafea grecească și respectul pentru obiceiurile ortodoxe. Chiar și după căsătoriile mixte, aceste tradiții s-au păstrat ca legătură cu „patrida”.

Declin și moștenire

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

După 1944, naționalizările și schimbările politice au determinat mulți membri ai familiei să emigreze. Cu toate acestea, moștenirea Lykiardopol rămâne vie prin clădirile istorice, documentarele Muzeului Brăilei și amintirile orale ale descendenților.

Concluzie

Familia Lykiardopol reprezintă un simbol al contribuției grecești la dezvoltarea Brăilei. De la morile moderne și afacerile prospere până la tradițiile culinare și culturale, ei au îmbogățit identitatea multiculturală a orașului. Proiecte precum documentarul din 1997 și volumul „Un Grec, Doi Greci, Trei Greci...” ne ajută să reactivăm această memorie valoroasă.

Bibliografie

Volum colectiv „*Un Grec, doi Greci, trei Greci...Brăila*”, ed. Camelia Hristian, Ghena Pricop-Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2009.

Ioan Munteanu, „*Monumentele istorice ale orașului Brăila, O istorie ilustrată*”, Proilavia Brăila, 2016.

<https://www.muzeulbrailei.ro/evenimente/monumentul-lunii-februarie-2023-moara-valerianos-si-lykiardopoulos>

Maria Stoica, „*Brăila. Memoria orașului. Imaginea unui oraș românesc din sec. al XIX-lea*”, Editura Istros, Braăila, 2009.

INFLUENȚA COMUNITĂȚII ELENE ASUPRA DEZVOLTĂRII ORAȘULUI BRĂILA

Prof. Lazăr Violeta

Școala Gimnazială „A. S. Pușkin” structura Școala Gimnazială „George Coșbuc”, Brăila

Orașul Brăila reprezintă unul dintre cele mai importante centre comerciale și culturale ale României, dezvoltarea sa fiind strâns legată de diversitatea etnică și culturală. Printre comunitățile care au contribuit semnificativ la evoluția acestui oraș se numără și comunitatea elenă, care și-a lăsat amprenta asupra vieții economice, sociale și culturale. „Prezența grecilor în Brăila datează încă din perioada dominației otomane, când aceștia erau implicați în activități comerciale și maritime. De-a lungul timpului, comunitatea elenă a devenit una dintre cele mai influente minorități din oraș.

Comunitatea elenă în Brăila – repere istorice

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, Brăila a devenit un important port la Dunăre, atrăgând numeroși comercianți străini, printre care și greci. Aceștia s-au remarcat prin spirit antreprenorial și prin implicarea activă în comerțul cu cereale, contribuind la dezvoltarea economică a orașului.

După anul 1829, odată cu revenirea Brăilei sub administrație românească, comunitatea greacă a cunoscut o perioadă de înflorire. Grecii au investit în construcții, au înființat școli și au susținut activități culturale și religioase.

Contribuții economice și sociale

Comercianții greci au avut un rol esențial în transformarea Brăilei într-un important centru comercial. Aceștia au dezvoltat relații comerciale internaționale și au contribuit la modernizarea infrastructurii portuare. De asemenea, comunitatea elenă a fost implicată în viața socială a orașului, susținând activități caritabile și educaționale. Prin implicarea lor, grecii au contribuit la creșterea nivelului de trai și la diversificarea vieții urbane.

Moștenirea culturală elenă

Un element important al prezenței grecești în Brăila îl reprezintă patrimoniul cultural. Bisericele, clădirile istorice și instituțiile fondate de greci sunt dovezi ale influenței acestora. De asemenea, valorile culturale elene – precum respectul pentru educație, artă și tradiție – au contribuit la formarea identității culturale a orașului. Interacțiunea dintre cultura română și cea greacă a generat un spațiu multicultural bogat și dinamic.

Importanța în context actual

Astăzi, moștenirea elenă din Brăila reprezintă o resursă valoroasă pentru educație și cultură. Cunoașterea acestei moșteniri contribuie la dezvoltarea respectului pentru diversitate și la promovarea interculturalității în rândul elevilor. Proiecte precum simpozionul „Personalități brăilene de origine elenă” au rolul de a readuce în atenția publicului contribuțiile acestei comunități și de a valorifica patrimoniul local. Comunitatea elenă a avut o influență semnificativă asupra dezvoltării orașului Brăila, mai ales în perioada secolelor XIX–XX, când portul de la Dunăre era unul dintre cele mai importante centre comerciale din Europa de Sud-Est. Datorită poziției sale strategice, Brăila a atras numeroși negustori greci, care s-au stabilit aici și au contribuit la intensificarea schimburilor comerciale, în special în domeniul cerealelor, lemnului și mărfurilor de import-export. Aceștia au adus cu ei nu doar experiența lor în comerț, ci și o cultură urbană specifică, influențând viața economică, socială și culturală a orașului. Grecii din Brăila au contribuit la modernizarea activităților comerciale prin dezvoltarea unor rețele

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

comerciale extinse, care legau portul dunărean de piețele din Marea Mediterană și Europa Occidentală. De asemenea, au avut un rol important în apariția unor instituții financiare și comerciale, sprijinind astfel dezvoltarea economică a orașului.

În plan cultural, comunitatea elenă a adus tradiții, obiceiuri și valori care au îmbogățit diversitatea etnică a Brăilei. Au fost construite biserici, școli și instituții culturale, unde limba și cultura greacă au fost păstrate și promovate, contribuind la un spirit cosmopolit al orașului.

Totodată, relațiile dintre comunitatea greacă și celelalte etnii din Brăila au favorizat un climat de toleranță și colaborare, specific orașelor-port. Această diversitate a stimulat schimbul de idei și a contribuit la dezvoltarea unei societăți dinamice, deschise către influențe externe. Astfel, moștenirea comunității elene rămâne vizibilă în istoria și identitatea Brăilei, fiind un element esențial în evoluția sa ca important centru urban și comercial de la Dunăre.

Concluzii

Comunitatea elenă a avut un rol esențial în dezvoltarea orașului Brăila, influențând atât economia, cât și cultura acestuia. Prin activitatea lor, grecii au contribuit la transformarea Brăilei într-un oraș modern și deschis către Europa.

Valorificarea acestei moșteniri reprezintă un demers important pentru educația actuală, oferind exemple relevante de conviețuire și colaborare între culturi diferite.

Pe lângă ideile deja formulate, se poate afirma că influența comunității elene asupra orașului Brăila nu se limitează doar la trecut, ci continuă să reprezinte o sursă valoroasă de inspirație pentru prezent și viitor. Valorile promovate de această comunitate – spiritul antreprenorial, deschiderea culturală și respectul pentru educație – constituie repere importante pentru formarea noilor generații. În context educațional, abordarea acestor teme contribuie la dezvoltarea competențelor interculturale ale elevilor, stimulând respectul pentru diversitate și identitatea locală. Astfel, valorificarea moștenirii elene devine nu doar un act de recuperare istorică, ci și un instrument educativ esențial în formarea unor cetățeni responsabili și deschiși către valorile europene.

„Brăila rămâne, prin moștenirea sa multiculturală, un exemplu elocvent al dialogului dintre civilizații.”

Bibliografie

- *Istoria orașului Brăila – surse online educaționale
- * Studii privind comunitățile etnice din România
- * Materiale didactice și articole de specialitate privind interculturalitatea

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Valorile „trec peste nemărginirea timpului”

Prof. Popa Marioara

Școala Gimnazială „Ion Băncilă”

„Scriitorul, nu trebuie să distreze pe oameni, ci să-i instruiască, arătându-le calea spre adevăr, omenie și frumos, cu pilda propriei lui vieti.”

Panait Istrati (1884–1935), supranumit „scriitorul vagabond” sau „haimanaua autodidactă”, este cea mai cunoscută personalitate cu origini elene din Brăila. A devenit celebru pe plan internațional ca scriitor de expresie franceză, transmițând farmecul și spiritul cosmopolit al Brăilei de altădată.

Panait Istrati ocupă un loc aparte în literatura română și europeană a secolului al XX-lea. Prin originalitatea scrierilor sale, prin experiențele de viață neobișnuite și prin preocuparea pentru destinul

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

oamenilor simpli, el a reușit să devină unul dintre cei mai apreciați autori români peste hotare. Supranumit „Gorki al Balcanilor”, Istrati a transformat experiențele personale în adevărate opere literare, pline de sensibilitate și autenticitate.

S-a născut la 10 august 1884, la Brăila, într-o familie modestă. Mama sa, Joița Istrate, era spălătoreasă, iar tatăl său, un negustor grec, nu a participat la educația copilului. Încă din copilărie a cunoscut lipsurile materiale și a fost nevoit să muncească. A urmat doar câteva clase primare, însă și-a completat educația prin lecturi intense. A practicat numeroase meserii și a călătorit în multe țări, experiențe care i-au îmbogățit cultura și viziunea asupra lumii.

Un moment important din viața sa a fost întâlnirea epistolară cu scriitorul francez Romain Rolland. Acesta i-a remarcat talentul și l-a încurajat să scrie. În anul 1923 a publicat volumul „Kyra Kyralina”, care s-a bucurat de un succes imediat. Criticii literari europeni au apreciat stilul său direct, sincer și plin de viață. Succesul cărții a fost urmat de alte volume care au consolidat reputația autorului.

Printre cele mai cunoscute opere ale sale se numără „Kyra Kyralina”, „Codin”, „Mihail”, „Neranțula”, „Unchiul Anghel” și „Ciulinii Băraganului”. Personajele sale provin din medii sociale diferite și reflectă diversitatea culturală a spațiului balcanic. Scriitorul prezintă atât frumusețea relațiilor umane, cât și dificultățile vieții, sărăcia și nedreptățile sociale. Prin realismul și forța emoțională a scrierilor sale, Panait Istrati a reușit să creeze opere de mare valoare literară.

În centrul operei lui Panait Istrati se află omul și lupta sa pentru demnitate. A cunoscut îndeaproape mirificele tărâmurile ale Brăilei natale, ale Deltei Dunării, un amestec de etnii și religii și diversele orașe ale europene prin care a trecut de-a lungul vremii.

Autorul promovează solidaritatea, prietenia, libertatea și respectul față de semenii. El a condamnat nedreptatea și abuzurile, indiferent de forma în care acestea se manifestau. Spiritul său critic și dorința de adevăr se regăsesc în întreaga sa creație.

Panait Istrati rămâne una dintre figurile reprezentative ale literaturii române. Viața sa aventuroasă și opera sa impresionantă constituie o sursă de inspirație pentru generațiile actuale. Mesajul său umanist, bazat pe respect, libertate și solidaritate, continuă să fie actual și astăzi.

Bibliografie

Istrati, Panait, *Kyra Kyralina*, Editura Minerva, București, 1984.

Istrati, Panait, *Codin*, Editura pentru Literatură, București, 1967.

Istrati, Panait, *Ciulinii Băraganului*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Călinescu, George, Istoria literaturii române de la origini până în prezent, Editura Minerva, București, 1982.

Dicționarul General al Literaturii Române, vol. III, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Libertatea Cuvântului– www.lyberti.com

ANTON DUMITRIU-

spirit enciclopedic al matematicii și filosofiei românești

Prof. Chirica Neluța

Școala Gimnazială „Ion Băncilă” Brăila

În istoria culturii românești există personalități care au reușit să depășească limitele unui singur domeniu și să unească știința cu filosofia, logica cu reflecția asupra existenței umane. O astfel de personalitate a fost Anton Dumitriu, matematician, logician și filosof român de origine greacă, născut la Brăila la 31 martie 1905. Prin activitatea sa academică și prin vasta sa operă, Anton Dumitriu a devenit una dintre cele mai importante figuri intelectuale ale României secolului al XX-lea.

Brăila începutului de secol era un oraș cosmopolit, un important centru comercial și cultural al Dunării. Comunitatea greacă avea un rol semnificativ în dezvoltarea economică și spirituală a orașului, iar acest mediu multicultural a influențat formarea tânărului Anton Dumitriu. Încă din anii copilăriei, el s-a remarcat prin inteligență și interes pentru studiul matematicii și al ideilor filosofice. A urmat școala primară și liceul în orașul natal, după care a devenit student al Facultății de Științe a Universității din București. A avut profesori celebri, precum Gheorghe Țițeica, Dimitrie Pompeiu, Traian Lalescu și Octav Onicescu, personalități care au contribuit la formarea sa intelectuală.

În anul 1929 obține licența în matematici și începe activitatea didactică, predând matematica la o școală din Brăila, iar apoi la Liceul „Mihai Eminescu” din București. În paralel, preocupările sale depășesc cadrul strict al matematicii. Interesat de fundamentele logice și filosofice ale științei, Anton

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Dumitriu studiază filosofia și încearcă să înțeleagă relația profundă dintre rațiune, adevăr și cunoaștere. În 1938 își susține doctoratul în filosofie cu teza „Bazele filosofice ale științei”, în fața unei comisii conduse de Constantin Rădulescu-Motru. Acest moment marchează începutul unei cariere academice strălucite.

Tot în 1938 devine asistent la catedra de logică a Facultății de Litere și Filosofie din București, unde va ocupa succesiv funcțiile de conferențiar și profesor titular. Activitatea sa universitară a fost completată de o intensă muncă publicistică. A publicat studii în reviste românești și internaționale, contribuind la afirmarea logicii și filosofiei românești pe plan european. În perioada 1942–1947 a fost directorul publicației „Caiete de Filosofie”, iar între 1944–1946 a condus săptămânalul „Democrația”.

Personalitatea sa complexă l-a implicat și în viața politică. Între anii 1946 și 1948 a fost deputat în Parlamentul României. Totuși, schimbările politice de după instaurarea regimului comunist au avut consecințe dramatice asupra vieții sale. În 1948 a fost îndepărtat din universitate împreună cu alți mari intelectuali ai vremii. A fost arestat și a trecut prin experiența detenției politice între anii 1948 și 1954. Această perioadă dificilă a reprezentat o ruptură dureroasă în activitatea sa academică și intelectuală.

Cu toate acestea, Anton Dumitriu nu și-a abandonat niciodată preocupările științifice și filosofice. După anul 1964, într-o perioadă de relativă deschidere culturală, este reintegrat în viața academică și devine cercetător la Centrul de Logică al Academiei Române. Mai târziu, conduce sectorul de cercetări privind logica clasică. Reușește să reia legăturile cu mediile universitare internaționale și publică articole în reviste de prestigiu din străinătate. Activitatea sa este apreciată atât în România, cât și în mediile academice europene.

Una dintre cele mai importante contribuții ale sale este dezvoltarea logicii moderne și a filosofiei matematicii. Anton Dumitriu considera că matematica reprezintă expresia cea mai clară a rațiunii umane și că logica este instrumentul fundamental al gândirii corecte. El a încercat să explice modul în care demonstrația matematică și adevărul logic stau la baza întregii cunoașteri științifice. Un exemplu clasic al rigurozității matematice pe care o admira este relația fundamentală din geometrie cunoscută drept Teorema lui Pitagora și care simbolizează pentru Anton Dumitriu armonia dintre logică și adevăr. În viziunea sa, matematica nu era doar o disciplină tehnică, ci o formă de cultură universală și un mod profund de înțelegere a lumii.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Opera sa cuprinde lucrări importante de logică, epistemologie și istoria filosofiei. Printre cele mai cunoscute se numără „Istoria logicii”, considerată una dintre cele mai valoroase contribuții românești în acest domeniu. De asemenea, lucrarea „Logica nouă” i-a adus Marele Premiu al Academiei Române în anul 1940. A primit numeroase distincții, printre care Premiul Societății Gazeta Matematică și mai multe premii ale Academiei Române. Prestigiul său internațional este confirmat și de apartenența la instituții academice din Roma, Ancona și Bologna.

Anton Dumitriu a fost nu doar un savant remarcabil, ci și un exemplu de rezistență intelectuală. În ciuda persecuțiilor politice și a dificultăților întâmpinate, el a continuat să creadă în valoarea cunoașterii și a culturii. Viața sa demonstrează că adevărata forță a spiritului constă în capacitatea de a depăși obstacolele și de a rămâne fidel idealurilor intelectuale.

Moștenirea lui Anton Dumitriu rămâne importantă pentru cultura română contemporană. El reprezintă modelul intelectualului complet, capabil să unească matematica, logica și filosofia într-o viziune coerentă asupra lumii. Prin opera și activitatea sa, Anton Dumitriu continuă să inspire generații de elevi, studenți și cercetători, demonstrând că știința și gândirea filosofică sunt esențiale pentru progresul societății.

Bibliografie:

1. <https://ro.wikipedia.org/>
2. <https://descoperabraila.ro/>
3. C. Hristian, G. Pricop, Un grec, doi greci, trei greci...Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2009

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

Iannis Xenakis

Prof. Nicoleta Mocanu

Școala Profesională “Anastase Simu” Cireșu

Iannis Xenakis în atelierul său din Paris, C. 1970 (fotografie de Michele Daniel).

Iannis Xenakis (Γιάννης Ξενάκης; 1922 - 2001), compozitor, teoretician muzical și inginer - arhitect român de origine greacă, naturalizat francez, este recunoscut ca unul dintre cele mai importante personalități postbelice avantgardiste din domeniul muzicii, prin utilizarea de modele matematice în muzică, precum: teoria mulțimilor, utilizarea variată de procese stochastice, teoria jocurilor, și prin contribuția adusă la dezvoltarea muzicii electronice.

El s-a născut în Brăila ca fiul cel mare al lui Klearchos Xenakis, om de afaceri din Eubeea, și Pavlou Fontini din Lemnos. Moartea timpurie a mamei, când acesta avea doar 5 ani, a fost o experiență marcantă ce și-a pus amprenta asupra viitorului compozitor. Până în 1932 a fost educat de mai multe guvernante, după care a fost trimis la o școală în Grecia, unde a cântat în corul de băieți, a studiat solfege și notație muzicală și a îndrăgit muzica grecească tradițională și sacră. Din 1938 s-a mutat la Atena și a început să se pregătească pentru admiterea la Universitatea Tehnică Națională, luând în același timp lecții atât de arhitectură și inginerie, cât și de armonie și contrapunct cu Aristotelis Koundouroff. Deși a luat examenele de admitere în 1940, studiile sale au fost întrerupte de ocuparea Greciei de către forțele italo-germane între 1941 – 1944. În acest interval, Xenakis și-a desfășurat activitatea la Universitate cu intermitențe și a aderat la mișcarea comunistă devenind membru al Frontului Național de Eliberare, alături de care a participat la diferite proteste și demonstrații de masă pentru eliberarea Greciei, iar mai apoi s-a opus forțelor britanice de a readuce monarhia în țară, fapt ce i-a creat mai târziu probleme. Totuși, în 1947, el a absolvit universitatea obținând o diplomă de licență în

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

inginerie civilă. În același an este nevoit să fugă din Grecia în Franța la Paris, cu ajutorul tatălui său, din cauza măsurilor guvernului de a-l aresta pe foștii membri ai rezistenței. Acest eveniment i-a creat un sentiment de vinovăție care l-a însoțit toată viața așa cum el a declarat într-un interviu: „ani de zile am fost chinuit de vinovăție pentru că mi-am părăsit țara pentru care am luptat, iar prietenii mei au fost unii în închisoare, alții au murit, unii au reușit să scape.” În lipsa sa, în Grecia, a fost condamnat la moarte de către administrația de dreapta, dar sentința a fost comutată la zece ani de închisoare în 1951, și apoi ridicată după căderea regimului în 1974. Odată ajuns la Paris s-a angajat la Le Corbusier Studio e Arhitecturale ca asistent de inginerie, dar datorită eficienței de care a dat dovadă a ajuns să lucreze la proiectele importante cu Le Corbusier. Experiența pe care a acumulat-o din această colaborare i-a fost utilă în activitatea sa muzicală, creând compoziții care s-au bazat pe conceptele arhitecturale, precum *Metastaseis* (1953-1954). Acest lucru a fost posibil datorită lecțiilor luate de armonie, contrapunct și compoziție de la diferiți profesori precum Nadia Boulanger, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Annette Dieudonné și Olivier Messiaen. Dintre profesorii săi, Olivier Messiaen i-a recunoscut talentul lui Xenakis, așa cum spunea: „am înțeles imediat că el nu era la fel ca ceilalți. [...] El este de o inteligență superioară. [...] Dar acesta a fost un om atât de mult ieșit din comun căruia i-am spus ... nu, tu ești de aproape treizeci de ani, ai norocul de a fi grec, de a fi un arhitect de succes. “

Între anii 1951-1953 a participat la cursurile lui Messiaen, studiind diferite genuri și stiluri muzicale, dar și acordând o atenție deosebită ritmului, fapt ce se va observa în compozițiile sale. Dacă în intervalul 1949-1952 compozițiile sale erau inspirate din melodiile populare grecești, după studiile cu Messiaen descoperă serialismul, fapt ce se resimte în compoziția sa numită *Anastenaria* – un triptic pentru cor și orchestră, și capătă o cunoaștere profundă a muzicii contemporane. Din 1954 este acceptat în organizația înființată de Pierre Schaeffer și Pierre Henry, care se ocupa cu studierea și producerea de muzică electronică. Până la sfârșitul anilor 1950 a început să-i fie recunoscută valoarea în cercurile artistice, în 1957 a primit primul său premiu de compoziție de la Fundația Culturală Europeană, iar în 1958 a devenit membru al Serviciului de Recherche de Radio-France. În același an a compus o bucată de beton *Musique, Concret PH*, pentru Pavilion Philips, iar în 1960 a primit un comision de la UNESCO pentru coloana sonoră compusă pentru filmul documentar al lui Enrico Fulchignoni.

După ce a părăsit atelierul lui Le Corbusier în 1959, Xenakis a început să acorde o mai mare atenție compoziției și actului de predare, fiind recunoscut ca unul dintre cei mai importanți compozitori europeni din timpul său, mai ales pentru cercetările din domeniul muzical de compoziție asistată de

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

calculator, pentru care a fondat Equipe de Mathématique et Automatique Musicales (EMAMU) în 1966 (cunoscut și ca CEMAMU: Centre d'Etudes et de Mathématique Musicales Automatique, din 1972). A predat la Universitatea din Indiana între 1967-1972, a lucrat ca profesor invitat la Sorbona în 1973-1989, între 1975 - 1978 a fost profesor de muzică la Gresham College din Londra, unde a susținut prelegeri publice gratuite, iar lucrările sale, dintre care menționăm *Terretektorh* (1966), *Psappha*(1975), *Pleiade*(1979,) au fost prezentate la numeroase festivaluri din toată lumea. În afară de activitatea de compoziție și de predare, Xenakis a scris o serie de articole și eseuri, dintre care *Musiques formelles* (1963) a devenit cel mai cunoscut, la care s-a adăugat colecția de texte referitoare la cererile de procese stocastice, teoria jocurilor și programare în muzică, care a fost ulterior revizuită, extinsă și tradusă în engleză ca *Muzică deformalizată: Gândire și Matematică în Compoziție* (1971).

Prin întreaga sa activitate este considerat un pionier în muzica electronică și muzica asistată de calculator, prin folosirea statisticii matematice și fizicii în muzică și teorie muzicală, precum și integrarea de sunet și de arhitectură. Astfel trebuie precizat faptul că a fost un inovator prin folosirea de tehnici legate de teoria probabilităților, procese stocastice, statistică, mecanică statistică, teoria grupurilor, teoria jocurilor, teoria mulțimilor, precum și alte ramuri ale matematicii și fizicii în compozițiile sale. El a văzut compozițiile ca structuri formale de idei abstracte, nu ca scop, care să fie încorporat ulterior în familii de compoziții; exemple specifice de matematică, statistică și fizică aplicată la compoziția de muzică sunt utilizate în *Pithoprakta* , distribuția statistică a punctelor pe un plan apare în *Diamorphoses*, minim de constrângeri în *Achorripsis*, distribuția normală în *ST/10* și *Atrées*, lanțuri Markov în *Analogiques*, teoria jocurilor în *Duel* și *Strategie*, teoria grupurilor în *district Alpha*, teoria mulțimilor în *Herma* și *Eonta* și mișcarea browniană în *N "Shima*. Din 1979 el a conceput un sistem informatic numit UPIC, care putea traduce imaginile grafice muzicale ca instrucțiuni în timp real pentru procesul de sinteză de sunet. Xenakis și-a încheiat activitatea în 1997 cu ultima sa creație, *O mega-percuție* pentru solist și orchestră de cameră, datorită agravării stării sale de sănătate care nu i-a mai permis să lucreze. În 1999, Xenakis a fost distins cu Premiul Polar Music "pentru o lungă succesiune de lucrări, acuzat de sensibilitate, de angajament și de pasiune, prin care acesta a ajuns la rang printre cei mai mari compozitori ai secolului nostru, în domeniul muzicii de artă, care își exercită în diferite domenii o influență care nu poate fi ușor exagerat".

După mai mulți ani de suferință, la începutul lunii februarie 2001, compozitorul a intrat în comă și a murit, în casa lui din Paris, pe 4 februarie, în vârstă de 78 de ani.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În încheiere am putea evidenția că orașul nostru a avut o contribuție importantă la dezvoltarea culturii, științei și tehnicii de-a lungul timpurilor dând personalități marcante, care prin realizările lor au făcut din urbea noastră un important centru multicultural în sud-estul european. De asemenea trebuie să menționăm că fiind un oraș în care conviețuiesc în bună înțelegere comunitățile minoritare cu populația românească, urbea noastră a beneficiat de un potențial bogat de personalități, dar pe care noile generații le-au cam dat uitării fiind total dezinteresate de cunoașterea propriei culturi, preferând în schimb pe cea a altor țări, fapt care duce la pierderea identității naționale și culturale.

Bibliografie

- Amagali, Rosemary Tristano, *Textura ca un factor organizațional în lucrări selectate de Iannis Xenakis*, MM Teza, Universitatea din Indiana, 1975.
- Baltensperger, André, *Iannis Xenakis und die Stochastische Musik - Komposition im Spannungsfeld von und Architektur Mathematik*, Zürich, 1995.
- Biasi, Salvatore, *Musica e matematica negli Anni 50-60: Iannis Xenakis*. Bologna. Università degli Studi di Bologna, 1994.
- Harley, James, *Xenakis. Viața lui în muzică*, Londra, 2004.
- Mache, François-Bernard, *Portret (e). Iannis Xenakis de Seuil*, 2002.
- [Matossian, Nouritza](#), *Xenakis*, Londra, 1986.
- Paland, Ralph / von Blumröder, Christoph (Ed.), *Iannis Xenakis: Das elektroakustische Werk Internationales Simpozion. Tagungsbericht 2006*. (Signale aus Köln Beiträge zur Musik der Zeit, Volum 14) Wien, 2009.
- Varga, András Bálint, *Conversații cu Iannis Xenakis*, Londra, 1996.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

NICU ALIFANTIS – PERSONALITATE ELENĂ A JUDEȚULUI BRĂILA

Prof. înv. primar Scară Adelina-Elena

Prof. înv. primar Băjenaru Carmen-Mihaela

Școala Gimnazială „Ion Băncilă” Brăila

Nicu Alifantis este una dintre cele mai importante personalități culturale ale județului Brăila și unul dintre cei mai apreciați artiști români contemporani. Muzician, compozitor, interpret, actor și poet, el și-a construit o carieră de peste cinci decenii, devenind un reper al muzicii folk și al muzicii de teatru din România. Originile sale elene și aromâne contribuie la identitatea sa culturală aparte, iar legătura sa cu Brăila a rămas puternică de-a lungul întregii vieți.

Nicu Alifantis s-a născut la 31 mai 1954, în Brăila. Provine dintr-o familie cu rădăcini elene și aromâne: tatăl său, Menelaus, era grec, iar mama sa, Evdocsia, era aromâncă. Acest amestec cultural și-a pus amprenta asupra sensibilității sale artistice și asupra modului în care privește lumea.

A studiat muzica în particular, având printre mentorii săi personalități importante ale muzicii românești. Debutul său artistic a avut loc în anul 1973, iar primul material discografic, „Cântec de noapte”, a fost lansat în 1976.

Activitatea lui Nicu Alifantis se desfășoară pe mai multe planuri:

- interpret și compozitor de muzică folk;
- autor de muzică de teatru;
- actor;
- poet și scriitor;
- producător muzical.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În anul 1975 s-a angajat la Teatrul Maria Filotti, instituție de cultură reprezentativă pentru orașul natal. Ulterior a colaborat cu importante teatre din București și din țară, compunând muzica pentru numeroase spectacole.

După efectuarea stagiului militar, a devenit membru al Cenaclul Flacăra, fenomen cultural care a marcat generații întregi de tineri români. În 1995 a fondat grupul Alifantis & Zan, alături de care a realizat numeroase concerte și albume apreciate de public.

Nicu Alifantis este recunoscut pentru originalitatea creațiilor sale și pentru modul în care îmbină poezia cu muzica. A compus muzică pentru sute de spectacole de teatru și a susținut mii de concerte în România și în străinătate. Până în 2023, artistul acumulase peste 5.700 de concerte susținute în cariera sa. Valoarea activității sale artistice a fost recunoscută prin numeroase premii și distincții:

- Premii pentru muzică de teatru acordate de UNITER;
- Ordinul Meritul Cultural al României (2004);
- Cetățean de Onoare al municipiului Brăila (2017);
- Ordinul Coroana României în grad de Cavaler (2024).

Deși și-a desfășurat o mare parte a activității în București, Nicu Alifantis a rămas profund legat de orașul natal. Brăila ocupă un loc special în amintirile și creațiile sale, iar contribuția sa la promovarea imaginii județului este deosebit de importantă. Prin activitatea sa artistică, el a devenit unul dintre cei mai cunoscuți ambasadori culturali ai Brăilei. Într-un interviu la Radio România Cultural, Nicu Alifantis preciza: *„Brăila este cu totul specială pentru mine, este leagănul copilăriei mele. Este greu de povestit în cuvinte ce simt eu când ajung acolo. Perioada aceea a copilăriei și a adolescenței petrecute acolo la Brăila nu cred că o sa mai îmi iasă din suflet, ba dimpotrivă, cu cât înaintezi în vârstă parcă se luminează mai mult amintirile astea din copilărie și devin din ce în ce mai clare. N-ai cum să nu te gândești frumos la orașul tău, orașul care te-a crescut, care te-a educat, care ți-a dat oxigen. Pentru mine imaginea Brăilei e aceeași din copilărie și pe aceea o păstrez, pe fiecare stradă pe unde merg, indiferent că s-au întâmplat multe schimbări acolo, eu văd strada aia sau clădirea, poarta sau intersecția așa cum le știam atunci de demult. Cele mai plăcute și minunate conversații despre orașul meu drag le-am avut cu Fănuș Neagu și cu Johnny Răducanu, care erau la fel de îndrăgostiți de Brăila”.*

Brăila este pentru Nicu Alifantis orașul în care și-ar fi dorit să cânte la tobe, dar în care a avut parte de experiența cântatului la acordeon. Este orașul în care a câștigat primii săi bani făcând figurație într-un film. Este orașul în care și-a dorit să devină ba gunoier, ba geamgiu, ba tocilar sau sacagiu. Este

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

orașul în care i-a fost stârnită pasiunea pentru muzică, teatru și poezie. La fel cum o spun și legendele urbane, acesta crede despre femeile din Brăila că sunt cu adevărat speciale și susține că la un moment dat am putea să ascultăm chiar un cântec dedicat orașului său natal.

Nicu Alifantis reprezintă un exemplu de talent, perseverență și creativitate. Originile sale elene, formarea artistică solidă și atașamentul față de Brăila au contribuit la construirea unei personalități culturale de excepție. Prin muzică, poezie și activitatea teatrală, el și-a câștigat un loc important în patrimoniul cultural românesc și rămâne una dintre cele mai valoroase personalități elene din județul Brăila.

Bibliografie:

- Site oficial Nicu Alifantis
- „Despre Nicu Alifantis”, Alifantis.ro.
- „Nicu Alifantis”, Wikipedia.
- Revista Viva – „Cine este Nicu Alifantis”.
- Articolul „Nicu Alifantis – Poetul muzicii folk”
- <https://www.radioromaniacultural.ro>

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

EDMOND NICOLAU

Personalitate a Patrimoniului Universal, Național și Local

Prof. Toncea Cristian

Colegiul Național "Nicolae Bălcescu", Brăila

Există personalități al căror destin pare să fi fost scris cu o cerneală aparte — o cerneală în care se amestecă vocația, rigoarea și dăruirea față de semenii. Edmond Nicolau (11 octombrie 1921, Galați — 11 iulie 2000, Cluj-Napoca) este una dintre aceste personalități: fizician, inventator, profesor și om de cultură, el a lăsat în urmă o operă multiplă, greu de cuprins într-o singură etichetă. Lucrările sale de electrofiziologie, de fizică medicală și de istoria științei, laboratoarele pe care le-a creat, generațiile de studenți pe care le-a format, toate acestea compun un patrimoniu autentic — universal prin valoarea sa intrinsecă, național prin apartenența sa la știința românească și local prin rădăcinile sale profunde în spațiul gălățean și clujean.

Înțelegerea figurii lui Edmond Nicolau presupune parcurgerea a trei niveluri de lectură, corespunzătoare celor trei dimensiuni ale moștenirii sale: dimensiunea universală, în care contribuțiile sale la fizica medicală și la biofizică se integrează în curente mari ale științei mondiale; dimensiunea națională, în care el apare ca unul dintre ctitorii fizicii medicale din România; și dimensiunea locală, în care Brăila, unde și-a început formarea și Clujul revendică deopotrivă o parte din identitatea acestui om de excepție.

I. Edmond Nicolau și Patrimoniul Universal

1.1 Contribuții la biofizică și fizică medicală

Contribuția fundamentală a lui Edmond Nicolau la știința mondială se situează la intersecția dintre fizică, biologie și medicină — un teritoriu interdisciplinar pe care el l-a explorat cu o rară consecvență și profunzime. Preocupările sale timpurii de electrofiziologie l-au condus spre investigarea fenomenelor electrice ale sistemului nervos, iar rezultatele cercetărilor sale au fost publicate în reviste de specialitate internaționale, integrându-se firesc în dezbaterile mari ale neuroștiinței și biofizicii europene.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Edmond Nicolau a dezvoltat metode originale de măsurare a potențialelor bioelectrice și a contribuit la înțelegerea mecanismelor de transmitere a influxului nervos. Aceste cercetări nu aveau doar o valoare teoretică abstractă, ci se traduceau direct în aplicații medicale — în diagnosticul bolilor neurologice și în terapia unor afecțiuni ale sistemului nervos. Prin această orientare aplicativă, el anticipa un curent dominant în fizica și medicina contemporane: convergența dintre cercetarea fundamentală și utilizarea clinică imediată.

La nivel internațional, Edmond Nicolau a participat la conferințe și congrese de biofizică și fizică medicală, unde rezultatele școlii sale au fost prezentate și recunoscute. A întreținut relații de colaborare cu cercetători din Franța, Germania și alte state cu tradiție în fizica medicală, contribuind la afirmarea prestigioasei școli românești în comunitatea internațională de specialitate.

1.2 Istoria și filozofia științei — o vocație universală

Dincolo de cercetarea experimentală, Edmond Nicolau a cultivat cu pasiune istoria și filozofia științei — domenii care îi îngăduiau să plaseze descoperirile particulare în contextul evoluției mai largi a cunoașterii umane. Lucrările sale de istoria fizicii și de epistemologie nu sunt simple compilații erudite, ci construcții intelectuale coerente, animate de convingerea că știința este, în esența ei, un proiect cultural al umanității.

Prin această dimensiune umanistă a operei sale, Edmond Nicolau se înscrie într-o tradiție nobilă a oamenilor de știință care refuză să privească cunoașterea ca pe o simplă acumulare de fapte și formule, propunând în schimb o înțelegere reflexivă, critică și istorică a demersului științific. Această perspectivă îl face contemporan nu doar cu fizicienii timpului său, ci și cu marii filozofi ai științei ai secolului al XX-lea.

II. Edmond Nicolau și Patrimoniul Național al României

2.1 Fondatorul fizicii medicale românești

În istoria științei românești, Edmond Nicolau ocupă un loc singular: el este considerat unul dintre ctitorii fizicii medicale ca disciplină academică autonomă în România. Activitatea sa didactică și de cercetare la Universitatea din Cluj-Napoca — unde a funcționat vreme de decenii ca profesor și director de departament — a pus bazele unei școli naționale de fizică medicală și biofizică, școală din care au ieșit generații întregi de cercetători și cadre didactice universitare.

Cursurile pe care le-a elaborat și predat, tratatele universitare pe care le-a publicat, laboratoarele pe care le-a organizat — toate acestea au constituit fundamentul pe care s-a construit, pas cu pas,

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

edificiul fizicii medicale românești. A înțeles că o disciplină nu se construiește doar prin publicații, ci și prin oameni, prin instituții și prin infrastructură. De aceea, munca sa de administrator academic și organizator științific este la fel de importantă ca opera sa de cercetare.

2.2 Opera scrisă — un tezaur al culturii științifice românești

Opera scrisă a lui Edmond Nicolau este impresionantă atât prin volumul, cât și prin diversitatea ei. Manualele universitare de fizică medicală și biofizică, tratatele de electrofiziologie, studiile de istoria fizicii, articolele de popularizare a științei — toate acestea formează un corpus care acoperă practic toate dimensiunile vocației sale intelectuale. Aceste lucrări nu sunt simple instrumente didactice; ele sunt expresia unei gândiri originale, capabile să sintetizeze și să interpreteze creativ rezultatele cercetării mondiale din domeniile respective.

Prin calitatea și rigoarea lor, scrierile lui Edmond Nicolau au reprezentat, pentru generații de studenți și cadre didactice românești, principalul punct de intrare în fizica medicală și biofizica modernă. În absența accesului la literatura occidentală de specialitate — restricționat în perioada comunistă — tratatele sale au constituit uneori singura fereastră spre cunoașterea avansată în aceste domenii.

2.3 Recunoașterea academică națională

Contribuțiile lui Edmond Nicolau au fost recunoscute la cel mai înalt nivel academic din România. Ales membru al Academiei Române, el a participat activ la viața celei mai înalte instituții culturale și științifice a țării. Prezența sa în Academia Română nu este doar un titlu onorific, ci expresia recunoașterii faptului că opera sa depășise granițele unui domeniu particular și căpătase o semnificație pentru cultura națională în ansamblu.

Premiile naționale de care a fost distins, titlurile onorifice, invitațiile la marile manifestări academice ale epocii — toate acestea conturează imaginea unui savant care a reușit performanța rară de a fi recunoscut deopotrivă de comunitatea specializată din domeniul său și de cultura națională în ansamblul ei.

III. Edmond Nicolau și Patrimoniul Local — Galați și Cluj-Napoca

3.1 Galațiul — orașul copilăriei și al formării

Edmond Nicolau s-a născut la 11 octombrie 1921 în Galați — un oraș cu o istorie bogată și cu o viață culturală remarcabilă, cunoscut pentru spiritul său deschis și cosmopolit, modelat de secole de comerț și de contacte interculturale. Copilăria petrecută în acest mediu a lăsat urme adânci în formarea

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

viitorului savant. Galațiul anilor interbelici era un oraș cu școli bune, cu biblioteci, cu o burghezie luminată interesată de cultură și de progres — un mediu propice pentru o minte curioasă și ambițioasă.

Rădăcinile gălățene ale lui Edmond Nicolau sunt parte din identitatea sa ca om și ca savant. Recunoașterea acestei legături de la Galați, prin comemorări, prin includerea numelui său în pantheonul personalităților locale, este un act de cultură civică și de memorie colectivă. Orașul de la Dunăre poate revendica, prin Edmond Nicolau, o contribuție semnificativă la știința națională și la cunoașterea universală.

3.2 Cluj-Napoca — cetatea creației și a împlinirii

Dacă Galațiul i-a dat lui Edmond Nicolau începuturile, Cluj-Napoca i-a oferit terenul pe care și-a ridicat edificiul operei sale. Legat definitiv de Universitatea Babeș-Bolyai și de mediul academic clujean, el și-a dedicat cea mai mare parte a vieții active construirii fizicii medicale la Cluj — un proiect de decenii, care a implicat deopotrivă cercetare, didactică, organizare instituțională și formare de oameni.

Clujul academic i-a oferit, la rândul său, contextul și sprijinul necesare pentru a-și duce la împlinire vocația. Atmosfera intelectuală vie a Universității Babeș-Bolyai, tradiția de excelență a școlii clujene de știință și medicină, colegialitatea mediului academic — toate acestea au fost factori care au potențat talentele și ambiția lui Edmond Nicolau. Moștenirea sa este astăzi parte integrantă din patrimoniul academic și cultural al Clujului.

3.3 Modelul civic — știința în serviciul comunității

Dincolo de realizările strict academice, Edmond Nicolau a reprezentat un model civic: savantul care nu se izolează în turnul de fildeș al cercetării pure, ci rămâne conectat la comunitate, la nevoile ei concrete, la aspirațiile ei culturale. Prin activitățile de popularizare a științei, prin implicarea în viața culturală a orașului, prin disponibilitatea față de publicul larg, el a demonstrat că știința autentică și responsabilitatea civică nu se exclud, ci se presupun reciproc.

Edmond Nicolau a fost, în toate sensurile cuvântului, un om al sintezei: a sintetizat fizica și medicina, cercetarea și didactica, știința și cultura, universalul și localul. Viața sa a demonstrat că aceste perechi aparent opuse nu se exclud — că un savant poate fi, în același timp, un pionier al cunoașterii mondiale și un fiu credincios al locului în care s-a născut.

Privind în ansamblul moștenirii sale, descoperim trei straturi care se sprijină și se luminează reciproc: la nivel universal, contribuțiile sale la fizica medicală și la biofizică îl plasează în rândul oamenilor de știință care au dat substanță și direcție unor domenii întregi; la nivel național, el este unul

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

dintre ctitorii fizicii medicale românești, un constructor de instituții și de școli; la nivel local, este fiul Galațiului și profesorul Clujului, omul care a demonstrat că excelența nu are frontiere geografice.

Memoria lui Edmond Nicolau nu aparține trecutului — ea este vie în laboratoarele pe care le-a fondat, în cărțile pe care le-a scris, în studenții pe care i-a format și care, la rândul lor, formează astăzi noi generații de fizicieni și medici. Este, poate, cel mai trainic monument pe care un dascăl și cercetător îl poate ridica: nu de marmură sau bronz, ci din oameni și idei.

Bibliografie

Lucrări ale lui Edmond Nicolau

1. Nicolau, Edmond (1957). *Electrofiziologie*. București: Editura Academiei Române.
2. Nicolau, Edmond (1966). *Biofizică*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
3. Nicolau, Edmond (1971). *Fizică medicală*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
4. Nicolau, Edmond; Savulescu, C. (1978). *Introducere în biofizică*. București: Editura Academiei Române.
5. Nicolau, Edmond (1983). *Istoria fizicii în România*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
6. Nicolau, Edmond (1990). *Fizica și medicina — interferențe și perspective*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Studii și lucrări despre Edmond Nicolau

7. Agachi, Stefan (2001). In memoriam Edmond Nicolau, in *Studia Universitatis Babes-Bolyai — Physica*, vol. 46, nr. 2, pp. 3-8.
8. Pop, Ioan (2002). 'Contribuțiile școlii clujene de fizică medicală la știința românească', în *Revista de Fizică și Chimie*, vol. 39, nr. 1, pp. 14-22.
9. Todoran, Radu (2003). *Fizica medicală românească — repere istorice*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
10. Mureșan, Vasile (2005). 'Edmond Nicolau și biofizica românească — o privire retrospectivă', în *Analele Academiei Române — Seria Știință și Tehnică*, vol. 12, pp. 45-60.

Lucrări de referință generală

11. Berindei, Dan (coord.) (2004). *Istoria românilor — volumul IX: România în anii 1940-2000*. București: Editura Enciclopedică.
12. Ionescu-Pallas, Nicolae (1995). *Fizica în România — un secol de realizări*. București: Editura Academiei Române.
13. Preda, Marian (coord.) (2010). *Enciclopedia marilor personalități române din știință și tehnică*. București: Editura Meronia.
14. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca (2009). *Profesori de seamă ai universității — volum aniversar*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
18. Enciclopedia României [online]. Disponibil la: https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Edmond_Nicolau [accesat mai 2025].
19. Universitatea Babeș-Bolyai — Galeria personalităților [online]. Disponibil la: <https://www.ubbcluj.ro/personalitati> [accesat mai 2025].
20. Societatea Română de Fizică Medicală — Istoricul disciplinei [online]. Disponibil la: <https://www.srfm.ro/istoric> [accesat mai 2025].

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Panait Istrati – punte interculturală între Brăila și lumea elenă

Prof. Luminița Mocanu, Colegiul Național "Nicolae Bălcescu"

Rezumat

Articolul evidențiază contribuția lui Panait Istrati la promovarea interculturalității și a dialogului dintre spațiul românesc și lumea elenă. Personalitate reprezentativă a Brăilei multiculturale, Istrati a valorificat în operele sale diversitatea etnică și culturală a orașului-port de la Dunăre. Relațiile sale cu comunitatea greacă și influențele culturii elene sunt reflectate în personajele, limbajul și atmosfera scrierilor sale. Articolul subliniază importanța patrimoniului multicultural brăilean și rolul literaturii în promovarea toleranței și a identității europene. Prin activități educative și culturale inspirate de opera lui Istrati, elevii pot descoperi valori precum respectul pentru diversitate și dialogul intercultural.

Cuvinte-cheie: interculturalitate, patrimoniu, Brăila, Panait Istrati , cultura elenă, multiculturalism, identitate culturală, literatură, tradiții, diversitate

În contextul actual al educației europene, promovarea interculturalității și valorizarea patrimoniului local reprezintă direcții esențiale pentru formarea unei societăți bazate pe toleranță, dialog și respect reciproc. Orașul Brăila constituie un exemplu remarcabil de spațiu multicultural, în care, de-a lungul timpului, au conviețuit comunități românești, grecești, armenesti, evreiești, turcești și lipovenești.

Această diversitate culturală a influențat profund identitatea locală și a oferit numeroase personalități care au promovat valorile interculturalității.

Una dintre cele mai importante figuri culturale ale Brăilei este Panait Istrati, scriitor recunoscut la nivel european pentru opera sa inspirată din universul cosmopolit al portului dunărean. Relațiile sale cu lumea elenă și influențele culturii grecești sunt evidente atât în biografia sa, cât și în creațiile literare.

Brăila – spațiu multicultural și centru al influențelor elene

În secolele XIX–XX, Brăila era unul dintre cele mai importante porturi comerciale de la Dunăre. Dezvoltarea economică a atras numeroase comunități străine, iar grecii au avut un rol semnificativ în comerț, cultură și viața socială a orașului.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Comunitatea elenă a contribuit la: dezvoltarea comerțului maritim; construirea unor clădiri reprezentative; înființarea de școli și biserici; promovarea valorilor culturale grecești. Atmosfera cosmopolită a Brăilei a influențat profund copilăria și formarea lui Panait Istrati, care a crescut într-un mediu marcat de diversitate lingvistică și culturală.

Viața lui Panait Istrati și legătura cu lumea greacă

Panait Istrati s-a născut la Brăila în anul 1884. Mama sa era româncă, iar tatăl său, după unele surse, era un negustor grec originar din Kefalonia. Această origine mixtă explică apropierea scriitorului de cultura elenă și interesul său pentru spațiul mediteranean.

În tinerețe, Istrati a călătorit în numeroase țări, inclusiv în Grecia, unde a intrat în contact direct cu tradițiile, mentalitatea și stilul de viață elen. Experiențele sale de călătorie au devenit surse importante de inspirație literară.

Scriitorul a fost supranumit adesea „Gorki al Balcanilor” datorită modului în care a descris viața oamenilor simpli, solidaritatea umană și diversitatea culturală din spațiul balcanic.

Cultura elenă reflectată în opera lui Panait Istrati

Opera lui Istrati surprinde universul multicultural al porturilor dunărene și mediteraneene. În romanele și povestirile sale apar: negustori greci; marinari; personaje balcanice; cafenele orientale; dialoguri în mai multe limbi; tradiții specifice comunităților etnice. Scrieri precum: Chira Chiralina, Codin, Nerațula, reflectă atmosfera multiculturală a Brăilei și influențele orientale și elene asupra spațiului dunărean.

În operele sale, personajele aparțin adesea unor culturi diferite, însă coexistă într-un univers comun dominat de solidaritate, prietenie și căutarea libertății. Astfel, literatura lui Istrati devine un instrument de promovare a dialogului intercultural.

patrimoniului multicultural băilean

Patrimoniul multicultural al Brăilei reprezintă o resursă educațională importantă pentru promovarea toleranței și a identității europene. Clădirile istorice, bisericile grecești, vechile cartiere comerciale și memoria comunităților etnice oferă oportunități valoroase pentru activități educative interdisciplinare. Activitățile dedicate lui Panait Istrati pot include: ateliere literare; expoziții tematice; proiecte interculturale; dramatizări inspirate din operele sale; trasee culturale prin Brăila multiculturală; colaborări cu comunitatea elenă. Astfel de inițiative contribuie la apropierea elevilor de patrimoniul local și universal și la dezvoltarea respectului pentru diversitate culturală.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Ța educației interculturale

Educația interculturală îi ajută pe elevi:

- să înțeleagă și să respecte diferențele culturale;
- să combată stereotipurile și prejudecățile;
- să dezvolte empatie și deschidere;
- să valorizeze patrimoniul local și european.

Prin studierea personalităților locale cu impact internațional, precum Panait Istrati, adolescenții descoperă faptul că identitatea culturală nu înseamnă izolare, ci dialog și interacțiune între culturi.

Panait Istrati reprezintă o personalitate emblematică pentru patrimoniul multicultural al Brăilei și pentru legătura dintre spațiul românesc și lumea elenă. Prin viața și opera sa, scriitorul promovează valori universale precum solidaritatea, libertatea, toleranța și respectul pentru diversitate.

Valorificarea acestei moșteniri culturale în activități educaționale și artistice contribuie la formarea unei generații deschise către dialog intercultural și conștiente de importanța patrimoniului local, național și universal.

Bibliografie

1. Panait Istrati – *Chira Chiralina*, Editura Minerva.
2. Panait Istrati – *Codin*, Editura pentru Literatură.
3. Barbu, Eugen – *Introducere în opera lui Panait Istrati*, Editura Albatros.
4. Călinescu, George – *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva.

Personalități de origine elenă din Brăila – repere culturale, economice și spirituale

Prof. Tudose Ionica-Oana

Școala Gimnazială Cazasu, Brăila

Orașul Brăila a reprezentat, de-a lungul secolelor, un important centru comercial și multicultural al spațiului românesc. Poziționarea strategică la Dunăre a favorizat dezvoltarea relațiilor economice și culturale cu numeroase comunități etnice, printre care un loc aparte l-a ocupat comunitatea elenă. Grecii

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

stabiliți în Brăila au contribuit semnificativ la dezvoltarea economică, educațională, culturală și spirituală a orașului, lăsând în urmă o moștenire valoroasă.

Prezența elenilor în Brăila nu s-a limitat doar la activități comerciale. Mulți dintre aceștia au devenit mecena ai culturii, susținători ai educației și promotori ai valorilor europene. Personalitățile de origine elenă au influențat evoluția orașului și au consolidat imaginea Brăilei ca spațiu al conviețuirii armonioase între diferite comunități.

Comunitatea elenă din Brăila – scurt istoric

Comunitatea greacă s-a dezvoltat în mod deosebit în secolul al XIX-lea, odată cu transformarea Brăilei într-un important port dunărean. Negustorii greci au deschis prăvălii, companii comerciale și case de schimb, contribuind la prosperitatea economică a orașului. În același timp, au întemeiat școli, societăți culturale și lăcașuri de cult, păstrând tradițiile elene și promovând educația.

Un simbol important al comunității îl reprezintă Biserica Greacă „Buna Vestire”, construită cu sprijinul negustorilor greci din oraș. Aceasta a devenit nu doar un centru religios, ci și un spațiu de afirmare culturală și identitară pentru elenii din Brăila.

Personalități elene marcante din Brăila

Hariclea Darclée – simbol al artei lirice românești

Una dintre cele mai cunoscute personalități cu rădăcini elene născute la Brăila este Hariclea Darclée. Considerată una dintre cele mai mari soprane ale lumii la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, Hariclea Darclée a dus numele Brăilei pe marile scene europene.

Artista a interpretat roluri importante pe scene celebre din Milano, Paris și Roma, fiind apreciată pentru vocea sa excepțională și pentru talentul interpretativ remarcabil. Premiera operei „Tosca” de Giacomo Puccini a avut-o pe Hariclea Darclée în rol principal, fapt care a consacrat-o definitiv în istoria muzicii universale.

Astăzi, memoria artistei este păstrată prin Festivalul și Concursul Internațional de Canto „Hariclea Darclée”, organizat anual la Brăila, eveniment ce promovează valorile culturale și tradiția lirică.

Familia Embiricos – contribuții economice și culturale

Familia Embiricos a avut un rol important în dezvoltarea economică a orașului. Membrii acestei familii s-au remarcat prin activități comerciale și prin sprijinirea inițiativelor culturale și educaționale locale.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

Negustorii greci din Brăila au contribuit la modernizarea comerțului dunărean și au sprijinit dezvoltarea infrastructurii urbane. Prin donații și implicare socială, aceștia au susținut școli, biserici și proiecte culturale, devenind modele de implicare civică.

Alte personalități și contribuții ale comunității elene din Brăila

Jean Bart – legătura spirituală cu lumea portuară

Scriitorul Jean Bart, deși nu a fost de origine greacă, a surprins în operele sale atmosfera cosmopolită a orașelor dunărene și influența comunităților comerciale, inclusiv a celei elene. Prin descrierile sale despre viața portuară, comerț și diversitatea etnică, literatura română a păstrat imaginea Brăilei multiculturale, în care negustorii greci aveau un rol esențial.

Armatorii și comercianții greci

În secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, numeroși armatori și comercianți greci au transformat Brăila într-un centru comercial important la Dunărea de Jos. Aceștia exportau cereale către marile porturi europene și dezvoltau relații comerciale internaționale.

Prin activitatea lor economică, au contribuit la modernizarea portului, la dezvoltarea infrastructurii și la prosperitatea orașului. Casele comerciale grecești erau cunoscute pentru seriozitate, stabilitate financiară și spirit antreprenorial.

Rolul educației în comunitatea elenă

Comunitatea greacă a acordat o atenție deosebită educației. În Brăila au funcționat școli grecești în care copiii învățau limba maternă, cultura și tradițiile elene. Profesorii și intelectualii greci au promovat valorile educației moderne și au sprijinit apropierea culturală dintre poporul român și cel grec.

Activitatea acestor instituții educaționale a contribuit la formarea unor generații educate, implicate în viața economică și culturală a orașului.

Relațiile româno-elene în spațiul brăilean

Prezența elenilor în Brăila a favorizat dezvoltarea relațiilor culturale și economice dintre România și Grecia. De-a lungul timpului, schimburile comerciale și culturale au întărit legăturile dintre cele două popoare.

Festivalurile, manifestările culturale și evenimentele dedicate tradițiilor grecești reprezintă și astăzi modalități prin care comunitatea elenă își păstrează identitatea și contribuie la diversitatea culturală a orașului.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Valori promovate de comunitatea elenă

Personalitățile de origine greacă din Brăila au promovat:

- spiritul antreprenorial;
- respectul pentru educație;
- solidaritatea comunitară;
- susținerea culturii și a artei;
- deschiderea către dialog intercultural.

Aceste valori au contribuit la dezvoltarea unei societăți moderne și la consolidarea imaginii Brăilei ca oraș european și multicultural.

Personalități ale comunității grecești brăilene

De-a lungul timpului, numeroși intelectuali, profesori, negustori și armatori de origine elenă au participat la viața publică a Brăilei. Ei au contribuit la consolidarea relațiilor culturale dintre România și Grecia și au promovat valorile toleranței și ale dialogului intercultural.

Societățile culturale elene organizau serbări, activități educative și evenimente artistice, prin intermediul cărora tradițiile grecești erau păstrate și transmise generațiilor următoare. Astfel, comunitatea elenă a devenit o componentă esențială a identității multiculturale brăilene.

Moștenirea culturală elenă în Brăila contemporană

Influența comunității grecești poate fi observată și astăzi în arhitectura orașului, în tradițiile locale și în patrimoniul cultural al Brăilei. Clădirile istorice, lăcașurile de cult și manifestările culturale dedicate personalităților elene reprezintă dovezi ale contribuției acestei comunități la dezvoltarea orașului.

Brăila rămâne un exemplu de conviețuire multiculturală, unde diversitatea etnică și culturală a contribuit la formarea unei identități urbane aparte. Comunitatea elenă și personalitățile sale au avut un rol important în construirea acestei identități.

Personalitățile de origine elenă din Brăila au influențat profund dezvoltarea economică, artistică și spirituală a orașului. Prin activitatea lor, acestea au demonstrat că dialogul intercultural și colaborarea dintre comunități pot genera progres și valori durabile.

Moștenirea lăsată de comunitatea greacă reprezintă astăzi o parte importantă a patrimoniului brăilean și un exemplu de respect pentru cultură, educație și tradiție. Studiarea acestor personalități oferă nu doar o lecție de istorie locală, ci și un model de implicare și contribuție la dezvoltarea societății.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Istoria comunității elene din Brăila reprezintă o filă importantă din patrimoniul cultural al orașului. Personalitățile de origine greacă au demonstrat că diversitatea etnică poate deveni o sursă de progres, creativitate și dezvoltare socială.

Prin activitatea lor artistică, economică și culturală, elenii brăileni au lăsat generațiilor următoare modele de profesionalism, implicare și respect pentru valorile umane autentice. Moștenirea lor continuă să inspire și astăzi comunitatea locală, păstrând vie legătura dintre trecut și prezent.

Personalități brăilene de origine elenă

Hariclea Darclee

Prof. Mustață Camelia

Școala Gimnazială " Ion Băncilă " , Brăila

Port important la Dunăre , Brăila a fost sălaș pentru multe grupuri etnice -greci , turci , ruși , bulgari , evrei , armeni -care au trăit în pace și înțelegere și ale căror tradiții , obiceiuri și credințe au fost integrate în viața culturală și spirituală a orașului . Personalități marcante ale științei și culturii , unele de renume mondial , au făcut cunoscut numele orașului , devenind o emblemă a mândriei pentru

locuitorii săi .Brăila a dat lumii personalități marcante precum Maria Filloti , Ana Aslan , Hariclea Darclee , pe vremea lor , orașul fiind un etalon al civilizației europene .

Printre peronalitățile de origine elenă , la Brăila se remarcă Hariclea Darclee , născută într-o familie cu rădăcini elene , devenită una din marile soprane ale lumii . Numele său a răsunat pe scene importante ale lumii , a făcut să tresară inimi și să aducă pe buzele tuturor numele țării noastre .

Hariclea s-a născut la Brăila , pe 10 iunie 1860 , într-o

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

familie cu descendență elenă . Numele său provine din limba greacă : Charicleia -cea care aduce bucurie . Mama sa, Maria Haricli , născută Aslan , era nepoată directă a domniței Mavrocordat , iar tatăl , Ion Haricli , era mare proprietar în Teleorman , la Turnu Măgurele , unde Hariclea locuiește până aproape de vârsta de 16 ani , când este dusă de familie la Pensionul Lobkovitz de pe Augustinertrasse din Viena . În anul 1881 se căsătorește cu locotenentul de artilerie Iorgu Hartulari , devenind Hariclea Hartulari .

Artista debutează într-un recital de canto în 1881 pe scena teatrului din Brăila , orașul său natal . Pleacă la Paris , unde este remarcată de Charles Gounod , care îi încredințează rolul Margaretei din opera sa *Faust* , rol cu care își face debutul pe scena Operei , în anul 1888. Același Gounod este cel care îi schimbă numele într-un pseudonim potrivit pentru teatru , Darclee .

În scurt timp , Hariclea Darclee cucerește publicul și devine preferata multor compozitori . Astfel , Giacomo Puccini compune , pentru vocea artistei , *Tosca* , Pietro Mascagni , *Iris* , iar Alfredo Catalani , *La Wally* . Soprana s-a impus ca primadonna în marile teatre de operă de la Paris , Berlin , Florența .

La Scala din Milano , scena consacrării sale mondiale , Hariclea Darclee a debutat pe 26 decembrie 1880 ,cu rolul *Chimene* , din *Cidul* de Massenet , aplaudată fiind chiar de Giuseppe Verdi . Între 1893 și 1910 a cunoscut gloria pe marile scene ale lumii , revenind adeseori la Scala din Milano . Dorința sa de a cânta în România era mare . Este apreciată de compatrioți , spectacolele sale devenind adevărate sărbători . Însuși regele Carol I i-a oferit ordinul *Bene Merente clasa I* , iar poezii îi compuneau versuri . Un moment important pentru Hariclea a fost în 1900 , când Puccini a considerat că este soprana care putea să redea cel mai bine rolul Floriei Tosca . Premiera a avut loc la Roma , unde Darclee a cântat alături de tenorul Emilio de Marchi și baritonul Eugenio Giraldoni .

Hariclea Darclee a susținut crearea Operei Române din București în 1921 . Artista a înregistrat pentru Casa de Discuri Fonotipia arii și scene din *Don Pasquale* de Gaetano . Tradiția muzicală a rămas în familie , fiul său , Ion Hartulari -Darclee , devenind dirijor și compozitor .

La finele vieții sale , artista care fusese atât de apreciată de Verdi , Catalani , Puccini și care apăruse de nenumărate ori sub bagheta lui Toscanini , a trăit în țară într-un trist anonim . În anul 1939 , o stea

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

care a strălucit pe marile scene ale lumii , apune pentru totdeauna . Funeraliile sale au fost finanțate de Ambasada Italiei , artista fiind înmormântată în Cimitirul Bellu din București .

La aniversarea a 135 de ani de la nașterea sa , în 1995, orașul său natal, Brăila, i-a adus un deosebit omagiu, organizând Concursul Național de Canto ce-i poartă numele, prezidat de soprana Mariana Nicolesco și așezat sub Înaltul Patronaj al Președintelui României. Prima ediție a Concursului Internațional a avut loc în 1997 și de atunci se repetă la fiecare doi ani, în anul dintre o ediție și alta având loc Cursuri de Măiestrie Artistică, Master Classes .

În data de 17 octombrie 2023 a fost dezvelită la Milano o placă memorială dedicată mării soprane Hariclea Darclee, Placaface parte din, proiectul „Milano è Memoria” al Primăriei din Milano, ca semn al prețuirii și recunoștinței aduse mării soprane.

Orașul său natal , Brăila , poartă pecetea personalității mării artiste , denumind Liceul de Arte Hariclea Darclee . Astfel , zilnic , numele său murmură pe buzele și în sufletele brăilenilor .

Bibliografie :

N. Carandino , *Viața de glorie și de pasiune a unei mari artiste* ,1995

Toader Buculei , *Personalități brăilene . Spiritualitate românească* , Brăila . 1993

Ecaterina Țărălungă, *Enciclopedia identității românești. Personalități*, Editura Litera, Chișinău, 2010

George Sbârcea și Ion Hartulari Darclée, *Darclée*, ediția a III-a, București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1972

PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ

IANNIS XENAKIS

Prof. Nemțisor Mihaela, Școala Gimnazială “Mihai Viteazul” Brăila

Iannis Xenakis (29 mai 1922 – 4 februarie 2001) a fost un compozitor, teoretician al muzicii, arhitect și inginer de origine greco-română, recunoscut ca una dintre cele mai importante figuri ale avangardei muzicale de după cel de-al Doilea Război Mondial. Xenakis a revoluționat compoziția

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

muzicală prin introducerea modelelor matematice, a teoriei probabilităților și a conceptelor arhitecturale în procesul de creație sonoră, punând bazele a ceea ce el a numit muzică stocastică.

Context biografic și formare multidisciplinară

S-a născut în Brăila, care la acea vreme avea o comunitate grecească numeroasă, fiind fiul cel mare al unor părinți greci: Klearchos Xenakis, un om de afaceri din Kymi, Eubeea, director general al unei agenții engleze de export-import și unul dintre cei mai bogați oameni din oraș, și Photini Pavlou din Lemnos, o pianistă care vorbea germană și franceză. Părinții lui erau amândoi interesați de muzică, iar mama a fost cea care ia oferit un flaut, încurajându-l pe copil să învețe mai multe despre muzică. Când Iannis avea doar cinci ani, trece printr-o experiență traumatizantă, mama încetând din viață. Ulterior, a fost educat de o serie de guvernante engleze, franceze și germane.

În 1932, a fost trimis în Grecia pentru a studia la internatul Anargyrio-Korgialenio de pe insula Spetses din Marea Egee. Adolescentului i se trezește gustul pentru matematică, literatura greacă și literatura străină, precum și descoperirea muzicii. A excelat atât la nivel academic, cât și la nivel sportiv și a cântat în corul de băieți al școlii. Tot la școala din Spetses a studiat notația și solfegiul, fiind introdus

în muzica lui Ludwig van Beethoven și Johannes Brahms și s-a îndrăgostit de muzica tradițională și bisericească greacă.

În 1938, după absolvirea școlii, Xenakis s-a mutat la Atena pentru a se pregăti pentru examenele de admitere la Universitatea Tehnică Națională, studiind și greaca veche. A fost încurajat de prieteni și familie să facă acest lucru datorită intereselor sale pentru fizică și matematică. Deși intenționa să studieze arhitectura și ingineria, a luat și lecții de armonie și

contrapunct cu Aristotelis Koundouroff. În 1940, a promovat cu succes examenele și a creat o transcriere geometrică a operelor lui Bach, dar studiile sale au fost întrerupte de războiul greco-italian, care a început odată cu invazia italiană din 28 octombrie 1940.

În 1941 s-a alăturat Frontului de Eliberare Națională la începutul războiului, participând la proteste și demonstrații de masă și, ulterior, devenind parte a rezistenței armate — acest ultim pas a fost o experiență dureroasă pentru Xenakis deoarece în decembrie 1944 s-a implicat în lupte de stradă împotriva tancurilor britanice (se dorea instaurarea monarhiei grecești). A fost rănit și desfigurat facial când șrapnelul provenit de la explozia unui tanc i-a rupt maxilarul și i-a străpuns ochiul stâng, orbindu-l.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Faptul că Iannis Xenakis a supraviețuit răzii a fost descris ca un miracol. A refuzat să o discute despre aceste evenimente decât mult mai târziu în viață.

Universitatea Tehnică a funcționat cu întreruperi în acești ani. În ciuda acestui fapt, a reușit să absolve în 1947, cu o diplomă în inginerie civilă. Tot în 1947, guvernul grec a început să aresteze foști membri ai rezistenței de stânga și să-i trimită la închisoare. Deoarece se temea pentru viața sa, Xenakis s-a ascuns, iar cu ajutorul tatălui său și al altora, a fugit din Grecia prin Italia folosind un pașaport fals. Pe 11 noiembrie 1947 a ajuns la Paris. Ulterior, Iannis Xenakis a recunoscut că a simțit o vinovăție imensă pentru că și-a părăsit țara, iar această vinovăție a fost una dintre sursele devotamentului său ulterior față de muzică. În acest timp, în Grecia a fost condamnat la moarte în lipsă. Pedepsa a fost comutată la zece ani de închisoare în 1951 și ridicată abia aproximativ 23 de ani mai târziu.

“Ani de zile am fost chinuit de vinovăție pentru că părăsisem țara pentru care luptasem. Mi-am părăsit prietenii - unii erau în închisoare, alții erau morți, unii au reușit să evadeze. Simțeam că le sunt îndatorat și că trebuie să plătesc această datorie. Și simțeam că am o misiune. Trebuia să fac ceva important pentru a-mi recâștiga dreptul la viață. Nu era doar o chestiune de muzică - era ceva mult mai semnificativ.”

Deși era imigrant ilegal la Paris, Xenakis a reușit să obțină un loc de muncă la studioul de arhitectură al lui Le Corbusier. La început a lucrat ca asistent inginer, dar a avansat rapid la îndeplinirea unor sarcini mai importante. În același timp studia armonia, contrapunctul și compunea.

Iannis Xenakis a participat cu regularitate la cursurile lui Messiaen din 1951 până în 1953. Compozițiile lui din 1949 până în 1952 au fost inspirate în mare parte de melodiile populare grecești. După ce a studiat cu Messiaen, a descoperit serialismul și a dobândit o înțelegere profundă a muzicii contemporane. Serialismul modal a influențat prima lucrare de amploare a lui Xenakis, *Anastenaria* (1953–54): un triptic pentru cor și orchestră bazat pe un antic ritual dionisiac. A treia parte a tripticului, *Metastaseis*, este în general considerată prima piesă matură a compozitorului.

Pe 3 decembrie 1953, Iannis s-a căsătorit cu jurnalista și scriitoarea Françoise Gargouil, pe care o cunoscuse în 1950. Fiica lor, Măkhi, care a devenit mai târziu pictoriță și sculptoriță, s-a născut în 1956 la Paris.

La sfârșitul anului 1954, Xenakis a fost acceptat în Groupe de Recherches de Musique Concrète o organizație dedicată studiului și producției de muzică electronică de tip musique concrète. La scurt timp după aceea, Xenakis l-a întâlnit pe dirijorul Hermann Scherchen, care a fost imediat impresionat de

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

partitura lucrării *Metastaseis* și i-a oferit sprijinul, iar această relația dintre dirijor și compozitor a fost de o importanță vitală pentru Iannis. În același an Le Corbusier l-a asociat ca principal colaborator al său în proiectul *Covent* de la Tourette din Éveux-sur-l'Arbesle, pentru care fusese însărcinat să-l proiecteze cu doi ani mai devreme. Xenakis a lucrat la acesta până în 1957.

În 1959, după ce a părăsit studioul lui Le Corbusier, Xenakis s-a întreținut prin compoziție și predare și a devenit rapid recunoscut ca unul dintre cei mai importanți compozitori europeni ai timpului său. În 1965, a devenit cetățean francez. A devenit cunoscut în special pentru cercetările sale muzicale în domeniul compoziției asistate de calculator, pentru care a fondat *Equipe de Mathématique et Automatique Musicales* în 1966 cunoscută sub numele de *Centre d'Etudes de Mathématique et Automatique Musicales*, din 1972. A predat la Școala de Muzică a Universității Indiana din 1967 până în 1972 și a lucrat ca profesor invitat la Sorbona din 1973 până în 1989. Printre studenții săi notabili se numără Pascal Dusapin, Henning Lohner, Miguel Ángel Coria, Susan Frykberg, Norma Tyer, Robert Carl și Julio Estrada. În 1983, a fost ales membru al *Académie Française*. Pe lângă compunere și predare, Xenakis a scris și o serie de articole și eseuri despre muzică. Dintre acestea, „*Formalized Music*” din 1963 a devenit deosebit de cunoscută și a fost ulterior extinsă într-o carte completă. O colecție de texte despre aplicațiile proceselor stocastice, teoriei jocurilor și programării pe calculator în muzică, a fost ulterior revizuită, extinsă și tradusă în engleză sub titlul „*Formalized Music: Thought and Mathematics in Composition*” -1971.

Iannis Xenakis și-a terminat ultima lucrare, *O-mega* pentru solist de percuție și orchestră de cameră, în 1997. Sănătatea sa se înrăutățise progresiv de-a lungul anilor, iar până în 1997 nu mai era capabil să muncească. În 1999, Xenakis a primit Premiul Polar Music „pentru o lungă succesiune de lucrări puternice, încărcate de sensibilitate, angajament și pasiune, prin care a ajuns să se numere printre cei mai importanți compozitori ai secolului nostru în domeniul muzicii de artă, exercitând în diversele sale domenii o influență care nu poate fi supraestimată cu ușurință”.

După câțiva ani de boală gravă, la 1 februarie 2001, compozitorul a intrat în comă. A murit în casa sa din Paris patru zile mai târziu, pe 4 februarie, la vârsta de 78 de ani; și a fost incinerat la scurt timp după aceea, iar cenușa sa a fost dată familiei sale.

Concepte fundamentale și inovații științifice

1. Muzica Stocastică

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În anii 1950, muzica de avangardă europeană era dominată de serialismul integral - o tehnică strictă de organizare a înălțimilor, duratelor și intensităților sunetelor, promovată de Boulez și Stockhausen. Xenakis a criticat această abordare ca fiind limitată și deterministă, argumentând că polifonia complexă a serialismului se transformă, la nivel perceptiv, într-o masă sonoră haotică.

Ca alternativă, el a inventat muzica stocastică, bazată pe teoria probabilităților și legea numerelor mari. El a utilizat distribuții statistice pentru a calcula elementele sonore: înălțime, durată, dinamică ale unor mase mari de sunete. Modelele matematice folosite de el includ

- Distribuția Poisson și Maxwell-Boltzmann: Pentru a modela mișcarea „particulelor” sonore, inspirat de teoria cinetică a gazelor.
- Lanțurile Markov: Pentru a stabili probabilitățile de tranziție de la un eveniment sonor la altul.
- Teoria Jocurilor (ecuațiile lui von Neumann): Pentru a modela conflictul dintre diferite grupe instrumentale.

2. Izomorfismul între Arhitectură și Muzică

Pentru Iannis Xenakis, sunetul și spațiul erau manifestări ale acelorași principii structurale abstracte. El a utilizat geometria solidă și suprafețele riglate, în special paraboloizii hiperbolici pentru a vizualiza curbele de glissando din muzica sa. Acest principiu a fost aplicat în mod direct și în arhitectură. Proiectul său cel mai faimos este Pavilionul Philips de la Expoziția Universală de la Bruxelles din 1958. Structura pavilionului, realizată din paraboloizi hiperbolici, este traducerea directă în spațiul tridimensional a structurilor muzicale din compoziția sa *Metastaseis*.

3. UPIC - Unité Polyagogique Informatique

Pionier al muzicii electronice și pe computer, Xenakis a creat în 1977 sistemul UPIC. Aceasta era o interfață hardware și software care permitea compozitorului să deseneze efectiv muzica pe o planșă electromagnetică. Computerul traducea axa X în timp și axa Y în frecvență/înălțime, transformând grafica în sunet generat pe calculator. Această invenție a digitalizat compoziția muzicală, fiind accesibilă chiar și celor fără o pregătire muzicală formală.

Lucrări reprezentative

Metastaseis (1953-1954): Prima sa operă majoră pentru orchestră (61 de muzicieni, fiecare cu o partitură independentă). Xenakis a desenat mai întâi structura pe hârtie milimetrică, sub forma unor curbe geometrice complexe de glissandi, pe care ulterior le-a tradus în notație muzicală standard. Proporțiile duratelor sunt guvernate de șirul lui Fibonacci și Secțiunea de Aur.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

Pithoprakta (1955-1956): O lucrare pentru 50 de muzicieni, al cărei titlu înseamnă „acțiuni prin probabilități”. Xenakis a modelat temperaturile și presiunile unui gaz, transpunând mișcarea moleculelor prin ecuații termodinamice în ciupituri și lovituri pe instrumentele cu coarde, creând texturi sonore de o densitate uluitoare.

Polytop-urile (1960-1970): Spectacole multimedia grandioase: Polytope de Montréal, Polytope de Clunycare combinau arhitectura temporară, proiecțiile laser și muzica electroacustică spațializată, anticipând arta imersivă contemporană.

De la malul Dunării la arhitectură sonoră universală

În ansamblu, opera lui Iannis Xenakis reprezintă unul dintre cele mai profunde puncte de cotitură din istoria artei contemporane. Compozitorul a demonstrat magistral că rigoarea matematicii, viziunea spațială a arhitecturii și expresia muzicală nu sunt domenii izolate, ci fațete ale aceleiași realități structurale. Prin conceptualizarea muzicii stocastice și integrarea modelelor probabilistice în procesul de creație, Xenakis a renunțat la narativul muzical tradițional pentru a trata sunetul ca pe o materie fizică, palpabilă – o forță a naturii tradusă în algoritmi și eliberată în spațiul acustic.

Privind retrospectiv asupra acestei traiectorii fascinante, cercul evoluției sale se închide simbolic și conceptual acolo unde a început: la Brăila. Nu este întâmplător faptul că un spirit de o asemenea anvergură universală a respirat pentru prima dată aerul unui oraș profund cosmopolit, un centru comercial și cultural vibrant al vremii, definit de curgerea neîntreruptă a apei. Energia brută a Dunării, dinamica mulțimilor din port și fuziunea limbilor și a culturilor brăilene par să prefigureze, la un nivel intim, acele „mase sonore” colosale și fluxuri de energie pe care Xenakis le-a modelat matematic, decenii mai târziu, în lucrări precum *Metastaseis* sau *Pithoprakta*.

Astfel, Iannis Xenakis – vizionarul care a redefinit avangarda europeană, a lucrat alături de Le Corbusier și a adus calculatorul în slujba artei – rămâne subtil ancorat în matricea spațiului său natal. Brăila nu rămâne doar un simplu detaliu biografic în enciclopedii, ci punctul de origine al unui destin care a reușit să capteze tumultul vieții organice și să-l sublimeze într-o grandioasă și eternă arhitectură sonoră.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Bibliografie:

- Xenakis, Iannis - Formalized Music: Thought and Mathematics in Composition. Harmonologia Series No. 6., Editura Pendragon , 1992
- Xenakis, Meta – New Perspectives on Iannis Xenakis's life, work and legacies, OpenBook Publishers, Cambridge, 2024
- Flint, Elena – Iannis Xenakis: Arhitectul sunetelor, Editura Muzicală, București, 2014

Webografie:

- <https://www.iannis-xenakis.org/>
- brahms.ircam.fr/iannis-xenakis
- fondationlecorbusier.fr

JEAN MOSCOPOL (1903 – 1981)

Prof. Bădără Dana-Violeta
Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Brăila

Perioada interbelică a reprezentat pentru România o epocă de aur a culturii, în care viața citadină a Bucureștiului – supranumit „Micul Paris” – era animată de acorduri de tango, șansonete și române. Printre figurile emblematice ale acestei lumi s-a numărat **Jean Moscopol**, un artist complet: cântăreț cu o voce caldă, un fluierat inconfundabil, compozitor talentat și un fin epigramist. Numit adesea un „Maurice Chevalier al muzicii românești”, Moscopol nu a fost doar un idol al saloanelor de dans, ci și un spirit liber care a plătit prețul exilului pentru curajul de a înfrunța regimul comunist prin cântecele sale. Pe la 1900, Lascăr Moscu, originar din Mesembria, a emigrat în România. Acesta s-a stabilit la Brăila. A avut un băiat, Jean (Ioan Moscu, pe numele său real), născut în 1903, și o fiică, Iorgula, născută în 1907.

Lascăr s-a ocupat cu importul de coloniale. În apropierea Halelor, a deschis o cofetărie, rămasă în amintirea vechilor brăileni de *La domnul Moscopol*, nume translat de la cel al celebrului său fiu.

În funcție de cerințele pieții și de mersul afacerilor, familia Moscu s-a îndreptat spre alte sectoare de activitate, transformând cofetăria într-un magazin de bijuterii, apoi într-o frizerie.

Au locuit într-un imobil de pe strada Roșiori, apoi s-au mutat într-o casă pe strada Griviței, unde, după moartea lui Lascăr, locuia Jean Moscopol, când se reîntorcea în Brăila.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Jean Moscopol a fost cântăreț de estradă și de muzică ușoară, respectiv compozitor. A urmat cursurile primare la Școala Greacă din Brăila, iar pe cele secundare la Liceul *Pelarios*, din Galați. Deși atracția sa principală era muzica, Jean Moscopol a urmat inițial un traseu pragmatic. S-a înscris la Universitatea Politehnica din București, a lucrat ca funcționar la agenții maritime în Brăila și la celebra Bancă Chrissoveloni din Capitală și chiar a studiat o perioadă Aeronautica. Însă, oricât a încercat să profeseze în domenii tehnice sau bancare, muzica a rămas adevărata sa vocație.

A luat lecții de canto la Conservatorul *Lyra*, din Brăila. A fost funcționar la Agenția maritimă *M. Embiricos et Co*, între anii 1921-1922, și la agenția *P. Macri et Son*, din 1922 până în 1924. În anul următor, a plecat la București, unde s-a angajat la Banca *Chrissoveloni*, în 1925, funcționând, în cadrul acesteia, până în 1929.

Tot în 1929 a debutat la barul Zissu, iar în toamna aceluiași an a făcut primele înregistrări pe discuri. Spre sfârșitul anului a debutat la Radio.

În 1932 s-a stabilit la Berlin, unde a studiat canto cu prof. Krost. A cântat în două localuri și și-a expus talentul actoricesc în două filme. În 1933 a revenit în țară, alegând să cânte doar în localuri selecte și la Radio.

A realizat peste 300 de înregistrări pe discuri de gramofon, având încheiat, din 1931, un contract de exclusivitate cu firma *His master's voice* din Londra. De asemenea, a fost membru în Sindicatul Artiștilor Dramatici și Lirici, membru al Societății Compozitorilor din România, membru al Societății Muzicale *Oedip*, din Paris, și *Amare*, din Berlin.

După cel de-Al Doilea Război Mondial (1939-1945), peisajul cultural s-a schimbat dramatic. Artiștilor li se cerea să cânte osanale noului regim și să se supună cenzurii stringente. Jean Moscopol, un democrat convins și un om de o verticalitate morală ireproșabilă, a refuzat categoric acest compromis. În loc să laude realizările socialismului, el a început să compună cuplete satirice și epigrame tăioase la adresa liderilor comuniști și a ocupației sovietice. Conștient că libertatea și chiar viața îi erau puse în pericol de organele de represiune (Securitatea), Moscopol ia o decizie radicală: în 1947 părăsește definitiv țara. A plecat în Grecia, unde și-a continuat cariera muzicală, devenind membru al Societății Compozitorilor din Atena.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

După o scurtă perioadă petrecută în Europa, artistul se stabilește în Statele Unite ale Americii, la New York. Deși în Occident nu a mai putut recrea cariera strălucitoare de pe scenele bucureștene, el a devenit un pilon de bază al diasporei românești.

S-a implicat profund în viața comunității strânse în jurul Parohiei Ortodoxe Române „Sfântul Dumitru” din New York. În această perioadă, cu ajutorul jurnalistului Aristide Buhoiu, Moscopol a înregistrat o serie de melodii cu un profund caracter politic și patriotic. Căntece precum „*În țara-n care m-am născut*” sau „*Tot ce-i românesc nu piere*” exprimau nostalgia sfâșietoare după patria pierdută, în timp ce cupletele anticomuniste ironizau direct lideri precum Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker sau Nikita Hrușciiov.

Jean Moscopol (1903–1980) nu a fost doar un simplu interpret de succes dintr-o epocă apusă, ci o personalitate complexă a culturii naționale. Importanța sa rezidă în două dimensiuni fundamentale și contrastante ale vieții sale: statutul de pilon al muzicii interbelice și cel de simbol al rezistenței anticomuniste prin artă.

În anii '30, Moscopol a contribuit decisiv la rafinarea peisajului muzical din România. Într-o epocă în care publicul pendula între cântecul de pahar autohton și influențele occidentale, el a creat o punte de legătură. A impus un stil interpretativ aristocratic, caracterizat printr-o tehnică vocală impecabilă, eleganță scenică și un fluierat inconfundabil, fiind considerat un corespondent român al lui Maurice Chevalier. A fost printre pușinii artiști români care au semnat contracte cu mari case de discuri internaționale (precum *RCA Records* la Londra și companii din Berlin sau Viena), ducând melosul bucureștean pe scenele europene.

Moscopol a depășit condiția de simplu executant vocal. Fiind un om extrem de educat (vorbea fluent cinci limbi), el își compunea adesea textele sau își transpunea propriile trăiri în muzică. Prin intermediul cupletelor și al epigramelor pe care le improviza pe loc în celebrele restaurante bucureștene, el a funcționat ca un adevărat cronicar al epocii, taxând cu umor fin viciile societății interbelice.

Cea mai mare importanță istorică a lui Jean Moscopol derivă din refuzul său categoric de a colabora cu regimul comunist instaurat după 1944. În timp ce mulți artiști au acceptat compromisul ideologic pentru a-și salva carierele, Moscopol a ales cenzura, marginalizarea și, în final, exilul (1947).

După falsificarea alegerilor din 1946 de către blocul comunist, mulți artiști au ales să cânte osanale noului regim pentru a-și păstra privilegiile. Moscopol a făcut exact invers. A început să

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

compună și să cânte în localuri cuplete satirice extrem de dure la adresa liderilor comuniști și a ocupanților sovietici.

Salvarea lui a venit prin filiera artistică și a purtat numele Elvirei Popescu. Aceasta era deja o actriță de un succes uriaș în Franța (celebră pe scenele din Paris sub numele de *Élvire Popesco*), având conexiuni extrem de puternice la nivel înalt, inclusiv în cercurile diplomatice.

Aflând în ce pericol iminent se află colegul și prietenul ei din țară, Elvira Popescu a pus în mișcare o rețea de contacte. Deși detaliile logistice exacte au fost ascunse mult timp pentru a proteja rețeaua de ochii vigilenți ai Siguranței (devenită ulterior Securitate), planul a funcționat perfect. Folosindu-se de influența sa diplomatică la Paris, Elvira Popescu a reușit să-i obțină lui Moscopol actele necesare și aprobările pentru a părăsi legal sau semi-legal teritoriul românesc, sub pretextul unui angajament artistic sau al unor probleme medicale/personale în Occident. În anul 1947, chiar înainte ca regimul să închidă complet granițele (în decembrie 1947 Regele Mihai a fost abdicat forțat, iar cortina s-a lăsat definitiv), Moscopol s-a urcat în trenul sau avionul spre libertate, având în buzunar documentele aranjate de marea actriță.

Stabilit în Statele Unite, la New York, el a devenit „vocea libertății” pentru diaspora românească. A compus și înregistrat zeci de cuplete politice extrem de acide la adresa liderilor comuniști (Gheorghiu-Dej, Ana Pauker) și a ocupantului sovietic. Aceste cântece erau transmise clandestin în țară prin Europa Liberă, menținând vie speranța românilor din spatele Cortinei de Fier. Piese precum „*În țara-n care m-am născut*” sau „*Tot ce-i românesc nu piere*” au devenit imnuri ale exilului românesc, demonstrând că cultura autentică poate supraviețui și dincolo de granițe, nealterată de propagandă.

Jean Moscopol s-a stins din viață în anul 1980, la New York, fără a apuca să își mai vadă vreodată patria eliberată de totalitarism. În România comunistă, numele său a fost complet interzis, iar discurile sale au fost scoase din arhive sau distruse.

Abia după Revoluția din 1989, opera sa a fost redescoperită și redată publicului român (prin reeditări de CD-uri în anii 1990 și 2012). Astăzi, Jean Moscopol este prețuit nu doar ca un boem desăvârșit al epocii interbelice, ci și ca un simbol al demnității, un artist care a preferat anonimatul exilului în locul unei faime clădite pe minciună și compromis.

Importanța lui Jean Moscopol constă în lecția de verticalitate morală pe care a lăsat-o moștenire. El rămâne în istoria națională drept un model rar de artist complet, care a demonstrat că arta nu trebuie să fie un instrument de supunere, ci o armă a adevărului și un refugiu al libertății spiritului uman.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Bibliografie:

- * Cosma, Viorel – *București. Citadela seculară a lăutarilor români*, Editura Fundației Culturale „Gheorghe Marin Sepeteanu”, București, 2009;
- * Cosma, Viorel – *Interpreți din România. Lexicon. Muzică ușoară, pop, folk, jazz, rock*, Vol. 1, Editura Galaxia, București, 1996;
- * *Un Grec, Doi Greci, Trei Greci... Brăila. Reactivarea memoriei culturale a orașului Brăila.*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2009;
- * Blănaru, Vali – „Jean Moscopol, trubadurul graseiat”, Jurnalul Național, 25 octombrie 2004;
- * Stănculescu, Călin – „Jean Moscopol – erou de film”, România Liberă, 5 august 2005.

MARIA FILOTTI(1883-1956)

Prof. Dumitriu Anamaria

Prof. Aramă Lavinia

Școala Gimnazială "Ion Băncilă" Brăila

Există actori care interpretează roluri, și există artiști care redefinesc însuși actul de a juca teatru. Maria Filotti aparține celei de-a doua categorii. Născută la 9 octombrie 1883 în satul Batogu, comuna Cireșu, județul Brăila, într-o familie cu rădăcini grecești, ea avea să devină, prin

muncă și talent, una dintre cele mai mari tragediene pe care le-a cunoscut vreodată scena românească.

O viață dăruită scenei românești - de la Brăila la marile scene ale țării

Drumul Mariei Filotti spre celebritate a început departe de reflectoare, într-un sat al Brăilei, dar formarea ei artistică s-a desăvârșit la București și Paris, orașe care i-au oferit rigoarea tehnică și

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

deschiderea culturală necesare unei cariere de excepție. În clasele primare vede prima dată un spectacol de teatru "Păunașul codrilor", a unei trupe ce venise în turneu, și adoarme. Se trezește la primele împușcături în spectacol pleacă acasă impresionată, spune tuturor că a fost la teatru fără să povestească ce a văzut. În liceu improvizează un spectacol, are succes, o marchează primele aplauze primite.

"N-am crezut în anii copilăriei și primei tinereți că destinul meu este neapărat acela de a trăi, pe scenă, viețile altora, plăsmuite de alții pentru bucuria altora, și că în această înstrăinare a ființei mele – dăruită personajului și spectatorului voi culege pentru sufletul meu cele mai nebănuite bucurii. Și n-am simțit de timpuriu hotărârea să înfrâng orice opreliște pentru a-mi realiza un asemenea ideal....", scria în memoriile sale. Timp de peste 52 de ani, între 1904 și 1955, ea a urcat neînterupt pe scenă, construind un palmares impresionant: 172 de roluri în 167 de piese, dintre care 45 principale. Această longevitate artistică nu a fost doar o chestiune de rezistență, ci mărturia unei vocații autentice, hrănite constant de curiozitate și disciplină.

Galeria personajelor sale este, prin ea însăși, o istorie a marii dramaturgii mondiale și naționale: de la Hedda Gabler a lui Ibsen, la Nora din *O casă de păpuși*, de la eroinele lui Cehov, la Coana Joița din *O scrisoare pierdută* sau Veta din *O noapte furtunoasă*, capodopere ale lui Caragiale. A jucat alături de nume uriașe ale teatrului românesc – Constantin I. Nottara, Tony Bulandra și Aristizza Romanescu, cea care i-a fost și profesoară – dovadă că Maria Filotti nu a evoluat izolat, ci în plin centru al vieții teatrale a epocii sale.

Dincolo de scenă: organizatoare și pedagog

Contribuția Mariei Filotti nu s-a limitat la interpretare. A condus Teatrul Național din București și propriile trupe teatrale, a fost aleasă, în 1930, președinta Sindicatului Artiștilor Dramatici și Lirici, iar prezența sa în Comitetul Internațional al Societății Universale de Teatru a dus numele artei românești dincolo de granițele țării. Din 1919, ca profesoară la Conservatorul din București, a transmis mai departe, timp de trei decenii, o metodă de lucru bazată pe rigoare, disciplină și inteligență scenică – moștenire directă de la marii ei mentori.

Secretul unei arte: analiza, nu doar intuiția

Ceea ce o deosebea pe Maria Filotti de mulți contemporani era refuzul constant al clișeului. Nu se mulțumea cu intuiția actricească, ci construia fiecare rol printr-un proces analitic riguros: citea textul de zeci de ori, pentru a înțelege contextul istoric, social și emoțional al piesei, înainte de a urca pe scenă. Această muncă minuțioasă îi permitea o versatilitate rar întâlnită – putea trece, în decursul aceleiași

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

cariere sau chiar al aceleiași seri, de la postura unei regine autoritare la fragilitatea unei femei îndrăgostite, sau la ironia fină a unei comediene.

Criticul Mihail Sebastian surprindea, în 1929, exact această capacitate transformatoare, remarcând felul în care actrița reușea să dea viață unui personaj și să scoată la iveală nuanțe ascunse ale textului. Contemporanii au numit-o „Marea boieroaică a scenei românești”, un titlu care îmbina prestanța ei aristocratică cu o remarcabilă capacitate cameleonică – eleganța și majestatea se împleteau, în jocul ei, cu un simț rafinat al umorului.

Contopirea cu publicul

Poate cea mai valoroasă mărturie despre arta Mariei Filotti se găsește chiar în cuvintele ei, cuprinse în volumul autobiografic *Am ales teatrul*. Acolo, actrița nu descrie transformarea scenică drept un simplu exercițiu tehnic, ci o adevărată contopire – aproape mistică – între ea, personaj și public. Sutele de suflete din sală deveneau, prin intermediul personajului interpretat, o singură simțire colectivă. Acest ideal artistic – respingerea clișeeilor și căutarea permanentă a naturalului – a rămas principiul călăuzitor al întregii sale cariere. În același volum autobiografic, scria despre ceea ce i-a spus profesoara ei, Aristizza Romanescu, în anii studenției: ” Ai să simți cum sala întreagă stă aninată de buzele tale, trăiește, râde, plânge și vibrează o dată cu tine. Ai să simți ființa acea unică pe care tu ai creat-o, în întunericul său, căreia tu i-ai dat un singur suflet din sufletul tău, dăruit personajului și care a izbutit să contopească acele suflete într-o singură simțire... Îți dai seama de puterea magică a artistului, de frumusețea clipei când simți că harul tău a înălțat întreaga sală deasupra vieții, într-o zonă unde oficiazi ritualul sălii?”. Aceste cuvinte i-au marcat viața și cariera.

O prezență și pe marele ecran

Maria Filotti a fost martoră și participantă la primii pași ai cinematografului românesc, apărând în filme de referință precum *Independența României* (1912), *Înșir' te mărgărite* (1912), *Pe valurile fericirii* (1920), *Visul unei nopți de iarnă* (1946) și *Citadela sfărâmată* (1957) – aceasta din urmă apărută postum, semn al unei activități care nu s-a oprit nici în ultimii ani de viață.

O moștenire vie

Maria Filotti s-a stins din viață la 5 noiembrie 1956, la București, dar amprenta ei asupra teatrului românesc a rămas neștearsă. Titlul de Artistă a Poporului, pe care l-a primit pentru măiestria și temperamentul ei unic, confirmă oficial ceea ce publicul și criticii recunoscuseră de-a lungul întregii sale cariere.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Teatrul care îi poartă numele

Cel mai vizibil omagiu adus Mariei Filotti este chiar clădirea care astăzi îi poartă numele: Teatrul „Maria Filotti” din Brăila. Instituția are o istorie mult mai veche decât actrița însăși – clădirea inițială, ridicată în jurul anilor 1840 pe locul unui han aflat în proprietatea armatorului grec Ianache Rally, a fost reconstruită după incendiul din 1859 și inaugurată sub numele de Teatrul Rally în 1864. De-a lungul deceniilor, sala a purtat mai multe denumiri – Teatrul Regal, Teatrul Comunal, Teatrul de Stat Brăila–Galați – înainte de a primi, spre finalul anilor 1960, numele mării tragediene, în semn de recunoaștere pentru contribuția ei uriașă la arta dramatică românească. Nu întâmplător tocmai această scenă a fost aleasă: Maria Filotti și-a făcut aici, în 1905, chiar debutul, în rolul Giocondei.

Legătura dintre destinul actriței și destinul clădirii capătă o semnificație aparte dacă privim și trecutul sălii: aceleași scânduri care i-au primit pașii Mariei Filotti la debut au găzduit, de-a lungul secolului al XIX-lea, reprezentații ale unor nume legendare ale artei europene – Adelina Patti, considerată cea mai mare soprană a epocii sale, Sarah Bernhardt, precum și trupe conduse de Aristizza Romanescu, mentora Mariei Filotti, ori de Matei Millo și Constantin Tănase. Tot aici a debutat, în 1881, soprana brăileancă Hariclea Darclee, iar George Enescu a oferit reprezentații memorabile publicului local. Astfel, teatrul brăilean nu este doar un edificiu care păstrează un nume, ci un spațiu care a găzduit, de-a lungul a peste un secol, o parte semnificativă din marea tradiție a scenei românești și europene, din care Maria Filotti a făcut parte cu drepturi depline.

Astăzi, clădirea – declarată monument istoric și inclusă în patrimoniul UNESCO – rămâne un reper cultural al orașului. Renovată și consolidată în două etape majore, între 1980-1988 și apoi între 2014-2016, printr-un proiect cu finanțare europeană, ea găzduiește trei săli de spectacole și susține o viață culturală activă: din 1995 organizează Festivalul și Concursul Internațional de Canto „Hariclea Darclee”, iar din 2004, Festivalul Internațional de Teatru „Zile și Nopti de Teatru la Brăila”. Prin această activitate neîntreruptă, teatrul continuă, într-un fel, chiar spiritul Mariei Filotti – acela al muncii asidue, al rafinamentului artistic și al deschiderii spre marile valori ale culturii.

Astfel, Teatrul „Maria Filotti” din Brăila este un omagiu adus femeii care, plecată dintr-un sat al județului natal, a ajuns să definească, prin muncă, rigoare și pasiune, un întreg capitol din istoria artei dramatice românești.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Povestea Mariei Filotti nu este doar biografia unei mari actrițe, ci un model despre ce înseamnă dăruirea totală față de o artă: studiu neînterupt, refuzul comodității și convingerea că fiecare rol, oricât de mic, merită înțeles până în cele mai fine detalii ale sufletului omenesc.

Bibliografie

- Avram, Arina – *Femei celebre din România: Mică enciclopedie* (vol. II), Editura ALLFA, București, 2005.
- Marcu, George (coord.) – *Dicționarul personalităților feminine din România*, Editura Meronia, București, 2009.
- *Dicționar Enciclopedic* (vol. II), Editura Enciclopedică, București, 1996.
- Filotti, Maria - *Am ales teatrul*, Editura Meridiane, București, 1963
- Webografie
- <https://muzeulfemeilorremarcabile.ro>
- <https://muzeulfemeilorremarcabile.ro>
- <https://galeriaportretelor.ro>
- <https://historia.ro>

PANAIT ISTRATI, FRUMOSUL NEBUN AL MARILOR ORAȘE sau Omul revoltat

prof. Camelia Gheorghișor, Liceul cu Program Sportiv, Brăila

prof. Steluța Răsvan, Liceul cu Program Sportiv, Brăila

În istoria noastră literară, Panait Istrati constituie un adevărat caz, al cărui dosar a fost alcătuit de către posteritatea fascinată încă de picarescul unei existențe hrănite cu mirajul Mediteranei. Scriitorul e o natură solară, impresionantă prin franchețea deseori ostentativă ce însoțește – între Brăila copilăriei și Egipt – crezul umanitarist și visul de egalitate socială.

Orientalismul este, deci, intrinsec operei istratiene. În pofida contestării drastice, formulate atât de Nicolae Iorga („acest prozator, ivit peste noapte și incompatibil cu specificul național”), cât și de

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Ovid Densusianu (acesta respinge „bestialitățile și smintelile orientale”, recunoscând în paginile tumultuoase ale *Chirei* doar „un fel de reportaj din viața balcanică”), Eugen Lovinescu este primul care îi acceptă acest orientalism pornind de la constatarea că „nici haiducul național, nici vagabondul rus nu constituie elementul esențial al literaturii d-lui Istrati”, deoarece „firul legăturii spirituale se urcă, mai degrabă, spre povestitorii orientali ai celor *O mie și una de nopți*”.

Panait Istrati, deși a trăit doar cincizeci de ani, este unul dintre cei mai subevaluați scriitori români, un motiv fiind și faptul că biografia îi concurează serios opera. Primul lucru care se știe despre Panait Istrati este că se trage dintr-un tată grec, contrabandist, care nu a oficializat legătura cu mama scriitorului. Nașterea rămâne „rana ascunsă a biografiei istratiene. Vina omului matur e cumplită, și revolta lui Panait Istrati începe de la statutul copilului în această lume nedemnă. „Orice copil e un revoluționar. Prin el, legile firii calcă în picioare tot ce omul matur a ridicat împotriva lor: morală, prejudecăți, calcule, interese meschine. Copilul e începutul și sfârșitul lumii. El singur înțelege viața fiindcă se conformează ei. Ieșit din copilărie, omul devine cel mai dezgustător dintre animale: animalul calculat.” Viitorul prozator vine pe lume într-un timp neprielnic, necunoscându-și tatăl care moare la puțină vreme după nașterea sa, în altă țară. Dorul de ducă al lui Panait Istrati trebuie legat nu doar de temperamentul său sudic, neașezat, fierbinte, ci și de statutul pe care îl are într-o familie lovită de blestem.

Cu asemenea rădăcini, opțiunea pentru socialism a foarte tânărului Panait Istrati este firească. De socialism, Panait Istrati s-a apropiat natural și inevitabil: socialismul era pretutindeni în Europa. Cum să nu aderi la o lume fără granițe și fără războaie, o lume de ființe libere, o lume a dialogului, a comunicării și a fraternității, o lume în care omul este valoarea supremă.

Înainte de a fi scriitor, Panait Istrati are o biografie de lider socialist. Face parte dintre cei care cred într-o nouă lume. Nu numai că face parte dintre cei care cred: pune chiar el umărul la dărâmarea vechii lumi. Organizează greve, participă la manifestări, e dintre cei care vor fi întemnițați. E în apropierea celor care pregătesc, în mod direct sau indirect, Revoluția: Troțki, Ștefan Gheorghiu, Cristescu, Cristian Racovski. Pleacă din România din mai multe motive: fiindcă se ceartă cu partidul socialist, fiindcă nu mai poate suporta o căsnicie infernală cu Jeaneta Maltus (văduva lui Ștefan Gheorghiu), dar și pentru că este bolnav de plămâni, Elveția devenind astfel un paradis al supraviețuirii. Se simte expulzat dintr-un loc ce contrariază profund ființa sa sentimentală, dintr-o Utopie ce se

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

destramă. Aderă foarte repede la bolșevism, pentru că nu era o convingere formată din cărți, ci o chestiune cu totul de temperament.

Ajuns în Franța, după încercarea de sinucidere, descoperă o solidaritate în prezența lui Romain Rolland, a cărui stea literară domină noul umanism. Romain Rolland are impresia că a descoperit în Panait Istrati un „Gorki balcanic”, dacă nu chiar un exponent al noii literaturi, născute sub semnul doctrinei revoluționare. Cum Gorki, după 1929, devine apropiatul lui Stalin, șeful statului major al propagandei, a fi Gorki balcanic înseamnă, pe de o parte, a fi un filosof al lumii de jos, dar, pe de altă parte, înseamnă a fi scriitorul unei clase, lider într-un sistem în care totul se ierarhizează. Tot ce îi apare în Franța, de la Chira Chiralina, Haiducii și Moș Anghel, e departe de a recomanda un nou Maxim Gorki, așa cum anunțase Romain Rolland. În Chira Chiralina, Mama trăiește fericită în afara legii morale; e, așa cum arată Simion Mioc, „într-un paradis al petrecerii”. În acest paradis al petrecerii, al desfătărilor, al libertinajului, al concupiscentei, un eveniment monstruos este apariția tatălui barbar. În acest univers al strălucirii feminine, apariția tatălui devine desfigurator-asasină.

Eugen Ionescu arată într-o cronică din *Reporter* că „Mizeria îi roade pe oamenii lui Panait Istrati ca o rană vie. Mizeria e atât de gravă, atât de integrală, încât coboară de la viața morală și socială la cea biologică: mizeria sexuală. Oamenii devin atât de săraci, atât de lipsiți și atât de flămânzi (nu numai de foamea pâinii, ci și de tot soiul de înfometări...) pe toți aceiași lucru îi pândește: mizeria cea mai adâncă, mizeria care e o boală sufletească, socială și biologică. Și în a urmări mizeria - în a constă talentul o urmări cu voluptate și oroare specific al lui Panait Istrati". Așa cum spunea un mare filosof contemporan cu Istrati, Albert Camus, și el „a fost plasat la jumătatea drumului între mizerie și soare”.

Biroul de plasare, apărut în 1933, scris deci după eșecul întâlnirii cu Țara Sovietelor, e cartea prin care scriitorul se reîntoarce către experiența sa socialistă din începutul secolului. E foarte bolnav: e, fără îndoială, exilat din Utopia în care voia să se instaleze. Între *Chira Chiralina* și *Biroul de plasare* se plasează *Spovedania unui învins*.

E greu de înțeles entuziasmul pentru socialism al unei mari părți a intelectualității începutului de secol, dacă ignorăm vocația utopizantă a ființei umane. Așa cum există un *homo aestheticus*, un *homo aeconomicus* sau un *homo politicus*, există și un om al utopiei, un personaj predestinat să imagineze în numele unei noi lumi. Într-un sfârșit de ciclu istoric, în care strigătul lui Nietzsche, *Dumnezeu e mort*, se auzea mai puternic ca niciodată, în care trei Imperii creștine se prăbușeau, venea timpul omului utopizant. Mari scriitori ai secolului XX au trecut prin iluzia utopizantă. Noua religie a fost visată de

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Tolstoi, dar și de Gide, de Malraux, de Ștefan Zweig, de Wells sau de Bernard Shaw, de Orwell sau de Koestler. Existent în numele unor universuri imaginare, scriitorul este personajul cel mai predispus a fi contaminat de maladia secolului.

Și pentru foarte mulți dintre scriitorii secolului XX, procesul cel mai important este cel al revenirii din Utopia din cea mai bună dintre lumile posibile. De la Utopie la Contrautopie nu-i decât un pas. Un pas ce trece prin teritoriul experienței staliniste. Primul documentar al acestei lumi de Orwell a fost scris de unul dintre comuniștii cei mai implicați în luptele din deceniul al patrulea.

În momentul când pleacă de la Paris spre Moscova, în 15 octombrie 1927, Panait Istrati pleacă să descopere patria visului său. Face parte, și el, din lumea pentru care Revoluția mondială a început la Moscova. Deocamdată, până când revoluția mondială va învinge, U.R.S.S.-ul este adevărata sa patrie. Alături de Cristian Racovski, vechiul său prieten, se pregătește de marea întâlnire: de întâlnirea cu locul unde el putea să fie acasă. Dezmoștenitul din România, alături de toți dezmoșteniții lumii proletare, revenea acasă, după un exil în lumea care trebuia să moară: lumea inegalității capitaliste. Pe 13 noiembrie îl va întâlni pe Nikos Kazantzakis, cu care fraternizează.

Procesul ruinerii utopiei realizat de Țara Sovietelor e mai complicat decât lasă să apară un document sau altul. Neîndoios că Utopia îl substituie pe Dumnezeu cel pierdut. Orfani de Tatăl, oamenii trebuiau să redescopere religia unei fraternități universale. Orfanul Panait Istrati trebuia să descopere țara fraternității. Exercițiul literar, practicat cu atâta succes în perioada ce urmasă *Chirei Chiralina*, îi întărise gândul că lumea cea mai bună cu puțință e posibilă. Că încet, încet, fraternitatea universală a orfanilor se poate realiza. Îi trimite lui Stalin (tătucul!) o scrisoare în care îi arată că vrea (împreună cu Kazantzakis) să se devoteze fără rest proletariatului. Vrea, de la Stalin, toate porțile deschise. Vrea să vadă și să se devoteze.

„U.R.S.S. este țara cea mai puțin burgheză din lume, dar care aspiră cel mai mult la burghezie, la fel cu toate națiunile din Balcanii noștri, care ies lent din viața patriarhală. Iată pentru ce gândesc că a fost o nenorocire că cea mai grandioasă tentativă de-a construi socialismul să fie făcută tocmai în Rusia. Rusul, și la fel ca el și ucraineanul, georgianul, tătarul, armeanul, nu se încurcă în doctrine; ei sunt plini de inimă, de tandrețe, legați în dragoste și melancolie. Ei își iubesc nebunește limba, pământul, cerul lor. (Toate cântecele populare și toate literaturile acestor țări o atestă). Și ei înșiși o dovedesc până la a face să izbucnească, în plin banchet comunist, rapsodia lor alături de Internațională. / Cum dracu vreți ca aceste popoare să iese din izbele lor și să se înece de azi pe mâine în zgârie-nori americani...?”

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Paradisul visat nu-i decât un loc unde prietenii lui sunt exilați. E împreună cu Kazantzakis, dar zilele rele se înmulțesc. În Ucraina, la Kino-Vufku, „descoperă, mii de scenarii plătite și neintrate în producție. O masă de birocrați, artiști și tehnicieni, care istovesc omul de pe câmpuri și din uzine. (...) Pentru ce se înverșunează să facă artă și în realitate nu produc decât paraziți artiști, în timp ce lumii îi lipsește pâinea, cămașa și odihna?" Racovski - află Panait Istrati - se află în exil la Astrahan, Troțki la Alma-Ata, iar prietenul său Victor Serge, la pușcărie. Vizitează Murmanskul, cu bănuieli serioase despre „moralitatea regimului revoluționar". „Dar nu sunt decât bănuieli". La Astrahan îl descoperă pe Racovski lucrând la Viața lui Saint-Simon. Ca și în drumul de la Paris la Moscova, prietenul său, rămâne diplomat" și îi vorbește despre floarea de lotus. În Transcaucazia găsește prilej să se plângă de altele. În Caucaz, simțeam că o ruptură definitivă avea să se producă în noi". Apar multe zvonuri derutante. Unul dintre ele pune în cauză însăși loialitatea lui Gorki față de poporul sovietic. Are o discuție cu Agramov, șef al poliției secrete, care îi atrage atenția că, dacă, după întoarcerea în occident, nu va fi „cu ei", va fi nimicit.

Întors în occident, la 15 februarie 1929, scriitorul va tipări *Către altă flacără*, trilogie a demascării farsei sovietice. De fapt, doar *Spovedania unui învins* primul volum îi aparține. Celelalte două volume ale trilogiei sunt scrise de Victor Serge și Boris Suvarin. Își asumă și textele lor. Devine, dintr-o dată, anticomunist, troțkist, în numele adevărului și al prieteniei, împotriva sfaturilor lui Romain Rolland.

Fără îndoială, primează drama intimă: omul care credea că descoperise o lume paradisiacă, un univers ce reabilitează orizontul original al ființei, cel existent înaintea păcatului, își mărturisește eșecul: e un învins. Revoluția sa - căci revoluția bolșevică a fost revoluția sa- a fost înfrântă. El însuși agonizează: boala înaintează cu pași repezi. Se apropie de sfârșit. Revoluția mondială pare a fi, acum, foarte departe.

Mai grav însă este faptul că a devenit dușmanul aliaților săi de odinioară. Internaționala a III-a protestează prin nenumăratele ei publicații, grupări, grupulețe. Barbusse, omul care îi dăduse binecuvântarea în comunitatea bolșevică, îl anatemizează. Scriitorii sovietici îl descoperă ciumat. Presa de stânga deschide împotriva lui una dintre cele mai violente campanii din deceniul al treilea. El, omul care voia mereu să se dedice fără rest, e arătat cu degetul. I se semnează condamnarea. Puternica stângă europeană îl exclude din rândurile ei. Orice ar face de-acum încolo e așezat sub semnul trădării. Reportajul pe care îl scrie despre grevele de la Lupeni e privit de Barbusse ca o dovadă de pactizare cu

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

puterea fascistă din România". Presa oficială din România îl consideră, evident, trădător. Totuși, revine în România. E România țara *întoarcerii acasă* sau țara ultimului său exil? În 1932 se retrage într-o chilie a Mănăstirii Neamț pentru odihnă; e foarte bolnav și simte nevoia unui repaus.

Dar tot în același an, se căsătorește cu Margareta Izescu, mult mai tânără decât el. Ființa pasională își face de cap. O scrisoare umilă solicită ajutor regelui Carol al II-lea. Vrea să-și transfere Fundațiilor Regale drepturile de proprietate asupra operei. Colaborează la *Cruciada românismului*, publicație girată de un legionar dizident, Mihail Stelescu. Să fie doar dorința de a rămâne între tineri rebeli, într-un timp când e atacat cu furie și de dreapta și de stânga? În articolele publicate în ziarul lui Mihail Stelescu, Panait Istrati încearcă să demonstreze că a rămas cel care a fost, că nu e nici adeptul tinerilor săi amici, dizidenți ai extremei drepte, nici adept al totalitarismului. Noii săi protectori îl tratează cu suficiență și superioritate. Vor să-i facă „educație patriotică”. În țara în care nimeni nu se mai revoltă de Mihail Stelescu pare a fi scris cu trimitere directă la revoltatul de odinioară, Panait Istrati.

Cu beneficiu de inventar, să observăm că vedetele politice simpatizate de Panait Istrati (Stefan Gheorghiu, Racovski, Stelescu) sfârșesc rău, Panait Istrati le poartă ghinion.

Scriitorul moare la 16 aprilie 1935. În martie 1935 scrisese prefața volumului *La vache enragée* de George Orwell. Orwell pătrunde în literatura franceză recomandat de Panait Istrati. Se întâlnesc între copertele unei cărți care evocă aceeași lume a vagabonzilor. De la intrarea glorioasă a lui Panait Istrati în literatura franceză trecuseră aproape 12 ani. În acești 12 ani scriitorul făcuse profesioni de credință procomuniste, fusese în slujba cauzei, alături de vedetele revoluției mondiale. Pe urmă se despărțise de ele, urmărind în *Spovedania unui învins* imaginile reale ale țării pe care o visase. Călătorise din Utopie către Contrautopie. Cam tot 12 ani vor trece până când comunistul Orwell, despărțit de iluzia bolșevică, va dăruia literaturii secolului XX *Ferma animalelor* și 1984. Contrautopiile definitorii ale secolului XX.

În ultimii săi ani, Panait Istrati scrie un șir de pagini disperat filo-românești. El a fost și a rămas scriitor român, el este și a rămas al acestui spațiu. A fost și a rămas al dezmoșteniților acestei lumi, dar a fost și a rămas al familiei mamei sale. Va declara că n-a făcut niciodată propagandă contra țării, așa cum îl acuză unele publicații și unii lideri politici. Dar mediile literare românești îl tratează cu suspiciune. Scriitorul rămâne, în fond, într-un exil perpetuu. Condiția nașterii sale îl predispune către inadaptare. Nașterea din părinți foarte diferiți conduce fie către geniu, fie către inadaptare, demonstrase geneticianul C. S. Darlington.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Fiu natural, născut din părinți „foarte diferiți”, Panait Istrati a trăit profunda sa inadaptare la realitățile pe care a trebuit să le traverseze. Boala i-a sporit dificultatea relației cu eroii timpului său. Pendulând între exil și autoexil, între deșrădăcinarea asumată și cea înnăscută, Panait Istrati prefațează nu doar un șir de romane „dizidente”, nu doar un șir de gesturi eretice, ci și un șir de biografii tipice acestui secol.

Bibliografie

- Densusianu, Ov., *Mișcarea intelectuală la noi și în străinătate*, în „Vieța nouă”, XX, 1924, nr. 6–7.
Ionescu, Eugen, *Panait Istrati, Biroul de plasare*, în „Reporter”, anul II, nr. 38–39, 18 august 1925.
Iorga, N., „*Haiducii*” în *franțuzește*, în „Ramuri”, XVIII, 1924, nr. 14–15.
Istrati, P., *Cum am devenit scriitor*, Editura Minerva, București, 1985.
Istrati, P., *Spovedanie pentru învinși. După șaisprezece luni în U.R.S.S.*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990.
Lovinescu, E., *Panait Istrati*, în „Rampa”, VIII, 1924, 4 octombrie.
Mioc, Simion, *Infrastructuri*, în „Caiete critice”, nr. 4–5/1985 (număr special dedicat lui Panait Istrati), p. 185.

COMUNITATEA ELENĂ - IMPACTUL ASUPRA URBEI BRĂILENE- CONTRIBUȚII, IOAN MOSCU

Prof. Munteanu Daniela
Școala Gimnazială „Ion Băncilă”,

Perioada brăileană interbelică, se remarcă prin prezența unui mozaic de comunități care reunesc reprezentanți ale diferitelor nații din Europa, atrase de oportunitatea oferită de deschiderea brăileană către transporturi pe apă și nu în ultimul rând, de comerțul cu cereale și tot ce presupunea acesta. Greci, italieni, armeni, bulgari, turci, evrei, lipoveni ruși, etc., au adus un plus de farmec comunității locale,

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

condimentând arhitectura locală cu elemente secifice tărămurilor de origine și obiceiuri și tradiții care au modelat constructiv, pe cele ale locuitorilor urbei brăilene , dând startul către către interculturalitate și exersarea toleranței și deschiderii pentru diversitate.În acest context putem menționa câteva familii elene, care au marcat viața urbei brăilene , în perioada de vârf a evoluției sale, interbelice.

- ✓ Moscopol (Ioan Moscu): a dat un celebru celebru cântăreț și compozitor de muzică ușoară din perioada interbelică românească, -supranumit și „Maurice Chevalier al muzicii românești”- .
- ✓ Familia Embiricos: armatori și negustori greci, cu flote maritime comerciale importante și cu cuvânt cu greutate în exportul de cereale pe Dunăre;
- ✓ Familia Rally: familie grecească cu o bogată activitate economică și socială în oraș, care a avut un rol important în promovarea artei și a teatrului;
- ✓ Familia Gigantes : strâns legată de viața politică, diplomație de elita a orașului.
- ✓ Familia Frangopoulos: cu proprietăți importante și voluntariat pentru urbe.

Am ales să abordez, o poveste de viață din Brăila interbelică și anume, cea a lui Jean Moscopol, născut Ioan Moscu.

Evoluția lui îmbină trei etape distincte: evoluția în contextul farmecului portului dunărean, afirmarea și succesul de pe marile scene +bucureștene și opoziția incredibilă și reușită în fața dictaturii comuniste.

1. Farmecul copilăriei

Jean Moscopol s-a născut la 26 februarie 1903, în Brăila, într-o familie de greci. Mama era o talentată pianistă din Constanța, iubitoare de muzică și artă , pe când tatăl, ancorat în realitatea vremurilor , era un mic comerciant local , asigurând confortul familiei.

„ Crescut pe străzile pavate cu granit ale Brăilei,, micul cântăreț Jean a a fost dotat cu talentul matern , învățând singur să cânte la chitară și mandolină. Fiind băiat , conform cutumelor vremii, când muzica era doar un mof și nu o oportunitate de câștig, după liceu, a început să lucreze, ca simplu funcționar la Agenția Maritimă „M. Embiricos & Co.” din portul Brăila. Începuturile carierei muzicale, a fost printre saci de grâu, vapoare grecești ancorate la Dunăre și un „zumzet multilingv, unde oferea gratis marinarilor și hamalilor cântece, Aceste exerciții au format muzicianul de mai târziu.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

2. Debutul și afirmarea

„Băiatul cu ochelari rotunzi și aer boem,, a fost trimis la studii la București , pentru un cu totul alt domeniu- industria aerului. Ajuns în București și continuând să cânte , în 1929, a fost auzit de patronul unui bar bucureștean „Zissu” și angajat. „În scurt timp, Jean Moscopol a devenit un promotor al tangoului, un alintat al secolului. Cu un stil elegant, cântând la chitară sau fluierând impecabil în timpul refrenelor, a lansat șlagăre nemuritoare precum „*Vrei să ne-ntâlnim sâmbătă seară?*” sau „*Mână, birjar!*”. Faima sa a trecut granițele României, astfel casele de discuri din Berlin și Londra l-au curtat pentru colaborare.

3. Comunismul și muzicaTrubadurul care nu a putut fi redus la tăcere

Spre deosebire de alți artiști ai vremii, Moscopol avea o cultură vastă și vorbea fluent patru limbi. Când regimul comunist s-a instalat în România la sfârșitul anilor '40, el a refuzat să cânte osanale noii puteri. În loc de compromis, a ales **rezistența prin satiră**. Compunea cuplete extrem de dure la adresa liderilor comuniști, pe care le cânta în secret în fața prietenilor, astfel a atras atenția Securității , deci în 1947 a plecat din țară cu ajutorul comunității grecești spre Grecia, Germania și New York.

4. Exilul și vocea de la „Radio Europa Liberă”

În SUA, a colaborat intens cu postul de radio Europa Liberă, trimițând în eter spre România susținerea sa pentru țară Jean Moscopol s-a stins din viață în 1980, la New York, fără să mai apuce să își revadă Brăila natală. „A lăsat în urmă povestea unui grec brăilean care a refuzat să își vândă demnitatea pentru faimă, devenind un simbol al eleganței și al libertății interbelice,,

Repertoriul lui Jean Moscopol cuprinde sute de melodii înregistrate în perioada interbelică la mari case de discuri din București, Berlin și Viena. El a excelat în interpretarea de tangouri, romanțe și foxtrot-uri, cântând adesea despre dragoste, viața nocturnă

„*Vrei să ne-ntâlnim sâmbătă seară?*” „*Mână, birjar!*” „*Tot ce-i românesc nu piere*”

„*Dă-mi gurița s-o sărut*” „*Mai spune-mi încă o dată*” „*Femeia, eterna poveste*” au fost restaurate și pot fi ascultate astăzi pe platformele de streaming, ca Spotify, Youtube Music,

- ✓ **Spotify:** Artistul deține un profil dedicat unde sunt disponibile colecții organizate cronologic, cum ar fi seria de albume „Compilație Anii '30” (Vol. I - XII) sau albumele de restaurări „Romanian Retro Music / Jean Moscopol”.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE ”PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ”

- ✓ **YouTube Music:** Această platformă este ideală deoarece include atât profilul oficial de artist cu melodii de studio, cât și **cupletele sale anticomuniste interzise** (precum „*Țară Comunistă*” sau „*Tot ce-i românesc nu pierie*”). Puteți asculta și liste de redare create de comunitate cu Muzică românească din perioada interbelică.
- ✓ **Apple Music:** Pe profilul Jean Moscopol de pe Apple Music sunt listate piese remasterizate celebre precum „*Mai spune-mi încă o dată*” sau albumul recent de tangouri clasice.
- ✓ **Amazon Music:** Catalogul său interbelic este disponibil complet pentru streaming și descărcare prin serviciul Amazon Music Unlimited.

Din păcate , Jean Moscopol nu a fost căsătorit niciodată și nu a avut copii, rămânând unul dintre cei mai râvniți burlaci ai epocii sale. Din acest motiv, el nu a lăsat în urmă descendenți direcți, însă memoria sa a fost păstrată de ramura colaterală a familiei sale prin

sora sa, Iorgula , care a rămas în România după fuga artistului din 1947. Ea a îndurat presiunile regimului comunist, însă a reușit să păstreze o legătură secretă, prin scrisori, cu fratele ei aflat în exil la New York. A rezultat o nepoata de soră, Jana Andreescu: Artist plastic stabilit în Galați, reprezintă una dintre puținele rude de sânge ale cântărețului rămase în țară. Ea a donat documente și fotografii rare din arhiva personală către Muzeul Brăilei „Carol I” pentru a menține vie amintirea unchiului său.

Proiect de activitate extrașcolară

„Interculturalitatea și zestrea cultural - artistică a urbei

Naționalități conlocuitoare - Comunitatea elenă „

SCOPUL PROIECTULUI DE ACTIVITATE

Formarea și dezvoltarea unor deprinderi si atitudini care să promoveze formarea respectului pentru istorie și interculturalitate.

OBIECTIVELE ACTIVITĂȚII:

- ✓ să prezinte date despre istoria comunității grecești, despre muzică de calitate ;
- ✓ să prezinte creații ale lui Jean Moscopol;
- ✓ să identifice platforme de streaming unde se regăsesc piese salvate ;

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

- ✓ să dezvolte un comportament de calitate și un stil de viață sănătos prin ascultarea unei muzici de calitate;

GRUPUL ȚINTĂ: elevii clasei a VIII-a

LOCUL DESFĂȘURĂRII: sala de clasă

PERIOADA DE DESFĂȘURARE: 17.02.2026

DESCRIEREA ACTIVITĂȚII:

1. Ascultarea piesei „ Vrei să ne întâlnim sâmbătă seară?”

(<https://www.youtube.com/watch?v=09mB97c-w9U>)

2. Citirea textului despre contextul în care Jean Moscopol a crescut, s-a format , a creat.

3. Identificarea elementelor specifice secolului XX, prin sublinierea cuvintelor care trezesc amintiri de secol! Și reprezentarea printrun scurt text, utilizând jocul de cuvinte cu cuvinte extrase din text

„ Vrei să ne întâlnim sâmbătă seară? „

Strofa 1

De când te-am cunoscut, fetițe,

Eu nu mai am pe lume pace,

Căci chipul tău fermecător

Mereu în minte-mi va veni.

Mă doare inima de dor,

Și nu știu, zău, ce m-aș mai face,

De n-aș spera că într-o zi,

Iubita mea, mă vei iubi.

Refren (se repetă)

Vrei să ne-ntâlnim sâmbătă seară?

Să-ți spun de ce mi-e inima amară,

Să-ți spun că te iubesc cu disperare,

Că n-am pe lume nicio consolare.

Vrei să ne-ntâlnim sâmbătă seară?

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Să nu mă lași să sufăr iară,
Căci de nu vii, fetița mea,
Să știi că mor de dorul tău!

Strofa 2

Trec zilele atât de greu
Când nu-ți văd ochii tăi de fată,
Și-n fiecare clipă eu
Oftez și plâng de dorul tău.
O vorbă doar de mi-ai răspunde,
Aș fi fericit ca niciodată,
Și nicio umbră n-ar mai sta
În calea fericirii noastre.

4. Ascultarea piesei , Vrei să ne întâlnim sâmbătă seară? ,, , adaptată secolului XXI

(https://www.youtube.com/watch?v=1_K6tlD2NeQ)

5. Realizarea unei paralele între piesa Jean Pascopol originală și transformată, prin desen.

6. Efectuarea unor pași e dans în echipă. Se constituie două echipe. Se pregătesc coloanele sonore .
Dansează pe rând fiecare echipă: tango și modern. Elevii clasei identifică elemente clasice și moderne.

7. Se solicită elevilor în vederea evaluării activității să asocieze istoria existenței lui Jean Moscopol cu o floare, o clădire din Brăila, un cuvânt de epocă, un cuvânt actual și un mesaj personalizat pentru un elen , brăilean, care a dus peste vremuri faima urbei și a comunității sale .

Surse:

- Wikipedia
- <https://www.bunicutavirtuala.com/jean-moscopol/>
- <https://www.muzeulbrailei.ro/evenimente/personalita-i-ale-brailei-de-origine-greaca-jean-moscopol/>

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

NICOLAE CARANDINO - SIMBOL AL DEMNITĂȚII UMANE

Prof. Manea Silvia, Școala Gimnazială "Ion Băncilă"

„Să nu dezertezi niciodată de la propria semnătură”, Nicolae Carandino

Nicolae Carandino, gazetar, memorialist și cronicar dramatic, se naște la Braila la 19 iulie 1905.

Copilăria și adolescența, Nicolae Carandino și le va petrece în protipendada grecească a orașului. Studiile liceale le urmează la Braila, iar cele universitare, dreptul și filozofia, la București și Paris. Și-a însușit o solidă cultură prin profesorii pe care i-a avut la facultate, figuri emblematice ale culturii românești: Nicolae Iorga, Vasile Parvan, Mircea Juvara, Ovidiu Densusianu, Istrate Micescu, Nae Ionescu. S-a dedicat apoi jurnalismului.

Revenit în țară, tânărul jurist a fost numit redactor-șef (1930-1938) la publicația de stânga condusă de N.D. Cocea, „Facla”, dar a activat și ca editor la publicațiile „Credința”, „Reporter”, „Azi”, „Floarea de foc”. Atrăs de teatru, Carandino a frecventat și redacțiile revistelor „Rampa” (1941) și „Bis” (1942-1946). Între 1938 și 1944 era ales vicepreședinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști.

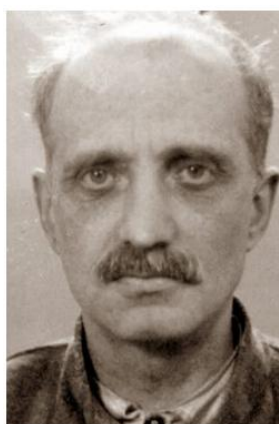
Grupul de la Tămădău FOTO memorialisighet.ro

În 1942 a fost internat în lagărul de la Târgu Jiu, din cauza atitudinii ostile îndreptate împotriva regimului Antonescu, alături de Victor Eftimiu, Mihai Ralea, Zaharia Stancu. Doi ani mai târziu, după 23 august 1944, accepta provocarea lansată de Iuliu Maniu și devenea director al ziarului „Dreptatea”, organ de propagandă al Partidului Național Țărănesc.

În 1947, împreună cu soția sa, a făcut parte din grupul însoțitor a lui Ion Mihalache, a fost arestat la Tămădău în momentul când încercau să fugă cu avionul din țară. Soția sa, actrița Lily Carandoni, a fost pusă în libertate după ce a fost închisă câțiva ani, dar nu a mai reintrat în teatru. În schimb, Nicolae Carandino a fost eliberat în preajma anului 1960 și a avut domiciliu obligatoriu la Brăila, unde a suplinit o catedră la o școală profesională. După această perioadă cruntă petrecută în Bărăgan, cei doi soți s-au despărțit.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Pentru a înțelege de ce Nicolae C arandino a dorit să plece din țară cu grupul condus de Ion Mihalache și Iuliu Maniu cităm din volumul 10 al Dosarului întocmit de Securitate P 213 „Iuliu Maniu și ceilalți”. Descrierea atmosferei din țară aparține Delegației Permanente a Partidului Național Țărănesc. Ea a fost formulată la 5 iunie 1947: „Delegația constată starea neasemănat de gravă creată în întreaga țară prin arestările masive ce continuă fără încetare - și prin acțiunea de teroare și prigoană care silește pe cei amenințați să se refugieze în păduri sau locuri depărtate de căminurile lor, părăsindu-și îndeletnicirile productive în detrimentul economiei naționale și lăsând în cumplită suferință mii de mame și copii nevinovați.”

Nicolae Carandino, fotografie din
închisoare

Nicolae Carandino a fost acuzat de puterea comunistă că prin articolele lui a îndemnat opinia publică la acte de insurgență, dar și că, în calitatea sa de «șef de presă» și de membru al Delegației Permanente a Partidului Național Țărănesc, ar fi avut un rol important în organizarea acțiunilor întreprinse de Iuliu Maniu și Ion Mihalache în scopul răsturnării «guvernului democrat», ducând o «campanie vehementă» caracterizată printr-o «critică subiectivă, plină de ură și calomnii». În plus, Carandino era acuzat de comuniști că a ținut „cuvântări ațățătoare cu lozinca «Rezistați», el prevăzând finalitatea actelor delictuoase care erau: știrbirea independenței naționale a Statului și surparea ordinii constituționale”. Acuzații grave, care au deturnat definitiv viața omului Nicolae Carandino.

Case ale deportaților în Bărăgan FOTO banaterra.ro

Arestat de către Securitate, a refuzat emigrarea în Grecia, oferită de către Partidul Comunist care nu dorea, datorita spiritului caustic și incomod al lui Carandino, sa-l includă în procesul intentat lui Iuliu Maniu (considerat trădător de țară). A preferat să facă pentru nouă ani de temniță grea (efectuată la Galați și Sighet) și opt ani de domiciliu obligatoriu la Bumbăcari și Rubla, "sate noi" construite pentru deportați cu ani în urmă în Bărăgan. Aceste sate făceau parte din „Arhipelagul ororii” - deportarea în Bărăgan din 1951, când regimul comunist a strămutat forțat peste 40.000 de persoane considerate „dușmani de clasă”. În noaptea de 17 spre 18 iunie, mii de familii din zona graniței cu Iugoslavia au fost urcate în trenuri de marfă și

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

abandonate în câmp deschis, fără adăpost sau hrană. Deportații (țărani înstăriți, intelectuali, preoți, foști politicieni) au fost aruncați în stepa Bărăganului, o zonă lipsită de localități, numită adesea „Siberia românească”. Fără materiale de construcție, oamenii au fost nevoiți să sape bordeie în pământ (case acoperite parțial sau total cu stuf și pământ). Pentru a rezista, deportații au fost nevoiți să învețe rapid să construiască locuințe din chirpici, să îndeplinească stuf și să cultive pământul în condiții precare. Istoricii care au cercetat arhivele și mărturiile supraviețuitorilor, subliniind că simpla supraviețuire într-un asemenea mediu a fost un miracol, au afirmat că „Numai Atotputernicul i-a ajutat”. În aceste condiții a trăit Nicolae Carandino opt ani din detenția sa, pe care i-a descris ulterior în memoriile sale.

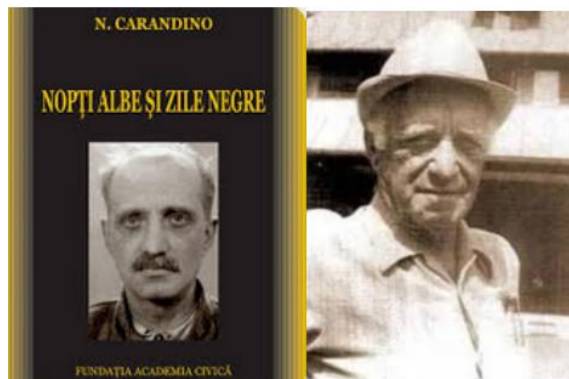
Este în doua rânduri director al Teatrului National, iar între anii 1944-1947, directorul ziarului Dreptatea, oficiosul Partidului National Taranesc, fiind una dintre persoanele cele mai apropiate și apreciate de Iuliu Maniu, căruia i-a vegheat trecerea în eternitate.

După șase ani de detenție, Iuliu Maniu nu mai putea merge și nici mânca singur, iar Nicolae Carandino a fost adus la Sighet pentru a-l îngriji pe liderul țăranist. Pe 5 februarie 1953, unul dintre bărbații care puseseră umărul la înfăptuirea Marii Uniri, politician desemnat de trei ori prim-ministru al României, se stinge din viață. Trupul său avea să fie aruncat într-o groapă comună. Pe actul de deces, comuniștii au notat scurt: „Fără ocupație”. Nicolae Carandino, împreună cu un fost ministru ardelean, în celula golită de viață, va rosti "Pater Noster" și "Ave Maria" la capătul patului celui care devenise un simbol al poporului român. "Am rămas cu figura lui întipărită în memorie. Țara n-a avut mulți oameni cum a fost Maniu. Păstrez imaginea lui pe improvizatul catafalc al patului de fier, atunci când i-am închis pleoapele și când, pentru întâia oară, a putut să-l vadă cineva cu capul plecat", consemna Nicolae Carandino în memoriile publicate prima oară la New York, în 1986, sub titlul „Zile de istorie”, reeditate în 2017 de Academia Civică sub titlul original: „Nopti albe și zile negre. Memorii din închisorile și lagărele comuniste”.

Într-un interviu dat în 1995, Carandino afirma despre Iuliu Maniu: "Era un om care avea calitate și nu era nevoie să și-o afirme. În mod normal era primul. Statea la locul lui, nu spunea o vorbă mai mult, una mai puțin decât trebuie. Dar el era, ceilalți veneau după el. Am avut o deosebită apreciere pentru el pentru simplul fapt că avea o valoare care nu trebuia să se afirme, se recunostea. Fără să spună «eu sunt primul» . Nu spunea niciodată așa. Dar când erau cinci, zece, o sută, sau numai doi, totdeauna se stia cine este primul. El.”

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

În același interviu, întrebat de reporter dacă și-a reluat scrisul după detenție, Nicolae Carandino a spus că a scris toată viața, pentru că "Între a scrie ceea ce cred și a tăcea, am ales întotdeauna prima variantă. Pentru că se știa că eu spun adevărul și numai adevărul, că nu simulez." Și-a "continuat" viața de unde o lăsase. Mulți oameni dragi nu mai existau decât în aduceri aminte. Dar existau și mulți oameni dragi care l-au ajutat, cum au fost soția și surorile sale. Veneau cu rândul să-i gătească și să-i facă curățenie, să vorbească cu el și să-l ajute să-și revină. Nu putea să doarmă decât cu lumina aprinsă, ca la închisoare. I-a luat câteva luni până a reușit să stingă lumina. În fiecare zi făcea plimbări lungi, peste câmpuri, așa gusta libertatea și se simțea neîngrădit. Nu avea voie să vorbească despre închisoare. Era interzis! Peste timp a scris memoriile din această perioadă. Eliberat în 1964, Nicolae Carandino a mai trăit treizeci de ani și a fost pasionat până în ultima clipă de citit și de scris.

După căderea regimului comunist în decembrie 1989, deși aflat la o vârstă înaintată, a participat activ la refacerea Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat (PNȚCD). În ultima parte a vieții, a reușit să își publice celebrele memorii de detenție, „Nopti albe și zile negre”, lăsând mărturii istorice fundamentale despre calvarul elitelor românești.

S-a stins ca un simbol al demnității umane în fața totalitarismului

Surse bibliografice și webografice

Buculei, Toader, *Braileni de seama în spiritualitatea românească*, Editura Proilavia, anul 2012

Cogălniceanu, Maria, *N. Carandino. Labirinturi*. Editura Limes, București, 2014

„Un Grec, doi Greci, trei Greci... Braila”, Editura Istros, 2009

<https://www.memorialsighet.ro/nicolaecarandino/>

https://www.memoria.ro/marturii/domenii/diverse/interviu_cu_nicolae_carandino

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Ecouri Elene pe Strada Rubinelor - Nikos Kazantzakis

Prof. înv. Primar Daniela Surdu

Școala Gimnazială „Vlaicu Vodă”, Structura „Aurel Vlaicu”

Redescoperirea valorilor arhitecturale ale Brăilei se realizează prin rememorarea colectivă a clădirilor care au definit profilul cosmopolit al orașului în perioada sa de glorie. Pe Strada Rubinelor, numărul 2, se înalță un edificiu care, deși astăzi și-a pierdut personalitatea juridică ca urmare a reorganizării administrative, își păstrează nealterată „personalitatea istorică”: fosta Școală Greacă, actualul monument „Nikos Kazantzakis”.

Această lucrare propune o analiză a clădirii, privită ca o simbioză între rigoarea constructivă a începutului de secol XX și aspirațiile spirituale ale unei comunități ce a dorit să aducă valorile antichității pe malul Dunării, îmbogățind astfel paleta culturală a orașului.

Fotografie 2025

Fotografie din cartea Mariei Stefoussi

I. Date Tehnice și Finanțare

Din perspectivă tehnică, monumentul este rezultatul unei inginerii remarcabile a anului 1902. Piatra de temelie a fost pusă la 16 iunie, sub îndrumarea arhitectului francez Carol Roganti, iar construcția a fost finalizată în timp record, fiind inaugurată la 12/13 octombrie 1903.

Datele tehnice prezintă o structură solidă, cu ziduri exterioare din cărămidă masivă cu o grosime de 80 de centimetri, detaliu constructiv care a permis clădirii să supraviețuiască fără avarii majore tuturor seismelor și intemperiilor.

Utilizarea materialelor de înaltă calitate, precum piatra mozaicată pentru treptele monumentale și finisajele interioare durabile, confirmă statutul de „rubin” arhitectural al clădirii situată pe strada Rubinelor.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Finanțarea acestui proiect reprezintă un model de colaborare local și solidaritate etnică. Jumătate din suma necesară a fost donată de industriașul Violatos, personalitate marcantă a Brăilei și proprietar al celei mai mari mori din port, restul fiind acoperit de comunitatea elenă. Această investiție privată într-un spațiu destinat binelui public, demonstrează că, pentru comunitatea elenă, educația și arhitectura erau pilonii pe care se sprijinea prestigiul social.

Comitetul de navigatori și negustori greci din Brăila format din 311 greci, s-a întrunit în luna februarie 1863, în sala Rally, pentru a hotărî construirea bisericii, finalizată în 1872, dar se ridica problema unei școli pentru copiii greci. Piatra de temelie pentru școală s-a pus mai târziu pe 16 iunie 1902, cu banii strânși de la comunitate și de industriașul grec Violatos. Construcția a costat 65000 franci, suma fiind strânsă din donațiile Comunității Bisericii Elene și prin contribuția majoritară de 36000 franci a lui Panait Violatos.

Are o suprafață totală de 2970 m.p., din care 276 m.p. reprezintă suprafața sălilor de clasă. Înălțimea tavavelor este de circa 3,5 metri, cu ferestre foarte mari pentru a oferi lumină naturală. În fața școlii era curtea de joacă, în spate casa îngrijitorului și o grădină care se întindea către faleză Dunării, pe locul unde acum este amplasat Grand Hotel Orient. Localul avea 6 săli de clasă cu ferestre mari, cu scândură pe jos, cancelarie, biroul directorului și o sală de sport cu scenă pentru festivități. Clădirea avea elemente arhitecturale ale stilului elen arhaic. Edificiul are un singur etaj (parter) cu un pod pe toată suprafața clădirii. Nu există grupuri sanitare interioare.

În clase existau sobe teracote, în anexele școlii era bucătărie. Se servea masa sau se oferea mâncare copiilor proveniți din familiile nevoiase, iar pentru seară primeau mâncarea la pachet. Cheltuielile erau suportate de micii și marii afaceriști greci care locuiau sau care erau în trecere. Curtea școlii era împărțită în două, iar în pauze fetele și băieții se jucau separate, în perioada când școala era mixtă.

II. Scurt istoric

Inaugurarea clădirii a avut loc pe 12 octombrie 1903, procesul verbal fiind semnat de directorul școlii din acea vreme, Scaperados Zaharia.

În perioada 1916-1918 școala a fost rechiziționată de către armata germană, având destinația de spital de campanie, perioada în care școala se făcea dar în condiții grele.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Până la cutremurul din 1977, sub școală a existat un beci, iar sub curte o hrubă, care au fost astupate cu pietriș. După cutremurul din 1977 școala a fost renovată, s-a introdus încălzire centrală, hornurile de pe acoperiș au fost demolate.

Școala a fost privată și se numea „Școala de băieți a comunității Elene”, dar titulatura școlii s-a schimbat de-a lungul timpului, astfel că în 1951 școala s-a numit „Școala elementară Elenă” fiind trecută în sistemul de stat ca școală mixtă cu predare în limba română și limba greacă. Primește nouă titulatură „Școala Elenă mixtă de 7 ani nr. 5” (anul 1955), din anul 1958 în „Școala de 7 ani nr. 5”, din 1968 „Școala generală de 8 ani nr. 5”.

Copii greci erau tot mai puțini, numeroase familii s-au întors în patria mamă, astfel că după 1980 repartizarea copiilor se făcea după adresă și apropierea de școală, predarea în limba greacă fiind dificilă din lipsa profesorilor.

În perioada 1973-1992 școala se numeste "Școala generală cu clasele I-VIII, nr.5" având și atelier de tâmplărie. Din 1992 și până în 2010 să fie "Școala cu clasele I-VIII, nr.5".

Din anul 2010, școala a primit denumirea de Școala Gimnazială "Nikos Kazantzakis" Brăila, o denumire inspirată, având ca element conector între cele două popoare, relația de prietenie unică a doi mari scriitori: brăileanul Panait Istrati și grecul Nikos Kazantzakis.

Fotografie veche

Fotografie 2010

Relevant de reținut este faptul că din momentul construcției și până în prezent, clădirea a avut destinația de școală.

III. Arhitectura - redescoperire a valorilor arhitectural

Stilul arhitectural al edificiului de pe Strada Rubinelor nr. 2 este definit de specialiști drept neoclasicism elen. Unicitatea sa constă în fidelitatea față de canoanele clasice (reguli, proporții și stiluri arhitecturale), într-un context urban brăilean dominat în acea epocă de barocul târziu și electismul de influență franceză.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Elementul central al fațadei este porticul monumental susținut de patru coloane ionice. Acestea prezintă capiteli (partea superioară, mai groasă a coloanei) cu volute (ornamente arhitecturale în forma de spirală specifice unui stil arhitectural) elegante și un fus (trunchiul vertical, corpul coloanei) zvelt, simbolizând, conform tradiției arhitecturale antice, echilibrul.

Frontonul triunghiular care încununează intrarea și simetria riguroasă a ferestrelor boltite întregesc această imagine de „templu al cunoașterii”. La intrare erau trepte din piatră mozaicată și 4 coloane în stil ionic.

Interiorul a fost configurat pentru a răspunde cerințe pedagogice, fiind destinată spațiului școlar de la început, incluzând șase săli de clasă spațioase și o sală de sport dotată cu scenă, a cărei acustică a fost proiectată special pentru a susține reprezentații teatrale.

Sală de clasă 2020

Sală de clasă dotată PNRR

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Sala de festivități/sport

Prin această clădire, valorile arhitecturale precum măsura, simetria, estetica, au fost replantate în spațiul brăilean, oferind o lecție vizuală de istorie fiecărui trecător.

IV. Valoarea formativă a monumentului elen din spațiul brăilean

Valoarea clădirii nu rezidă doar în materialitatea sa, ci și în modul în care a fost percepută și immortalizată de cei care au scris despre monument sau de cei care i-au pășit pragul,

Istoricul Ioan Munteanu, în lucrarea sa dedicată monumentelor brăilene, „Monumentele istorice ale orașului Brăila- o istorie ilustrată” descrie acest edificiu,

Citat: „La ferestre și în partea superioară a zidurilor exterioare, se face vizibilă ornamentația cu frunze de acant iar capitellul conține elemente din stilurile doric, ionic și corintic.”

Lucrarea Muzeului Carol I- „Un grec, doi greci, trei greci...Brăila” include relatări ale foștilor elevi ai școlii, relatări care transpun în prezent trăirile unor oameni,

Citate:

„Școala Grecească se afla pe strada Rubinilor. Îmi amintesc că profesorii erau greci și că se vorbea și se predă în limba greacă.”

„De la 7 ani am început să merg la Școala Greacă. Școala era pe strada Rubinilor. Profesorii mei erau greci. Depuneau mult suflet pentru a ne învăța, erau buni profesioniști, În incinta școlii era și o sală de spectacole, cu scenă, unde dădeam serbări de sfârșit de an și de Ziua Națională a Greciei, pe 25 martie. ”

„Școala nr. 5 se afla pe strada Rubinelor, în apropierea Bisericii Grecești. Profesorii de limbă greacă erau greci. În limba greacă se predau: limba și literatura, gramatica limbii grecești, geografia, istoria, muzică și dansuri grecești, montaje, piese de teatru, grupuri vocal-corale. Noi aveam clase mixte. Învățam și ne jucam alături de români și ne-nțelegeam foarte bine.”

Deși nu este descrisă în mod direct, Istrati, în scrierile sale precum „Chira Chiralina”, evoca deseori atmosfera cosmopolită a cartierelor unde comunitatea greacă își punea amprenta.

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Prin redenumirea din 2010, clădirea a intrat într-un circuit simbolic universal, fiind recunoscută ca un spațiu unde Dunărea întâlnește Mediterana, onorând prietenia unică dintre cei doi scriitori.

Nu există o listă publică centralizată a tuturor personalităților care au absolvit această instituție, dar a educat generații de greci brăileni implicați în comerț, cultură și viața socială a orașului cosmopolit. Totuși există câteva informații conform cărora, personalități precum compozitorul Iannis Xenakis, Ioan Moscu sunt legate de acest filon cultural brăilean-elen,

Iannis Xenakis, născut în orașul dunărean în 1922, într-o familie de greci, fiind fiul cel mare al lui Klearchos Xenakis, un om de afaceri grec din Eubea care conducea, la Brăila, o agenție de import-export și al lui Fotini Pavlou din Lemnos. Părinții lui erau amândoi interesați de muzică, iar Fotini, fiind o bună pianistă, a fost cea care l-a introdus pe tânărul Iannis în muzică. Acesta ar fi mers la școala greacă.

Ioan Moscu(Jean Moscopol) născut în 26 februarie 1903 la Brăila, Atras de muzică încă din copilărie, Moscu a fost îndrumat de institutorul Calinicos să studieze chitara si mandolină. Profesorul Costia l-a dus la Biserica „Buna Vestire”, unde dirijorul Gherasim l-a încurajat să se aremarce pe post de sopran. A învățat ușurință limbi străine, vorbind franceză, italiană, engleză, germană și greacă fluent. Prima sa educație formală a avut loc la școala greacă din Brăila și a continuat să învețe în acel oraș, urmând cursuri și la conservatorul Lyra.

Activitate desfășurată în școală cu membri ai Academiei Bunicilor în onorea lui Jean Moscopol

Sclavos, Gheorghios, (1888–1976) apreciat ca unul dintre cei mai străluciți compozitori din ultima perioadă a Greciei, a urmat cursurile de la Școala Greacă și Școala de Muzică Lyra din Brăila, continuând studiile superioare la Conservatorul din Atena, devenind profesor de liceu și profesor la Conservatorul Asociației Muzicale din Pireu, Director al Teatrului Liric Național din Atena A compus muzică pentru piese de teatru, opere, poeme și suitesimfonice.

IV. Valoare Patrimonială

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Redescoperirea valorilor locale depinde direct de modul în care reușim să integrăm aceste monumente în parcursul de învățare al tinerilor. Edificiul de pe Strada Rubinelor nr. 2 rămâne o resursă istorică valoroasă.

Monumentul „Nikos Kazantzakis” este, într-adevăr, un rubin al orașului nostru. Este datorită comunității să protejeze acest dialog între piatră și spirit, asigurându-ne că amprenta elenă va continua să onoreze valorile Brăilei.

Acest rubin a fost surprins și în cartea MARIEI STEFOSSI (fotograf, Atena) care a făcut o călătorie prin țările unde au locuit grecii și a adunat fotografii și informații despre școlile grecești din Diaspora - Jurnal de călătorie, cercetare fotografică și prezentare artistică a școlilor emblematice de la mijlocul secolului al 19-lea, până la începutul secolului 20. A găsit și fotografiat 52 de clădiri care au funcționat ca și școală, construite în perioada 1857-1913. Toate aceste clădiri există și astăzi și s-au transformat în centre culturale, școli sau spitale. Maria a ajuns la Brăila în septembrie 2022 și cartea a fost lansată în ianuarie 2023. Iată mesajul Mariei, cu care voi și încheia lucrarea de prezentare a monumentului situat în centrul istoric al orașului:

„Dragi prieteni din Brăila, sunt foarte impresionată de inițiativa voastră de a onora și celebra pe faimosul autor grec, Nikos Kazantzakis. Pentru noi, Kazantzakis este un nume de proporții legendare, un gigant al scrierilor grecești. Numele lui la intrarea în școala dumneavoastră este o amprentă valoroasă, aici la Brăila, unde a împărtășit o profundă prietenie cu importantul autor român, Panait Istrati. Cartea mea „O laudă școlilor” este dedicată tuturor comunităților grecești din Diaspora, cu referire specială la școala greacă din Brăila. Cu puțin timp în urmă, în timpul călătoriei mele de cercetare, m-am trezit în fața școlii uimită de fațada ei neoclasică care strălucea sub soare. Acesta a fost un moment de mare emoție pentru mine, când am citit pe inscripția de la intrare „Școala Nikos Kazantzakis”. Permiteți-mi să vă felicit cu ocazia evenimentului comemorativ de astăzi. De asemenea, vreau să știți că nu voi uita niciodată ospitalitatea dumneavoastră generoasă și călduroasă, mulțumindu-vă pentru disponibilitatea de a deschide fiecare sală de clasă, permițându-mi să-mi duc la bun sfârșit lucrarea fotografică care immortalizează respectuos școlile grecești ca și protectori neprețuiți ai culturii grecești. Sunt încântată, dragi prieteni, că v-am cunoscut.

Gânduri bune,

Maria”

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE "PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"

Bibliografie:

Munteanu, Ioan, *Monumentele istorice ale orașului Brăila*, Editura Ex Ponto, 2004.

<https://descoperabraila.ro/oameni/jean-moscopol-un-maurice-chevalier-al-muzicii-romanesti/>

<https://biblioteca-digitala.ro/?pub=1266-monumentele-istorice-ale-orasului-braila-o-istorie-ilustrata>

Glosar de Termeni Arhitecturali:

Portic monumental: Galerie exterioară mărginită de o colonadă, adesea situată la intrarea unei clădiri sau biserici.

Capitel Ionic: Partea superioară a coloanei, caracterizată prin volute (spirale) care sugerează un pergament deschis, specific stilului elen.

Fronton: Element arhitectural de formă triunghiulară, situat deasupra porticului, destinat să ofere măreție intrării.

Piatră Mozaică: Material compozit utilizat pentru pavaje și trepte, recunoscut pentru durabilitatea sa extremă și aspectul estetic șlefuit.

Eclectismul de influență franceză (La Belle Époque): Amestec de stiluri istorice (neoclasic, neorenescentist) cu un accent puternic pe eleganța specifică arhitecturii pariziene, caracterizată prin simetrie, acoperișuri înalte, ferestre înalte.

Barocul Târziu: Baroc adaptat, mai sobru decât cel vest-european, dar care păstrează monumentalitatea. Cu fațade încărcate, bogăție decorativă, frontoane curbe, stucaturi elaborate.

**LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
"PERSONALITĂȚI BRĂILENE DE ORIGINE ELENĂ"**

ISSN 3153 – 4201
ISSN-L 3153 – 4201

BRĂILA
Nr. 1/2026
August 2026